

Отдѣлъ первый.

ПАМЯТНИКИ

Луцкаго Крестовоздвиженскаго Братства.

Памятники, т. I и II.

I.

Первый листъ братскаго Каталога. 1617 г.

КАТАЛОГОС

или Реестръ събранныхъ обще именъ братий еже о Христѣ, обрѣ-
тающихся въ градѣ Лудкомѣ и прочаа благородныхъ окрестъ жи-
вущихъ сыновъ восточного православія.

Року по седмой тисечи 125, а по Рожествѣ Христовѣ 1617.

Въ первыхъ начало сие имать:

Отецъ Герасимъ Микуличъ, іеромонахъ, ігуменъ Чернѣицкій,
еже и ктиторъ святого Братства сего, написался.

Еромонахъ Герасимъ, нарѣченный у схимі Григорій, Мику-
личъ, рука власная.

Моусей Илковичъ Соловицкій, священникъ на той часъ Дми-
тро(вскій), рукою власною.

Отецъ Иоанъ Феодор(овичъ), Вознесенский Яровицкій, власною
(рукою).

Смѣренный іеромонахъ Іса(кій) Борисовичъ, ігуменъ Черн-
(ицкій), рукою власною.

Грешны Иоанъ . . . служитель храму.

Смиранный еромонахъ Паисій Мостицкій, рукою власною.

Смиранный Иоанъ Гораиновичъ, священникъ Чернчицкій, ру-
кою власною.

Гавриилъ, священникъ Тростенецкій, прѣзвиторъ храма свя-
тыя Живоначалныя Троицы, рукою власною.

Feodor Swiatopolk х. Czetwertensky.

Михайло Гулевичъ Воютинскій, подсудокъ Луцкій.

Лаврѣнтій Древинскій, чашникъ его кр. милости земли Во-
лыньское, рука власная.

Александръ Зубцевскій, мостовничій (Луцкій), рука власная.

(Володимеръ) Зубцевскій, городничій (Луцкій), рука власная.

(Крыштофъ) Еловицкій, подстолий (земли) Волинское, (рукою)
власною.

*Изъ подлинной книжки въ длинную узкую 8-ку, хранящейся
въ архивъ Комиссiи. Въ ней собственноручно вписывали имена
свои всѣ, принадлежащiе къ Луцкому братству, въ продолженiе
ста лѣтъ. Къ сожалѣнiю, первые листы повреждены, а нѣкоторые
вовсе утрачены.*

II.

Грамота короля Сигизмунда III на учрежденiе въ Луцкѣ право-
славнаго Братства Милосердiя съ предоставленiемъ ему права возоб-
новить сгорѣвшiй незадолго предъ тѣмъ русскiй шпиталь, построить
при немъ церковь и училище и имѣть навсегда эти учрежденiя въ
своемъ распоряженiи. 1619 года, 20 февраля.

Жикгимонтъ Третiй, Божью милостью король Польскiй, ве-
ликий князь Литовскiй, Русскiй, Прускiй, Жомонтскiй, Мазовец-
кiй, Инфлянтскiй, а Шведскiй, Кготскiй, Вангдалъскiй дедичный
король и иныхъ.

Ознаймуемо симъ листомъ нашимъ всимъ вобецъ и (каждому
зосо)бна, кому то ведати буде належало теперъ и напотомъ завжды,
и жъ, при кгвалтовнемъ згореню недавнихъ часовъ места нашего
Луцка, шпиталь старожитный тамошний Рускiй до кгрунту згорелъ,
который жадного вспоможеня не маючи знову ся збудовать, и убоз-

ства тое релии своее опатрити и выживенъя слушного мети не можетъ. А такъ отозвавшисе певные особы, такъ стану шляхетского воеводства Волынского, яко и поспо(литые) люде места преречного нашего Луцка, релии крещное, умысливши мети прикладомъ брацтвъ иншихъ и въ томъ месте нашомъ Луцкомъ Брацтво Милосердѣя, а за тымъ подыимуючися обмыслити заложенъе и збудованъе порядное того шпитала руского и церкви, въ которой бы такъ они сами, яко и преречное убозство набоженство свое отъправовали, з школою для побожныхъ наукъ людей молодыхъ потребною, туджежъ хованъе и опатренъе слушное убозства релии своее и духовныхъ поданъя своего, которые бы, тамъ побожные жиючи, за насъ и за наяснейшее потомство наше уставичне Пана Бога просили, жадаючи насъ, абы есмо тое Брацтво и учинки побожные позволивши, тотъ шпиталь згорелый зо всимъ, што до него належитъ, въ дозоръ и обмышлеванъе побожное вечно подали; за которыми, яко въ речи слушной, панове сенаторове и послове земские причинялисѣ. А такъ мы, король, прозбу ихъ и причину пановъ радъ и пословъ нашихъ пилие уваживши, и речь тую слушную и збавенную быти видечи, на таковое Брацтво, которое за собою побожные учинки тягнетъ, позволяемо, и тотъ згорелый шпиталь старожитный руский, въ Луцку будучий, зо всимъ, што до него належитъ, въ дозоръ, шафунекъ и обмышлеванъе побожное вечно подаемъ, позволяючи имъ тотъ шпиталь и до него церковь зъ школою, где бы собе кгрунты и местца, въ томъ месте нашомъ Луцкомъ слушные на то упатривши, за симъ консенсомъ нашимъ правомъ вечистымъ набыли, водлугъ наболшее возможности... шпиталемъ и убозствомъ заведовать, ряду и порядку вшелякого доглядать, до церькве, которую себе, дастъ Богъ, за тымъ консенсомъ (на)шимъ, а фундушомъ сво(имъ) збудуютъ, духовныхъ добрыхъ побожныхъ и благочестивыхъ мети и подавати. Въ которомъ заведованъю и обмышлеванъю такъ того шпитала, яко тежъ церкви и школы, которые они, дастъ Богъ, коштомъ своимъ змуруютъ або збудуютъ, уфундуютъ и мети будутъ, и во вшелякихъ доб(рыхъ) а побожныхъ порядкахъ и поступкахъ ихъ брац-

кихъ никто съ тыхъ, которые бы зъ ними въ томъ брацтве быти не хотели, и жадные иные особы никакого вступу, перена(га)банъя, прешкоды и трудности ниякое ни в чомъ чинити и задавати не мають и не будутъ могли вечными часы. До которо(го) конъсенсу и фундушу нашего, съ подписомъ руки наше власное, и печать нашу коронную притиснути велели есмо. Данъ и писанъ въ Варшаве, на сойме валномъ коронномъ, дня двадцатого мѣсяца феврала, року по нароженъю Иисуса Христа Сына Божия тысяча шестсотъ деветнадцатого, панованъя королевствъ нашихъ: полскаго тридцать второго, а шведскаго двадцать шестого року.

Sigismundus Rex.

Подлинникъ писанъ на бумажномъ поперекъ сложенномъ листъ, во многихъ мѣстахъ поврежденъ. Хранится въ архивъ Коммиссиі. Въ январь 1620 г. Луцкіе братчики внесли эту грамоту въ земскія луцкія книги, и извлеченная оттуда ея копія помѣщена въ 6-мъ томъ 1-й части „Архива Юго-Зап. Россіи“.

III.

Полномочіе, данное членами Луцкаго Братства Волинскими дворянами своимъ собратьямъ Луцкимъ мѣщанамъ съ представленіемъ имъ непосредственнаго надзора и попеченія о благоустройствѣ братскихъ учрежденій. 1619 года, 1 сентября.

Мы всѣ ниже подписанные особы, релѣи старожитное греческое восточного православія, обыватели воеводства Волинскаго, которіе ту часто бываемо и sprawy свои мѣваемо, где правъ и воляностей нашихъ постерѣгаемо, а мѣсца на то особливаго не маючи, где бы набоженство свое ведлугъ старожитности предковъ нашихъ отпраовано было, съ тыхъ мѣръ, погледаючи на иншіе мѣста, где брацтва фундаціи и порядки свои мають, тымъ трибомъ и мы идучи, за благословеніемъ патріаршимъ и за привилеемъ

короля его милости, напродъ заложивши Брацтво Милосердія, которое за собою всѣ добріе учинки тягнеть, абы хвала Божая въ церкви Его отправована была, абы тежъ шпиталное убожество слушное выховане мѣти могли, старатися хочемо, то есть, упатривши собѣ на то мѣсце особливое, где бы церковь и школу и шпиталь ведлугъ преможена нашего побудовати, фундовати и всякою оздобою опатровати. А ижъ сами въ томъ мѣсте обещне не мешкаючи и про одлеглость нечасто бываючи, полежаемо той дозоръ и працу вкладаемо на меншихъ пановъ братій нашихъ, пановъ мещанъ Луцкихъ, абы они, яко до того належные, на мѣсци напомъ працу и всякий дозоръ подыймовали и ряду всякого постерегали, и нами ся яко старшими отзывали. А мы тежъ при нихъ, яко старшие молодыхъ, повинни вспомогати, заступати и боронити на каждомъ мѣсцу и въ каждой справе. На що и руки нашѣ подписуемо и печати свои прикладаемъ. Дѣвалось въ замку Луцкомъ, мѣсяца септемврія 1-го дня, лѣта по нароженію Іисуса Христа Сына Божія 1619.

Подлинникъ писанъ на бумажномъ листѣ и хранится въ архивѣ Коммисіи. На немъ, кромѣ печати братства, приложено 38 печатей въ три ряда и слѣдующія 46 собственноручныхъ подписей, изъ которыхъ только одна не разобрана:

Demetri Bałaban. Jerzy ze Zbaraża Woroniecky. Alexander Zubcewsky, mostowniczy Łucku. Іезекиель Курцевичъ, архимандритъ Терехътимировскій. Смѣренный Іеромонахъ Ісакий. Григорій Ушакъ Куликовскій, подсудокъ Кремянецкій. Константинъ Хорошко. Крыштофъ Еловицкій, подстолий земли Волинское. Fiłon Ełowicky. Jan Markowsky. Иванъ Выговскій. Alexander Puzyna. Jerzy Puzyna. Lawrenty Drewynsky, chesznik Wołynsky. Abram Grabowiecky. Михайло Гулевичъ Воютинскій, подсудокъ Луцкій. Krzystof Kolczycky, skarbnik wojewodztwa Czernychowskiego. Jury Kulczycky. Павелъ Вышборскій. Павелъ Друцкій Любецкій, судья городскій Луцкій. Томашъ Гуляницкій. Иванъ Исайковскій. Jasko Huliewicz Woju-

tynsky. Jan Bankowsky. Миколай Нападовский. Alexander Niemie-
gusz z woie. Kijowskiego. Александеръ Волковский. Семень Гуле-
вичъ Вокутинский. Jwan Hulewicz. Оедоръ Гулевичъ Вокутинский.
Jan Wolkowsky, podczesznik. Григорий Черникъ, коморникъ. Ro-
man Hulewycz. Piotr Hulyewycz. Григорий Баковецкий. Михало
Мышка Холоневский. Hrehory Żabokrzysky. Adam Swisczowsky.
Piotr Suryn... Михайлъ Судимонтовичъ Кропивницкій, подсудокъ
земский Брацлавский. Paweł Szolgien. Богданъ Братковский. An-
drzey Sawatsky. Grzegorz Siennicki. Оеодоръ Кузьмичъ.

IV.

Грамота Іерусалимскаго патріарха Оеофана на сооружеіе въ Луцкѣ
братской Крестовоздвиженской церкви съ правомъ ставропигіи. 1620
года, 20 іюня.

Оеофанъ, милостію Божіею патріархъ святого града Іеруса-
лима, Сиріи, Арабии, Кана Галилеи, обонпол Иордана и всея Па-
лестины.

Смирение Наше вѣдомо чинячи всѣмъ, иже мы, будучи въ
земли Руской, государства Московского, за панованіе благочести-
вого и богохранимого царя православного Михаила Феодоровича,
великими церкви Божіа святого мѣста Іерусалима ктвалтовными
потребами притисненые, и одтолѣ назадъ едучы чрезъ панства ве-
ликого короля Жигимонта Третега, и пришедшу ми во свѣтлую
державу панованя его полуденное Россіи, до Богоспасаемаго града
Кіева, видячи мѣсто Кіевъ во благочестии восходное церкви добре
квитнуное и сталоє, монастырми чудотворными и церкви старожит-
ное уфундованое и оздобленое, православными російского роду
предложенными обоєго стану, духовного и свѣцкаго, шляхты и по-
сполитыхъ людей исполненное, прииде к нашему смирению велебный
отецъ киръ Ісакій, протосинкгелъ александрийскій, а на сей часъ

игуменъ монастыра Черньичцкаго¹⁾, а намъ знаемый и велице милый, чоломъ намъ бывъ отъ людей благочестія нашего старожитное вѣры, послушания греческаго, церкви наше восточное сыновъ и послушниковъ, а меновите отъ ихъ милостей урожонныхъ пановъ шляхты руское и обывателей волынскихъ, купно же и гражданъ Луцкихъ, собрания и братства еже о Христѣ возлюбленнаго, даючи намъ справу, иже во епископіи Луцкой, у панствѣ пресвѣтлаго и великого короля полскаго обрѣтающіися во епархіи той братія, иже суть тѣцатели и прилежницы еже о нищихъ даемьи милостыни отъ тамо христіанскихъ князей и пановъ и во общую пользу сущаго мѣста, и иныхъ боголюбивыхъ имъ помыслившихъ, имже и смиреніе наше увѣрися и съпоспѣшествова и съпохвали и незапинателное еже о добромъ ихъ изволеніи и усердіи во прочая вся вѣки соблюдатися въ Дусѣ святомъ завѣщается. Сии и паки по подобному и по Божой ревности восхотѣша отъ самихъ основаній, никогда же прежде на мѣстѣ томъ воздвигну бывшу храму, по чину и законехъ еже о ставропѣгіяхъ велицей церкви предаваемыхъ нашихъ патріаршескихъ, вселенскій всемирного животворящаго Креста Господня воздвигнути храмъ любочестнымъ и христіанскимъ иждивеніемъ или накладомъ благочестивыхъ господей тамошнихъ; и того ради припадали къ нашему смиренію. Мы же вшелякою властію и благодатію вселенского и животворящаго Духа, маючи зуполную моць и позволеніе отъ сполбрата и сослужителя смиренія нашего киръ Тимофея, вселенскаго патріарха Коньстантинопольскаго, надлежащаго пастыра Рускихъ земель, и самое митрополіи Киевское и Галицкое отца, и всѣхъ епископствъ сущихъ и надлежащихъ ему, и прочихъ сполбратій нашихъ: Кирила Александрійскаго, судіи вселенскаго, а Аѳанасія Антіохійскаго, свѣтѣйшихъ патріарховъ; маючи мы при собѣ ексарху престола все-

¹⁾ Черниціи или Черницкий монастырь, прежде мужескій, а съ 1632 года женскій, находится въ полуверстѣ отъ г. Луцка, за р. Стиромъ, на острову, гдѣ нынѣ Преображенская деревянная церковь.

ленского велебного киръ Аръсенія, архимандрита великое церкви в Конъстантънополю, и видячи великое церкви Божое озлобленіе отъ апостатовъ законопреступныхъ, пастыревъ ихъ бывшихъ, и земли Руской, далимы моцъ благоговѣйному во иеромонасехъ киръ Ісакію, тамо обрѣтающемуся, патріаршескою властію и повеленіемъ водрузити божественный крестъ храма честнаго Креста Господня во пребывателное и непоручимое вещи явленіе. Симъ настоящимъ патріаршескимъ соборнымъ листомъ извѣщаетъ же ся и узаконяется, яко да сей воздвизаемый и хотящій произыти божественный храмъ животворящего Креста Господня о ставропѣвгїяхъ нашихъ патріаршескихъ, иже въ предъреченой епископїи Луцъкой, въ богохранимемъ граде Луцъку, лежаще, да есть и да именуется патріаршескимъ ставропѣвгїемъ, яко же и прочая патріаршеская ставропѣвгїя, аже повсюду тако бываемая, и да пребываетъ свободенъ и непопираемый отъ всякого лица, любо архиепископъского и епископъского, едину свободнѣ вѣдый и имѣя главу свою патріарху Конъстантинопольского, яко належного пастыря, и отъ него всякого устроенія и суду, управленія же и власти чая и приемля должну сущу, и отъ иже по времени въ немъ поющаго ефимерія или ерея, патріаршескому нашему воспоминатися имени во всѣхъ божественныхъ и священныхъ литургїяхъ, служенїяхъ и литїяхъ. Симъ нашимъ патріаршескимъ оправданїямъ и сунъгелнымъ писанїямъ кто либо, буди или ерей сый, или архiereй, сопротивляясь и пренебрегая наша патріаршеская оправданія, нынѣ и во прочїихъ по сихъ лѣтахъ восхотѣлъ бы запинати, яко навѣтуя и насилуя сему божественному храму нашему патріаршескому ставропѣвгїю и иже в немъ священнику, аже в немъ освященнымъ и отнынѣ освященнымъ вещемъ вкупѣ и стяжанїямъ, таковой не токмо упражненный отъ священства непрощенному подлежитъ, кто или гдѣ любо буди, но и отлученъ да будетъ отъ Бога, и не прощенъ и по смерти не раздрѣшенъ сидевый. Буди же о семъ извѣстное изясненіе и во извѣстное утверженіе сіе настоящее сунъгелное написаніе, еже и дадеся реченнымъ

братиямъ, нынѣ сущимъ и по семъ будущимъ, и во извѣщеніе сего неподвижно дастся сія рукописная, съ подписаніемъ руки и притисненіемъ печати нашої патриаршеской и притисненемъ печати ексархи ерону Константинограда грамота. Въ Киевѣ, въ лѣто отъ созданія миру 7128, а отъ еже по плоти рождества Господа Бога и Спаса нашего Иисуса Христа 1620, месяца іюня дне двадцатого.

*Грамота сія заимствована изъ Луцкаго Сборника, храняща-
юся въ архивъ Комиссіи.*

V.

Посланіе Константинопольскаго патріарха Тимоѳея о исповѣданіи и сохраненіи истинной вѣры.

Тимоѳей, милостію Божією архиепископъ Константинограда, Новаго Риму, и вселенскій патріархъ.

Иже во мѣстехъ и градахъ, подлежащихъ предѣломъ нашимъ Христовы апостольскія и восточныя великія церкви Константинопольскаго патріаршескаго престола, православныи любо благочестивые христіане, елици во священномъ сословіи и во мирствѣ граженствѣ и чину, чада о Господѣ возлюбленная нашего смѣренія! Благодать, миръ, милость, спасеніе души и возмездоприятіе да подастся вамъ отъ Бога вседръжителя и Господа нашего Іисуса Христа.

Многажды отъ многихъ слышимъ, яко васъ, вѣрныхъ сущихъ, вѣдци любопрелестницы мудрованіемъ и миѣніемъ своимъ отъ Христовы истинныя извѣстныя вѣры пременити тщатся. Тѣмъ же пишемъ ко вамъ и во Дусъ святѣмъ повелеваемъ, да бысте въ ней твердыми, водруженными, непоколебимыми стояли. Аще ли же кто негли отъ нихъ препираяся будетъ художествомъ вѣкоимъ и злехитріемъ разорити отъ божественныхъ отцевъ данное священное исповѣданіе вѣры, и вопроситъ васъ о православной вѣрѣ, отвѣтъ сицевый дадѣте имъ: яко вѣруемъ во единого Бога въ трехъ со-

ставѣхъ: во единого Бога Отца, яко создалъ есть насъ, и во единого Бога Сына, яко избавилъ есть насъ, и во единого Бога Духа святаго, яко освятилъ есть насъ. Отецъ есть едино начало и вина Сынови въ рожденіи, и святому Духу во исхожденіи. Не вѣруемъ, яко Сынъ отъ Отца и отъ святаго Духа родиться, ниже Духъ святыи отъ Отца и отъ Сына исходитъ (были бы убо двѣ начала и двѣ вины рожденія и исхожденія); но вѣруемъ, яко аки Сынъ отъ самого Отца родится, сице и Духъ святыи отъ самого Отца исходитъ. Вѣруемъ, яко под двоима видами, сирѣчь хлѣба и вина, во воспоминанію жертвы Христовы, словомъ Божиимъ истинный Христосъ бываетъ и вѣрнымъ всѣмъ кромѣ лица зрѣнія дается; о единомъ же видѣ на тайной вечери его ниже заповѣди имамы, ниже болшія вѣры учимъ; но яко Христосъ рекъ и подаде, сице вѣруемъ и учимъ. Еще вѣруемъ, яко Христосъ богочеловѣкъ, во лицахъ архіерейскихъ, іерейскихъ, вѣрныхъ на земли отъ всѣхъ грѣховъ смертныхъ и простительныхъ тайнами церковными разрѣшаетъ и совѣршенѣ очищаетъ, и въ нихъ пребываетъ, во грѣсѣ же кромѣ покаянiя умирающихъ не ко очищенію, но на вѣчную муку отсылаетъ. Сия убо есть едина святыхъ апостолъ и отецъ вѣра, по действию изложенія вѣры, яже мы до послѣднего издыханія аки талантъ пренебесный держати и хранити должни есмы; маловѣрныхъ же и отступникъ бесчисленныхъ баснословій и словосѣянiя о вѣрѣ аки губительства вѣрующе, и во смиреніи Христовѣ и покаянiи на земли добрая дѣла творяще, славу, богатство и сласть, яко маловременная мечтанія суетнаго сего мира презирающе, по смерти жизни безконечную во царствіи небесномъ со Христовыми ангелы и всѣми святыми его наслѣдите. Сице мудрствуйте и пребывайте непогнѣлемы. Да Божія благодать и нескончаемая милость и молитва и благословеніе нашего смиренія будетъ со всѣми вами.

Сіе окружное посланіе патріарха Тимоѳея заимствовано изъ Луцкаго Сборника.

VI.

Порядокъ въ засѣданіяхъ братскихъ.

При загаеніи и засѣданіи Братства напред:

На звывломъ мѣсту, в дому брацкомъ, маєт быти столъ за-
сланный, на которомъ положено будетъ евангеліе, и свѣчи запале-
ныя и скринка брацкая. Тогда священникъ, любо братія старшіе,
вставши, „Достойно“ проспѣвати и тоє предсловіе прочитано быти
маєтъ:

Въ имя Отца и Сына и Святаго Духа, аминь.

Молитвами Пречистыя Владычица нашеа Богородица и прис-
нодѣвы Маріа, силою честного и животворящаго Креста Господня.
Сне богоугодное, законное, церковное Брацтво Духомъ Святымъ
отъ самого Господа Бога и Спаса нашего Іисуса Христа и Господа
славы апостоломъ святымъ и тѣми всей вселенней повсюду церк-
вамъ святымъ законно и вѣчно держати предано есть. Таже и
намъ, зде обрѣтающимся, волею и благословеніемъ и утвержденіемъ
единыа воистину святыа соборныа и апостолскія церкви, свѣтло-
сіательнаго Сиона сыномъ, от святыхъ отецъ нашихъ четырехъ
патріарховъ въ вѣчныа роды Брацтво сіе и законы его сохранятьи и
держати предавы суть. О них же намъ слово: „Свята церкви твоя,
о Боже, и дивна во правду“, рече чудный пророкъ. Господу же
нашому Іисусу Христу въ священомъ евангеліи глаголющу: „Аще
любите мя, заповеди моя соблюдѣте. Си заповѣдь нову даю вамъ,
да любите другъ друга, и о семъ познають васъ вси, яко мои
ученици есте, аще любовь другъ ко другу имѣти будете“. Ибо въ
ветсѣмъ законѣ речено есть: „Возлюбиши Господа Бога твоего отъ
всєа душа твоя, и отъ всего сердца твоего и отъ всѣхъ силъ
твоихъ, а ближнего своего яко самъ себе; и в сію обою заповѣдию
увесь законъ и пророци стоятъ“. „Богъ бо любовь есть, и пребы-
ваяй въ любви, въ Богѣ пребываетъ, и Богъ въ немъ“. Ибо и
пророкъ рече: „Се коль добро и коль красно еже жити братіи
вкупѣ“. О семъ бо обѣща Господь дати намъ животъ вѣчный“.

Ту юж Порядокъ брацкій ¹⁾ читанный быти маеть. А по прочитаню Порядку брацкого, речено быти маеть:

„Миръ Христовъ да водворяется въ душахъ нашихъ, братіе. Аминь.

Потомъ мовить:

„Панове братіа! Кто бы што вѣдалъ належного быти Брацству, абы оповѣдалъ; а кто бы тежъ повиненъ былъ отдати вину или доходъ який братскій, абы одложилъ“.

Наконецъ:

„Если кто справу маеть яковую до Брацтва или до кого колвекъ, абы одправовалъ“, и прочая.

*Изъ Луцкаго Сборника, идѣ статья сія написана въ 1620 году.
Отрывокъ изъ этого Сборника, хранится въ архивѣ Комиссіи, № 134.*

VII.

Донесеніе вознаго о томъ, что Луцкіе мѣщане не послушались объявленнаго имъ отъ имени старосты запрещенія продолжать начатую ими постройку церкви „новой секты“ (т. е. братской). 1620 года, 6 августа.

Року тисеча шестсот двадцатого, месеца августа шостого дня.

На вряде кгородскомъ, в замку его королевское милосіи Луцкомъ, передо мною Александромъ Малиновским, будучим на тот часъ наместникомъ подстароства Луцкого, и книгами нынешними кгородскими Луцкими постановившисе очевидно, шляхетный Станиславъ Пяновскій, енеральный возный воеводства Волинского, явне и доброволне сознал: ижъ дня шостого месеца августа, в року тисеча шестсотъ двадцатомъ, былемъ в ратушу Луцкомъ, при урожонимъ Марціяне Олшамовскимъ, буряграбимъ Луцкимъ, кгда бурмистровъ, райцовъ, лавниковъ при велю посполства будущого

¹⁾ т. е. Уставъ братскій.

напоминалъ и именемъ кнежати пана Албрехта Станислава Радивила на Олыце и Несвижу, подканцлерого великого княжества Литовского, старосты Луцкого, рассказовалъ, абы волю и розказане кнежати его милости, именемъ короля его милости оповеденные, выполняючи, реместникомъ — теслямъ Луцкимъ будованя зачатого на вгрунте местскомъ церкви одсчепенское новое секты заборонили и заказали; где зневаживши панове месчане, предложонные места Луцкого, таковое напоминане и розказане, черезъ старшого бурмистра Солтана одповедали, же „того боронить не можемо и не повинны смо: кгдажъ коли волно жидомъ, туркомъ, татаромъ и иншого народу людемъ яко хотячи верити и набоженства своего заживати, поготовю церкви будованя трудно хто заборонити можетъ“. И такъ, ничего не справивши, бачаючи ихъ при томъ стоячихъ моцне, абы встренту жадного не чинили, з ратуша вышедши, панъ буркграбий тыхъ будовничихъ черезъ челядника своего напоминалъ и с плацу имъ зыйти розказовалъ, на которые слова одповедали теслове Луцкие: не можетъ намъ панъ буркграбий розказовати, мы его тежъ слухати не повинны;“ затымъ се скупивши, повидили челядникови пана буркграбего: „будешъ-ли тутъ булшей бывалъ, озмешъ сокирою в бокъ, и каждому се достать може, хто того боронити зхочетъ“. И такъ, бачаючи збунтованыхъ, ничего не справивши, прочъ одыйти муселъ, мною то все вознымъ осведчивши; што такъ правдиве а не иначе быть созналъ. И просилъ помененый возный, абы тое его очевистое сознане до книгъ было принято и записано; што за принятемъ моимъ урядовымъ до книгъ есть записано.

Книга городская Луцкая 1620 г., № 2440, л. 346 ¹⁾.

¹⁾ Въ подлинной актовой книгѣ этотъ документъ такъ озаглавленъ: „Реляция возного, изъ напоминалъ месчанъ Луцкихъ съ паномъ буркграбимъ, абы церкви новое секты не будовали“.

VIII.

Листъ короля Сигизмунда III, запрещающій Луцкимъ мѣщанамъ продолжать якобы самовольно ими начатую постройку Братской церкви и школы, такъ какъ затѣянное ими дѣло можетъ вредить успѣху унив. 1620 года, августа 26.

Року тисеча шестсот двадцатого, месеца сеньтебра, пятого дня.

Перед урядомъ и актами нинешними вгородскими Луцкими, в замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Александромъ Малиновским, будучим на тот час наместникомъ подстароства Луцкого, постановившисе очевисто шляхетный пан Ян Торовский для вписаня до книг нинешних вгородских луцкихъ, пер облатам, подал листъ его королевское милости заручный, с печатью меншою коронъною и с подписом руки его королевское милости, до славетных: Солтана Вашкевича, бурмистра, Кирила Демяновича, райци, Яна Соколеницы, райцы, Павла Анѣтоновича, Труша Матюшича, Миска Половъковича, Северина Кириловича и инших всих, которые бы се до справы, нижей в том листе описаное, приповедали и отзывали, месчанъ и обывателей места Луцка, в справе в том листе его королевское милости заручном меновите выражонои писаный, яко тот лист его королевской милости шырей в собе мает, просечи, абы принят и до книг уписанъ был, которого я, з ушанованем, яко се годит, до книгъ przyjmючи, читалом, и тые сут его слова: „Жикгимонтъ Третий, Боژیю милостію корол полский, великий князь литовский, русский, пруский, мазовецкий, жомойтский, инфлянтский, а шведский, вготский, вандалский дедичный корол. Славетным: Солтаневи Вашкевичови, бурмистрови, Кирилови Демяновичови, райцы, Янови Соколеницы, райцы, Павлови Анѣтоновичови, Трушови Матюшичови, Мискови Половъковичови, Северинови Кириловичови и иншимъ всим, которые бы се до справы нижей описаное приповедали и отзывали, месчаномъ и обывателемъ места нашего Луцка, верне намъ милымъ, ласка наша коро-

левская. Славетные, верне нам милые! Дано нам справу, иж найдуютъ се межи вами некоторые особы, которые, выламующисе з юрисдиции владыки Луцкого, на зъневагу его, безъ жадного позволенъя его, яко пастера там-того местца и старшого преложенного релии кгречкое, и овъшемъ упорне и своволне церков и школу якуюсь новую, называючи то Братством Милосердя, в том же месте нашом Луцку zaloжили; которымъ заложеномъ тое церкви унию, презъ антецесоров помененого велебного отца владыки Луцкого, за позволенем всего духовенства, в том панъстве нашом будучого, принятую и до панствъ наших святобливе внесеную, а затым зверхность пастырскую помененого отца владыки Луцкого, за сполною на то радою и помочю вапою, затлумити усилюют. Шго иж се диет мимо ведомость нашу, на уйму юрисдиции помененого владыки Луцкого, противъко правомъ и вшелякой слушности, на знесене тое светобливое едности, прото мы, зичечи, абы в местах наших ничого за приватными чиними замыслами, без ведомости и позволенъя нашого, се не деяло, хотечи, абы тая справа, которая ест владзы и зверхности пастыра тамтого местца ублизжающая и вшелякой слушности противъная, далей се не ширила, розсказуемо кънечне, такъ мети хотечи, абысте такимъ своволним юрисдициом, которые не могутъ быти, одно зъ великим помешанемъ и ублизженем юрисдиции нашой и помененого велебного отца владыки Луцкого, мъножати се не допусчали, и ремесником местскимъ, подъ срокгымъ каранем нашим, будованъя тамтое церкви и школы запехати розказали, и сами от такого предсявзятя своего суперседовавши, пилне того перестерегали, абы юрисдиции в месте нашомъ ниhto себе приватнымъ способом не привласчал, и помененому велебному епископови Луцкому въ его влады и зверхности пастырской жадная перешкода не была. Взглядомъ чого закладаем на васъ вину и заруку нашу королевскую, чотыриста копъ грошей литовских, в которую если за спротивенемъ се в чом тому листови нашому впадете, безъ отпущенья вамъ оную до скарбу нашого заплатити розскажемо; а иначе абысте вѣрность ваша не чинили,

для ласки нашею и с повинности своею. Писанъ у Варшаве, дня двадцат шестого, месеца августа, року панъского тисеча шестсот двадцатого, панованъя королевствъ наших—полского тридцат третьего, а шведского двадцат сегого року.—У того листу его королевское милости печат коронная меншая притиснена, а подпись руки его королевской милости тыми словы: Sigismundus rex. Christophus Wacowiecky. Который же то листъ заручный его королевское милости, за поданем вышъреченое особы, а за принятем моим урядовым, увес слово до слова до книг кгородских лудкихъ ест уписанъ.

Книга городская лудкая № 2125, л. 873.

IX.

Духовное завѣщаніе п. Николая Боговитаина въ пользу Лудкаго Братства. 1621 года, 3 декабря.

Року тисеча шестсот двадцат второго, месеца генваря двадцат четвертого дня.

На рокахъ судовыхъ земскихъ лудкихъ, от дня Трех Кролей, свята римского, в року звыш написаным припалых и назавтре мецованого свята судовне отправоват зачатых, перед нами Иваном Хринницкимъ, судею, а Михайлом Гулевичом Вокутинским, подсудкомъ, вриадниками судовыми земскими лудкими, постановившиися очевисто, урожонный его милост пан Юрей Черневскій для уписаня до книг подалъ пер облятам testament остатнее воли зошлого урожонного небощика пана Миколая Боговитаина съ Козирад, ропсраженя всею маестности лежащее и рухомое, по нем позосталое, с печатю и с подписом власное руки небощиковское, также с печатни и с подписами рукъ людей зацных, о чом тот testament ширей в себе маест,—просечи, абы принят и до книг уписан былъ. Которого мы, суд, видечи цилого, зуполного и во всем водле права справленого, для уписаня до книг приимуючи, перед собою читати казали, и так се

въ собе писмом полским писанный маєт: W ymie Oyca y Syna y Duchu
świętego, Pana Boga w Troycy święty iedynego, stań się, amen.
Jż na tym mizernym swiecie niemasz nic pewniejszego nad śmierć,
lecz że czas iey nie pewny, o ktorey Pan y Zbawiciel nasz Jesus
Christus zostawić nam raczył zdrową naukę, żebyśmy się nie ubes-
pieczając, sawsze, na każdą godzinę czuynemi byli; przeto ja, Mikołay
Bohowityn z Kozirad, mając przed oczyma tę naukę Zbawiciela mego,
a będąc na ten czas chorobą od Pana Boga nawiedzony, lecz z
łaski Bożej na baczeniu y rozumie dobrze zdrowy, umyśliłem na
pismie, które wieczną pamięć ma, rozrządzenie majątności mey
wszystkney, leżącej y ruchomey zostawić, jakoz taki testament ostat-
niey woli mey, przywodząc to każdemu do wiadomości, czynię y zo-
stawuję. Naprzód, iesli mie Pan Bog w tey chorobie już z tego
swiata rozłączyć będzie raczył, ducha mego oddawam w Jego na-
świętsze ręce, pokornie Bożkiego Jego miłoserdzia prosząc, żeby nie
pomniąc na ciężkie grzechy moje, ktoremi ja maiestat iego święty
Boski obrażał, raczył ią przyjąć w Boskie ręce swoje; a ciało moje
grzeszne ich mosci panie siostry moje rodzone, mianowicie: pani
Barbara Krzysztophowa Horainowa y pani Krystyna kniehini Lwowa
Woroniecka Bohowitynowny, mają pochować w cerkwie brackiey
Łuckiey, nowo zbudowanej, założenia Czesnego Chresta, grob wy-
marowawszy; na który pogrzeb y inne pobożne uczynki, żeby tylko
zwyczajem pobożnym chrześcianskim, uprosiwszy przy ich mosciach
panach przyiaciołach, ktorzy się zgromadzą, duchownych y ubogich,
był odprawion, zapisuie y naznaczam złotych polskich pięćset, z
majątności mey oyczystey siola Woynice, takim sposobem: iż pomie-
nione siostry moje, pani Krzysztophowa Horaynowa y kniehini Lwowa
Woroniecka, zaraz po śmierci mey, pomienioną majątnosc Woynice
mają w posessią swoją obić y te dobra ze wszystkim na siebie sa-
mych dzierżec y wszelakich pożytkow przynależności używać y na
siebie obracać, aż do lat synowca mego, pana Wacława Bogowityna,
a mianowicie do wyscia lat dwudziestu czterech temu synowcowi
memu. A względem trzymania tych dobr y używania pożytkow z nich

przychodzących, mają ichmosc pomienione panie siostry moje na pogrzeb moy y insze pobożne uczynki złotych pięćset obrocic; tylko to ich mosci naymilszych siostr moich prosze, aby iako naiucszciwiey y naoczendożniey ciało moje, wedle stanu mego szlacheckiego, pochowane było; ubogich aby iako naylepiey nakarmiono y koźdemu iałmużnę po groszy trzy dano. Na cerkiew pomienioną Bracką, gdzie ciało moje leżec będzie, odkazuie, daruie y zapisuie tym moim testamentem złotych czterysta polskich s tych że dobr moich Woynice; mają ich mosc pomienione panie siostry moje dać do rąk starszych tey cerkwie Brackiey iako nayprędzey, a ci starszi cerkwie Brackiey mają te czterysta złotych na potrzeby y ochędostwo tey cerkwi, z wiadomością pomienionych paniey siostr moich, obrocic, żeby stąd w tey cerkwie chwała Boża ustawicznie odprawowała się y za dusze moje y zmarłych rodzicow moich Pana Boga proszono. Pogrzeb y sorokoust wedle zwyczaiu y obrzędow cerkwie greckiey swieszczenik tey cerkwi odprawiwszy, ma do liat dziesięciu w każdą sobotę służbe Bożą za dusze moje odprawować.

A co się dotycze maiętnosci mey, tak leżącey, iako y ruchomey wszystkiey, którą po żywocie moim tak zostawuie y tym testamentem ostatniey woli moiey rozrządzam, y tak miec chcę: Maiętnosc moie oyczystą, sioło Woynice, mnie po oycu mem została, synowcowi memu rodzonemu, synowi zeszęłego pana Jwana Bohowityna, panu Wacławowi Bohowitynowi, liat ieszcze na ten czas nie mającemu, na wieczność zapisuie; iednak synowiec moy nie ma przychodzić do posesijey tych dobr Woynice, aż dorosszy liat dwudziestu czterech, bo te dobra moje pozwoliłem y tym testamentem moim pozwalam siostrom moim wyszey mianowanym, względem długu mego, którym winien im, do wyscia liat dwudziestu czterech synowca mego trzymać; a kiedy dorosnie liat dwudziestu czterech, tedy mają mu tych dobr ustąpic, a synowiec moy nie ma ich o żadne szkody, ktoreby się stali pod czas dzierżenia ich, prawem turbować. A gdzie by też synowiec moy pan Wacław Bohowityn w młodym wieku lubo y w dalszym umarł y s tego swiata steriliter zszedł, tedy po smierci

synowca mego, gdzieby nań Pan Bog to dopuścił, wyszrzeczoną majątnosc moie Woynice, tak iako sie w sobie ma, ze wszystkim iey prawem y pożytkami siostróm moim rodzonym, na ymie Barbarze Krzysztophowey Horaynowey, Krystynie kniehini Lwowey Woronieckiey y Fiedorze Hrehorowey Hansowiczowey Szostakowskiey, Bohowitynownom, na wiecznosć w rowny dział odkazuie y zapisuie; a panna Katarzyna, siostra moia, majątnością Zubilną kontentowac sie ma, a do Woynice nie będzie należała. Drugą majątnosc moią oyczystą, mnie po oycu moim została sioło Zubilną, na ktorey siostra moia rodzona, panna Katarzyra Bohowitynowna ma zapisaną sobie od nieboszczyka pana oycy summe trzy tysiące złotych, tey że pomienionej siostrze mey odkazuie takim sposobem, że pomienionej pannie Katarzynie Bohowitynownie, siostrze moiey, do summy, która iey od nieboszczyka iest zapisana, daie, daruie y tym testamentem zapisuie summe trzy tysiące złotych polskich, którą do summy pana oycowey przyłożywszy, ma pomieniona siostra moia tak w tey sumie trzech tysięcy złotych od oycy zapisanych, iako y w teraznieyszey, ode mnie iey darowanej y tym testamentem zapisaney, wszystkiego w summie szesciu tysięcy złotych polskich, tych dobr Zubilna ze wszystkim w dzierzeniu byc y nikomu z niey nie ustępowac, aż by iey ta summa wszystka szesc tysięcy złotych istotnie oddana y zapłacona była. Strony pogrzebu ciała mego wyszei troche się przepomniało, aby był iako naochędźniey odprawiony. Jż pieniędzy gotowych nie masz y nie zostawa się po mnie nic, bo na różnych lekach będąc, wszystka się kopa wydała, tedy respektuiąc na to, yż to w poruczeniu moie siostry maia, pani Horainowa y kniehini Woroniecka, na tey że majątnosci Woynickiey, którą im do wyscia lat zupełnych dwudziestu czterech dziedzica przyrodzonego, synowca mego pana Wacława Bohowityna, w dzierzenie postąpił, daie, daruie y tym testamentem zapisuie pomienionym siostróm swoim, pani Horainowey y kniehini Woronieckiey summe trzy tysiące złotych, y nie będą powinni s tych dobr Woynickich dziedzicowi ustąpić, azby im ta summa trzy tysiące złotych ystotnie od niego była zapła-

cona. A zosobna na dworze moiem, w zamku okolnym Łuckim będącym, który mi prawem przyrodzonym po oycu mem przypadły y testamentem z osobna był zapisany, tem że pomienionem siostróm moim, pani Horainowej y kniehini Woronieckiej summe tysiąc złotych polskich leguie y zapisuie. Rzeczy moje ruchome wszystkie od mała do wiela, to iest złoto, srebro, kleinoty, szaty, wozy, konie iezne, wozniki, bydło rohate y nierogate, małe y wielkie, cyn, miedz, zboża w gumnach złożone y na poliach zasiane, sprzęty domowe, co sie tylko rzeczą ruchomą nazwac y mianowac może, także summy pieniężne, gotowe y na imieniu ktorekolwiek zapisane, tak na osobę moią, iako na osobę niebożczyka pana oycy mego y pani matki mey, od kogokolwiek y iakim kolwiek sposobem służące, gdzie by się ieno kolwiek y u kogo kolwiek znałesc y pokazac mogło, y ogułem wszystko nikomu inszemu, tylko siostrze mey miłey paniey Krystynie Bohowitynownie kniehini Łwowej Woronieckiej tym testamentem ostatney woli moiey odkazuie, daic y zapisuie wiecznymi czasy. Zapisy y prawa wszystkie na iakie kolwiek długi y summy, tak na osobę rodziców moich, iako y moje, od kogo kolwiek służące, także y processa wszystkie prawne o co kolwiek y z kim kolwiek, jak przez niebożczyka pana oycy mego, iako y mnie samego wszczęte y zaszłe, na iakim kolwiek stopniu y punkcie prawnom będące, na osobe pomienoney panie y siostry moiey kniehini Łwowej Woronieckiej zupełnie tym testamentem moim wlewam y transfunduie, oddalając od tego wszystkich bliskich krewnych y powinnych moich. Do tego, iż co pan Wacław Horain na potrzebe własną swoje zastawił w Ołyce u żyda Ławiela we stu złotych szable y pałasz srebrem oprawne, oboie pozlociste, moje własne, na czas krotki tego u mnie pozyczywszy, ktorego pałasza y szable y do tego czasu mi nie oddał, a iakom słyszał, że u tego żyda y teraz w zastawie są, a zosobna został mi winien ten że pan Horain złotych trzydziesci na zapis swoy, w grodzie Łuckim zeznany; tedy tak te szable y pałasz, iako y złotych trzydziesci, za zapisem, ma siostra moja kniehini Łwowa Woroniecka u

pana Wacława Horaina odyskać, gdyż to iey, siostrze mey miłej, leguie y zapisuie, y ten zapis na złotych trzydziesti, mnie służący, tym testamentem moim ze wszystkimi condycjami tego zapisu na nie wlewam; który pałasz y szable y złotych trzydziesti polskich na szpital Łucki ruski dać. Trzymam to o łasce y baczeniu pana Horainowem, że to wszystko paniey siostrze moiey niemieszkalnie, nie przywołując do nakładów prawnych, odda, o co iego mosci pilno prosze. Paniey Fiedorze Bohowitynownie Hrehorowey Hansowiczowey Szostakowskiey, siostrze moiey rodzoney, już się za wszystko względem posagu, od niebożczyka pana oycy naznaczonego, y wyprawy z dobr oyczystych y macierzystych stało; gdyż przychylając się do testamenta niebożczyka pana oycy mego, przestał pan małżonek iey mosci pan Hrehorey Szostakowsky y na sumie czterech set złotych u potomkow xięcia Michała Wiszniewieckiego, a na drugiey, to iest tysiąca złotych, u iey mosci paniey Malinskiey, iako żem y prawo to na osobe iey mosci wlał; lecz mi iegomosc nie wrocił zapisu niebożczyka pana oycy mego na te złotych czterznascieset, na który się już nie winno; dzierze to o iego mosci, że potomkow y successorow moich o te sume trudnić nie będzie; jednak ja, z miłości mey braterskiey, pomienionej siostrze mey paniey Szostakowskiey odkazuie, daruie y zapisuie te sume szescset kop groszy litewskich, ktore nieboszczka Katarzyna Hrehorowa Rołbasowa Rostocka, pisarzowa ziemska krzemieniecka, została winna na zapis swoy nieboszczkowi panu oycowi memu. Ten tedy zapis pomieniony ma być oddany paniey Szostakowskiey, niech sobie tey sumy u potomkow paniey Rostockiey dojdzie y na swoy pożytek obroci. A yz ieszcze pani Szostakowska wyroku z dobr oyczystych y macierzystych nie przyznała, na co są zapisy reczne, prosic iey mosci, aby zeznała ten wyrok, gdyż się już jey mosci dosic stało. Nieboszczyk pan ociec moy nazначył to był testamentem swoim, żebym panu Adamowi Czołhanskiemu oddał półtrzecia tysiąca złotych, skoro by Miłowsze wykupiono; a iż Miłowsz u mnie od potomkow xięcia Wiszniewieckiego nie wykupiono, tedy nieboszczyk pan Adam Czołhansky zgogził się ze mną o Miłowsze takim sposobem, że w długu

niebożczyka oycy mego Milowsze ode mnie wziął, a ostatek sumy, co od półtrzecia tysięcy złotych zbywało, to jest złotych sto mnie oddał, a iam to prawo na Miłowsze na jegomości wiały y zapis xiążąt ich mosci Wiszniewieckich do rąk niebożczykowi oddałem; lecz dla choroby moiey tego wliwku nie mogłem y dotąd zeznać do xiąg, ale dałem zapis moy osobny na zeznanie; a iżem był nie zeznał tego wliwku, tedy też y niebożczyk mnie kwitu s tey sumy nie zeznał u xiąg. Ktory to wliwok moy ręczny ja tym testamentem moim przyznawam, utwierdzam y approbuie, chcąc go takiey wagi miec, iako by oczewiscie przezemnie do xiąg był przyznany, y tak iuż niebożczykowi panu Czołhanskiemu nic winno nie zostało. Niebożczyk pan ociec moy został winien niebożczykowi Maierowi, żydowi ostrozkiemu, sto kop groszy litewskich; ten dług powinna będzie siostra moja panna Katarzyna Bohowitynowna potomkom tego żyda zapłacić z majątnosci Zubilna, na ktorey tak od niebożczyka oycy mego summe trzy tysiąca złotych, iako y ode mnie samego druga trzy tysiąca złotych, wszystkiego szesc tysięcy złotych, zapisanych y uyszczonych ma. Do tego strzyiowi memu, panu Pawłowi Bohowitynowi, dać złotych sto polskich. Iam nikomu nic y żadnych długow nie winien, a com był winien pewną sume pieniędzy paniom siostram moim, pani Horainowey y kniehini Lwowey Woronieckiey, tedy tak względem tego długu niewinnego porachowawszy sie z niemi dostatecznie, iako y względem odprawowania pogrzebu, murowania grobu, swieszczenika brackiego Łuckiego za sorokoust y za odprawowanie służby Bożej za dusze moie do dziesięciu lat na każdą sobotę y ubogich opatrzenie y ukontentowanie y insze pobożne uczynki, ktore sie wyżej przepomniały, iako też osobiłwie w prędkim zapłaceniu y oddaniu tych czterechset złotych na cerkiew pomienioną Bracką Łucką Czesnego Chresta ode muie legowaną y zapłaconą, przestali na tem y contentowali sie dzierżeniem tych dobr Woynickich y sumą pomienioną y na tey że majątnosci uyszczoną, z ktorey to wszystko, co sie wyżej pomieniło, znosic y uprzytywac mają y będą powinni. Synowca mego o to osobiłwie iako napilniey prosze y za-

przysięgam, aby nic przeciwko temu testamentowi memu nie wykro-
czał y ani go wzruszał, y tych maietnosci, ktore sie wyszey rozpo-
rządziło, nie odbierał, aż by to wszystko, co sie komu ode mnie teraz
tym testamentem legowało y zapisało, wykonał y statecznie zniósł,
summy popłaciwszy y dzierżania do lat pomienionych dotrzymawszy.
Czeladz moją tak rozprauie: Tomaszowi Podlęskiemu, słudze memu,
zapisuie złotych dwiescie na dwóch włokach pustych w maietnosci
mey siele Woynicy, na iedney Skoczkwoszczynie, a na drugiej Kar-
powszczyźnie przezywaiemych; drugiemu słudze memu Andrzeiowi
Sokołowiczowi złotych sto zapisuie na włoce w tem że siele Woy-
nicy, przezywaiomey Kiborszczykowna, ktorzy to obadwa słudzy moie
mianowani mają te włoki spokojnie sposobem zastawnym trzymac,
aż do oddania sum, ode mnie tym testamentem zapisanych, powin-
nosci żadney nikmu z tego nie czyniąc; iednak pomienionych paniey
siostr moich, pod czas dzierzenia ich, mają bydz posłuszni y uczci-
wosc wszelaką im wyrządzać, a żadnych podatkow s tych wołok
im y nikomu inszemu czynic nie będą powinni. O co bardzo prosze,
a mianowicie synowca mego, y kto by kolwiek potym dzierżącym był
tych dobr, aby ich stamtąd nie ruszano y żadney przeszkody w tych
wołokach nie czyniono, aż do oddannia im summy wyszei mianowa-
nych. Mikołajowi Spinkowiczowi zrzebca z stada dobrego iakiego;
Piotrowi Skarytskiemu, kucharzowi memu, pare wołow; tkaczowi
Waskowi wołow pare; Pawlikowi, ktory był urzędnikiem u niebosz-
czyka pana oycy mego, pare wołow y kliacze z stada; woznemu
Miskowi woła iednego y konia tego, co na nim teraz iedzi; Smo-
enskiemu, haidukowi memu, woła y zrzebczika iakiego z stada, y
wszystko popłacić, co komu kolwiek winno. Chłopcowi memu Ma-
cieykowi woła y sukna karazij na żupanik y portki, ktory po smierci
moiey ma byc wolen y komu zechce niechai służyć; forytarzowi memu
Romankowi woła, drugiemu forytarzowi Kozkowi byka młodego
leguie y tym testamentem moim zapisuie; ktore to woły y konie,
com ktoremu naznaczył y legował, ma byc zaraz po pogrzebie moim
oddano przez siostr moich, pani Horainową y kniehinia Woroniecką

o co ich barzo prosze, aby to kaźdemn wedle tego testamentu ostatniey woli moiey oddali y w tym wszystkim, co sie w tym testamencie moim wyraziło y napisało, tak a nie ynaczyey wedle tey ostatniey woli moiey zachowali sie, gdyż ta ostatnia wolja moja iest. I na to ten testament ostasniey woli moiey, z dobrym rozmysłem y uwaženiem moim, siostrom moim y synowcowi zostawuie, z pieczęcią moią y z podpisem własney ręki mey; do ktorego, za ustną a oczewistą prozbą moią, ych mosc panowie a przyiaciele moy, przy sprawowaniu tego testamentu będące, pieczęci swoje przycisnąc y ręce podpisac raczyli, to iest: jego mosc pan Iwan Mokosy Bakowiecky, jego mosc pan Hrehory Mokosy Bakowiecky, jego mosc pan Siemion Rusinowicz Berestecky, y duchownik moy, wielebny w Bodze -ociec Ioan, swiescszenik Czesnokrzescki Bracky, Łucky. Dan y pisan w Łucku, roku tysiąc szescset dwudziestego pierwszego, miesiąca decembra trzeciego dnia.—У того тестаменту печатей пят, а подпис рук тыми словы: Миколау Боховитын рѣка.—Очевисто пропшый печатар Иван Мокосий Баковецкий.—Устне пропшый печатар Грегореѣ Мокосисвич Баковецкий.—Очzewiscie proszony pieczętarz od jego mosci pana Bohowityna Symeon Rusinowicz Berestecky.—Іоан Василевич, свещеник Чеснохрестскій Братскій Луцкій, рукою власною.—Который же то тестамент, за поданем и просбою вышей менованое особы, а за принятємъ нашимъ судовымъ, увес, с початку аж до конца, до книгъ земскихъ луцкихъ ест уписанъ.

Книга земская луцкая № 2820, л. 690.

X.

Грамота Константинопольскаго патриарха Кирилла на сооруженіе братской Крестовоздвиженской церкви съ правомъ Ставропигіи. 1623 г.

+ Кирилъ, милостію Божією архиепископъ Константинограда, новаго Риму, и вселенский патриарха.

Понеж иже въ епископіи Луцкой, в панствѣ пресвѣтлаго и христілюбиваго короля Полскаго, обрѣтающіися въ епархіи той братія, иже суть тщателя и прилежници еже о нищихъ даемыа милостыня, от тамо христілюбивыхъ благородныхъ князей и пановъ и въ общую пользу сущаго мѣста и иныхъ боголюбивѣ имъ помыслившихъ, имъ же и смиреніе наше споспѣшествова и съпохвали и незапинателное еже о добромъ ихъ изволеніи и усердіи въ прочая вся вѣки съблюдатися въ Дусѣ Святомъ завѣщается. Сии и паки по подобному и по Божіей ревности възхотѣша от самѣхъ основаній, никогда же прежде на мѣстѣ томъ въздвижену бывши храму, по чину и законехъ яже о ставропигіяхъ велицей церкви преданыхъ, възхотѣша о ставропигіяхъ нашихъ патріаршескихъ всечестный всемирнаго Животворящаго Креста Господня въздвигнути храмъ любочестнымъ и христілюбивымъ иждивеніемъ или накладомъ благочестивыхъ господей тамошнихъ. И того ради умоливше смиреніе наше, яко исперна прилежащее имъ ¹⁾, сподобихася, яко да по образу и чину въ прочихъ о ставропигіяхъ въздвиженныхъ божественныхъ храмахъ, обычная ставропигійская, или ставропигійскою службою и молитвами послѣдованіе происходитъ отъ благоговѣйнаго въ іереехъ, иже по времени тамо обрѣтающагося ефимеріа, и патріаршескою властію и повеленіемъ должны суть устроити божественныя кресты, на нихже христілюбиваго великаго короля полскаго, и нашего смиренія (якожъ в послѣдованіи типика обрѣтается) надписаніе да есть, иже и въздрузити, якожъ зрится въ святыхъ велицей церкви, внутрѣду и внѣду предреченого храма Честнаго Креста Господня, на четырехъ странахъ храма, въ пребывателное и непоручимое вещи явленіе. А понеже убо умолиша смиреніе наше, моленіе ихъ, яко достохвално прошеніе приемиши, благословно сущи и боголюбное, яжъ на власти имущи ставропигія, или крестовѣдруженіе посылати въ всѣхъ, яжъ под нами

¹⁾ Т. е. какъ и прежде къ нимъ расположенное. — Кирилъ Лукаръ, какъ извѣстно, до патріаршества былъ на Волыни ректоромъ Острожскаго училища.

митрополіахъ и епископіахъ, по божественныхъ любо благочестивыхъ законехъ, изволеніемъ православныхъ и боголюбивыхъ архіепископовъ и епископовъ, искони велицей повинующихся церкви, пречестныхъ иже в Духу Святомъ възлюбленныхъ братій, съслужителей нашего смиренія, симъ настоящимъ патріаршескимъ съборнымъ листомъ извѣщается и узаконяется, яко да сей вздвигаемый и хотящій произыти божественный храмъ животворящаго Креста Господня о ставропігіахъ нашихъ патріаршескихъ, иже в предреченой епископін Луцкой, въ богохранимомъ градѣ Луцку, лежащій, да ест и да именуется патріаршескимъ ставропігіемъ, якоже и прочая патріаршеская ставропігіа, яже повсюду тако бываемыя, и да пребываетъ свободенъ и непопираемый от всякаго лица, любо архіепископскаго и епископскаго, едину свободнѣ вѣдый и имѣя главу свою, наше смиреніе, и от нея всякого устроенія и суду, управленія же и власти чаючи и приѣмлющи. Должну сущу и от иже по времени в немъ поющаго евфимерія или ерея патріаршескому нашему въспоминатися имени, въ всѣхъ божественныхъ и священныхъ служеніахъ и литіахъ. Симъ нашимъ патріаршескимъ оправданіамъ и сингелнымъ писаніамъ кто либо, буди или ерей сый, или архіерей съпротивляся и пренебрегая наша патріаршеская оправданія, нынѣ и въ прочіихъ лѣтах по сихъ въсхотѣлъ бы записати, яко навѣтуа и насилуа сему божественному храму, нашему патріаршескому выше реченому ставропігію, и иже въ немъ священнику, яже в немъ освященным и от нынѣ освященнымъ вѣщемъ, вкупѣ и стяжаніамъ, святокрадственѣ жъ въскицааи и на свою ему волю требуа, тѣми же нуждею и мучительствомъ чрез волю и повеленіе иже в немъ братіи и хранители и иже в немъ ефимерствующаго іерея,—таковъ не токмо упражненію от священства непрощенному подлежит, кто или гдѣ любо буди, но и отлученъ будетъ отъ Бога и не прощенъ, и по смерти нераздрѣшенъ, яко святокрадца. Буди же о семъ извѣстное изясненіе и въ извѣстное утвержденіе сіе настоящее сингелное писаніе, еже и дадеся реченымъ братіамъ, нынѣ сущимъ и по семъ будущемъ, и сихъ

ради патріаршескому ставропигію сему нашему, яко ж речеса, честнаго и животворящаго Креста Господа нашего Ісуса Христа, лежащому въ граде Лудкомъ, в лѣта от созданія миру 7131, а от рождества Христа 1623, индикта 6, кругъ солнцу 19, лунѣ кругъ 6.

Κυρίλλος, ἐλέω Θεῷ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ ὁικουμενικῶς πατριάρχης.

Съ подлинника, о которомъ см. примѣчаніе къ слѣдующей грамотѣ. Въ Лудкомъ Сборникъ, хранящемся въ архивъ Комиссіи, имѣется современная копія этой первой грамоты Кирилла, но въ ней обозначенъ другой годъ даты, именно: „отъ созданія миру 7129, а отъ Рождества Христова 1620“. Вѣроятно, эта дата относится къ грамотѣ Теофановой, которая въ Сборникъ внесена позднѣе.

XI.

Грамота патріарха Кирилла, содержащая въ себѣ Уставъ Лудкаго Братства. Около 1623 года.

+ Кирилъ, з ласки Божей архиепископъ Константинополски, Нового Риму, и вселенски патріарха.

Ведлугъ дару Духа святого и влады, которая намъ есть дана от Пана и Збавителя нашего Ісуса Христа и святыхъ его апостолъ и Богоносныхъ отецъ, рядъ вшелякій в повсехней церкви Его шѣти, не тилко межѣ духовенствомъ, з Духа святого а з рамена пастырства нашего постановенымъ, и в братствѣ ведлугъ евангеліи досконаломъ порядку мнишеского, в которомъ всѣ речи свѣта того, яко марные, повергъши, а въ всюмъ учнюв Его святыхъ наслѣдующимъ, але тыж и межѣ людьми посполитыми, знаямъ Христовымъ себе титулующими и члонками ся тѣла церковнаго пайдующими, хотячи, абы споеніемъ в едно, в звязку милости христіанское, частю учнюв Христовыхъ наслѣдовали, и в згромаженю порядку своего будучи, Евангеліе Христово, единъ другому пома-

гаючи, собою пополювали и Брацтвом милости себе называли, яко вѣрныи Христовы предъ всѣми ся с тым указуючи. Поневажъ яко отчистую якую маестность отецъ сыномъ своимъ, Збавитель Панъ милость на тестаментѣ учениомъ своимъ zostавити рачилъ, прето мы, до той милости вѣрныхъ Христовыхъ затыгаючи, не новыи якій порядокъ, але праве найстарожитѣйшій и с початку самого за апостоловъ учиненый и уфундованый, где всѣхъ сердце и душа едина была, поцу пренайсвятѣшого Духа становимо и теразнейшимъ листомъ нашимъ сингелнымъ вѣчно ствержаемо и на таковыи порядокъ церковного брацтва уроженыхъ князей и пановъ и славетныхъ мещанъ Луцкихъ, в панствѣ пресвѣтломъ его королевское милости великого короля Полского, яко пана христіанского, подданныхъ, а покорности нашей синовъ ведлугъ Духа, намъ велде милыхъ, благословимо.

Порядокъ имъ свой брацкій въ зуполной моцы держати, и ведлугъ премотрѣна ихъ единъ другого шануючи и Христа, Збавителя своего, любячи, приказанія Его евангельскіе пополнити, яко бы пристойность заволяна своего вцаде заховавши, на страшномъ его судѣ голось оный, отъ всѣхъ пожаданыи, слышати домѣщени были. Который Порядокъ ихъ такъ ся в собѣ маест.

1. Чырохъ братіи старшихъ выбравши, презвитеръ церкви ихъ з раменія настырства нашего межъ ними маест застѣсти, и кды до порядку брацкого кто вступити схочет, през того ж презвитера ихъ до Брацтва оповѣстися маест; а кды на всѣ нижеи описаные порядки позволить, на тот часъ въ рукахъ презвитерскихъ крестъ честный целовати маест и руку ерейскую, и каждому брату, на держанія такового брацтва, руку дати маестъ, где и вступного до скринки брацкое заразъ положить повиненъ будетъ грошій шесть. А обираемыхъ то чырохъ братовъ старшихъ и роздаванія имъ урядовъ, послугъ церковныхъ, ведлугъ годности, кто ся на що зыдетъ, на денъ певный, в недѣлю Новую антипасхи мают мѣти.

2. Братъ змежъ нихъ, который бы ся непристойне заховывалъ и выкочалъ съ повинности своей, в згромаженію своему тихо и

милости братерскою мають его напониѣти разъ и килка, котрій кгда бы собѣ напонианя ихъ легче важилъ, а в грѣхахъ безпечне смертельныхъ жилъ, и в нерядѣ ся знаходилъ, презвиторови своему, яко старшому, на него ускаржатись мають, котрій з влады паствырства нашего маеть его законне карати. А кгда бы и того собѣ легче важилъ, tedy на тотъ часъ священникъ всюй церкви, то есть в цаломъ зобраню людей, маеть го оповѣсти, абы съ таковымъ, поки ажъ ся обачитъ, жаден нѣ в чомъ обцовати не смѣлъ; бо мовитъ писмо, абы каждого брата нерядне ся справуючого спосродку себе преч вылучити; и зась мовитъ Богъ през пророка: „кгда выведешъ негодного змежи годныхъ, якъ уста мои будешъ“.

3. Схажку свою потребу вѣ каждую неделю, скоро по утрени, на годину тылько, розмовляючи о речехъ своихъ, повинни мѣти. А головную схажку, обширнѣй ся зъ собою намовляючи, за отсыланымъ знаменя своего брацкогo, разъ на мѣсяцъ, по обѣдѣ сходитись зъ собою мають.

4. А сходячися вѣ 4 недели, повиненъ каждый братъ до скринки братское по 4 бѣлыхъ дати. А который братъ, яко меновите с павовъ шляхтъ, одлеглымъ былъ, и оподаль мешкалъ, и не могль бы такъ часто до схажокъ ся ставити, tedy повиненъ будетъ ведлугъ реестру задержанный датокъ в рокъ разомъ отложить.

5. Скринка брацкая маеть быти в скевофиакѣ, то есть в скарбцу церковномъ, отъ которого скарбцу единъ братъ старшій ключъ маеть мѣти, а другіе два брата старшіе ключѣ отъ самой скринки у себе держати мають, и в загаеню Брацтва, тожъ теперъ при общности всѣхъ, на що потреба, выдатки быти мають. А четвертый братъ реестра приходовъ и расходовъ пѣняжныхъ и якихъ колвекъ до брацтва даткувъ и выдаткувъ вѣ моци своей повиненъ мѣти, и каждого року, при обираю брaтій старшихъ, оныѣ, що на урядѣхъ презъ рокъ были, личбу предъ всею братіею чинити мають, вѣрность свою всѣмъ освѣдчаючи.

6. А положена пѣняжныхъ складокъ вѣ на що не маеть быти обертано, тылько на оправу церкви и на оборону еи, а на ялмужны

в розныхъ припадкахъ людѣй, а особливе в Брацтвѣ будущихъ, и на опатрѣня убогихъ, и выхованя сиротъ, и фундованя школы, и на погребъ стороннымъ и убогимъ, и чиненя ялмужны и памятіи за ктиторей и за инъшихъ в брацтвѣ змерлыхъ. А шафовати такъ тымъ повинни, яко око Божіе завше на себе пилное маючи, памятаючи и на сровгий вырокъ въ ономъ за апостоловъ найпершомъ брацтвѣ, що ся Аванія з Сапфиною стало, же не съ посполитого гроша, але зъ своеи власной маетности собѣ привлащивши, якъ сурове за то скарани были.

7. А кгда ся сходити будутъ, в згромаженю своемъ о всякомъ добромъ ближнихъ своихъ промышляти и розмовляти повинни суть, бо апостолъ мовить: „кто о ближнихъ своихъ не обмышлеаетъ, а звлаща притомныхъ въ вѣрѣ, тотъ ся вѣры задрѣлъ и невѣрного горшій есть“. И засъ писмо святое мовить, же надъ мучеництво большая есть, що о ближнихъ своихъ промыслъ чинити, и то есть власне в Христомъ жити.

8. А в таковыхъ сажкахъ, яко ся и вышъ рекло, повиненъ единъ другого надъ себе поважати и чтити, и еслибы найменшимъ словомъ братъ брата образити мѣлъ, карности заразъ за то подпадати маеть, якую брата на выступного вынайдутъ межи собою, и брата заразъ тамъ же, не отходячи, весполъ зо всѣмъ брацтвомъ перепросити повиненъ будетъ. Слова неучтивыя якіе колвекъ и корчемныя, тые абы не были, бо мовить апостолъ: „кгда ся сходите, каждый в васъ въ устѣхъ своихъ псаломъ нехай носитъ и науку маеть, и слово, котрое бы ображало Духа Святого, Котрымъ есте ся (мовить) знаменали в день отроженя вашего, абы ся межи вами не найдовало“. Але, отправивши sprawy свои, вмѣсто жартовъ непотребныхъ, книги абы читаны были, и розмовы о речахъ законныхъ и ку збудованю належачихъ, тые найдоватися мають.

9. Если бы тежъ братъ, яко простый, неумѣтный будучи, sprawy свои якои не умѣлъ въ Братствѣ переложити, волно му будетъ довѣрчѣйшого собѣ брата взяти, который бы справу его обтяснити умѣлъ.

10. Справы и намовы братскіе в своемъ завартю zostавати мають, нѣ през жадного брата нѣгде невѣношени, под каранямъ за то, якое брата вынайдутъ, хто бы ся того важиль.

11. Если бы, з выналѣзку братского и зъ владзы пресвитерской, за який выступокъ братъ который вылученый был, а другой бы братъ мѣлъ з нимъ обцовати, теды той же карности подпадаеть.

12. Если бы з допущеня Божого братъ который приубожаль и утратил, а не з своеи причины и недбалства, любо трудности якіе и напасти на себе мѣлъ, теды всѣ брата, такъ грошемъ братскимъ, яко и сами собою, повинни го ратовати, и во всякомъ помочны му быти, и в хоробѣ его приизирати, и за душу его досытъ чинити, милость противко брату своему за живота и по смерти показуючи. Добре ся маючихъ и богатыхъ не повинни брата богатшими чинити, але упавшихъ подпомагати, и пѣнязми братскими обычаемъ позичанымъ без жадной лихвы закладати.

13. Брат кгда умрет, повинни всѣ брата до гробу его з свѣчами братскими отпроводити, до литургіи Божей и през всю литургію з свѣчами запалеными при тѣлѣ стояти, и литургія святая за него быти мает, также и коливо братское за него и роваваня ямужны, ведлугъ препожепя, з скринки братской.

14. Литургіе задушныя братскіе два разы в рок, въ субботу мясопустную и зась в субботу пентикостную, где и колива братскіе приуготованы быти мають. И повинни всѣ брата з жонами своими, такъ на панахидѣ albo парастасѣ, якъ и на литургіяхъ святыхъ в тые двѣ суботѣ свѣчи въ рукахъ держати, аж до конца стояти, и Бога за умерлыхъ просити, подъ каранямъ виною фунтъ воску за то. Также и на погребѣ еслибы за братомъ не былъ который, тому ж караню подпадаеть.

15. А каждый брат, такъ простый, яко и стану шляхетского, предковъ своихъ, вешлыхъ с того свѣта, повинен в поменникъ братский вписати, который поменникъ при проскомидіи на помененыхъ литургіяхъ задушныхъ ввесь мает быти прочитан. Также и презъ великий постъ, ведлугъ уставу церковного, по утрѣни и по вечерни, пови-

ненъ его будетъ на литіяхъ священникъ братскій прочитати, за що ему тежъ брата взаєм вѣдчаность свою указати повинни будуть.

16. Также и двѣ литургіе святыя заздравныя два разы в рокъ быти мають: одна септевріа 1, дакуючи Богу, же далъ рокъ препровадити, и просячи, абы и на новыи щастити рачилъ, а другая кгда празникъ заложенія церкви брацкою приидеть; которого свята, на честь, на хвалу, коливо и свѣча братская и роздаваня ялмужны быти маеть.

17. При томъ згромаженю и скупеню себе до одной милости и порядку брацкогo, з найвышшихъ силъ повинни брата старатися о оздобѣ церковной, и о казнодѣи добромъ уставичномъ, и о школѣ, яко бы молодъ выхованя и цвиченя свое, имъ пристойное, з стараня отцовъ своихъ мѣли.

18. Презвитера дбалого и чулого в повинности своей и милостника науки повинни держати и во всякомъ его слухати и шанувати; а недбальцу и неумѣтнього в писмѣ, яко на срамоту и на упадокъ свой, не повинни терпѣти; (о такового ся старати, за которымъ бы, яко за пастыромъ, идучи, збавеня своего достигли), на мнѣй го еднакъ не строфуючи в житю его, тылько просячи, абы на его мѣсце пожиточнѣйшому, за благословеніемъ архіерейскимъ, уступилъ.

Тотъ весь вышъ описаный Порядокъ покорность наша в Духу Святомъ постановивши, змощняемъ и ствержаемъ листомъ нашимъ терзнейшимъ сингелнымъ, подъ проклятствомъ розказуючи, абы жадная особа так стану свѣдкого, яко и с преложонныхъ духовныхъ не важился противнымъ тому быти и милость, которую сам Христосъ Збавитель поблажает и над все вышей ставит, важил бы ся кто ганити албо розрывать; таковыи кождый реч старожитную, на початку христіанства уфундованую, новозмышленною называющий и до иныхъ въ огиду подающий, нехай будетъ от всей повшехней церкви и отъ покорности нашої проклят и непощен поты, ажъ близнѣрства своего на речи законныя перестанет и до баченя приидет. Що абы в моци своей zostало и вѣчне трѣвало, до листу

того нашего, с подписом руки нашей патриаршей власной, и печат нашу привѣсити смы рассказали.

Κυρίλλος, ἐλὲν Θεῷ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οὐκρυμενικὸς πατριάρχης.

Подлинники сей и первой грамоты Кирилловой, полученные въ Коммиссіи изъ архива Почевской Лавры, писаны на пергаментъ, каждый съ привѣшенною патриаршею черносурочною печатью. Обѣ грамоты писаны уставнымъ славянскимъ письмомъ, вторая въ два столбца; титулъ и выходная буква—золотомъ, а другія прописныя буквы—киноварью. Подъ сею второю грамотою не означены годъ, вѣроятно потому, что она дана вмѣстѣ съ первою: обѣ этомъ, не смотря на разницу въ языкѣ, можно заключать и по одинаковому ихъ почерку и правописанію, которое отличается употребленіемъ ж вмѣсто ѡ, впрочемъ не строго и не всегда правильно выдержаннымъ.—Раздѣленіе устава на статьи сдѣлано при изданіи, для удобнѣйшаго чтенія; а греческія подписи Кирилловы напечатаны полнымъ складомъ, за неимѣніемъ сократительныхъ знаковъ.

XII.

Постановленіе объ общежителствѣ въ Братствѣ Луцкомъ. 1624 г.

Постановленіе порядное межѣ Брацтвомъ свѣцкимъ и духовными, сирѣчь игуменомъ и иноками общаго житія киновіатовъ:

Въ имя Отца и Сына и Святого Духа, аминь.

Мы, братія Брацтва церковного свѣцкіе, в томъ богоспасаемомъ граде Луцку, згромадившиися и по апостолску в сполечность милости на услугованіе церкви, матце нашей, и спасенію нашему духовне зъединившиися, и для грунтовнѣйшой и беспечнѣйшой остороги и обороны, листовнымъ благословенствомъ и всего Братства порядкомъ отъ святѣйшого вселенского патриархи Кирила, архіепископа

Россіи, опатрены, фундованы и обварованы бывши, уважилисмо, же, прикладом иных порядных братствъ церковных, киновионтъ, то есть общежитіе законниковъ регулы святого Василия Великого, послушенства православия восточнаго, на томъ мѣстцу, при церкви нашей братской, фундовати пиная есть и гвалтовная потреба. А то для того: жебы с тымъ общежитіемъ духовныхъ мудрѣйшимъ и святоблввшимъ, мы, братіа церковная, немощнѣйшая и около житейскихъ забавнѣйшая, в едномъ ярмѣ послушания Христова тягнучи и еденъ другому помогаючи и заровно працюючи, двояко надъ иныхъ болший оводъ въ винниці Христовой учинити, и сами спасаючися, и ближнихъ спасенію услужити латвѣй моглисмо. Яко члонки обоого тѣла церкви Христовы, а ни свѣтскіи безъ духовныхъ, а ни духовныи безъ свѣтскихъ в услугованю збавеня людского досканале и достатне потребными быти не могутъ, и для того в еднѣсть любви и в ровность поваги вступилисмо, же нѣсть прочее іудей ни еллинъ, нѣсть рабъ ни свободъ, нѣсть духовный ни людин, нѣсть благороденъ ни простецъ, нѣсть любомудръ, ни невѣжа, но вси есмы едино в Христѣ Іисусѣ. Што мы уваживши и киновионтъ законниковъ, за помочу Божю, заложити предся взявши, и южъ нѣкоторыхъ духовныхъ особъ, а меновите отца игумена и иноковъ затагнувши, заразъ за слушне судилисмо повинности имъ на томъ мѣстцу и выховане описати. А то не для того, жебысмо имъ учителями быти пресумовали, тымъ звлаща, который заразъ по присязѣ на закон новинность свою знаютъ, але частью для того, же естесмо ктиторами, и на томъ мѣстцу и при той церкви до смерти нашей, за волею Божю, хотячи знайдоватися, маемъ о ней такъ промыслити, якобы и особы церкви потребныи были держаны, и чин сему мѣстцу належный былъ захованъ, и росходы ведлугъ приходовъ мѣркованы, частью для того, же бы то на часы потомныи статечне, безъ помѣшаня трвати могло, хотъ бы ся особы въ киновии розмаити перемѣняли. Бо гды бысмо того теперъ, на початку, не постерегли, якъ то правда, же „што голова, то разумъ“, такъ то бы было, же што бы былъ игуменъ, то бы свое што новое в вымыслу и вынальзку власного привносилъ, и такъ бы ся речи добрыя уставичне

мѣшати мусѣлы. Зоставуючи теде в цалости повинность ихъ законичую, в которой обовязалися истощати себе праве в службѣ Божой всѣ истиннымъ киновитове, и стокротъ болей надъ описаніе наше доброго чинити повинни будуть; еднакъ, иле на тотъ часъ видѣти можемъ, о повинностяхъ того нашего общежителного братства и о ихъ выхованю колко пунктовъ з совѣту общого прекладаемъ и написыемъ, которые такъ ся въ собѣ мають.

1. Першая повинность: абы игумень, который ся колвекъ тутъ знайдовати будетъ, ведлугъ росказу Спасителя, былъ мудрый, побожный, святобливый, прикладный. Таковымъ теде будучи мудрымъ, святобливымъ, общежителнымъ, прикладнымъ, любовнымъ и духовнымъ, повиненъ будетъ и братіи подобныхъ собѣ ховати, звлаща сему мѣсцу потребныхъ, а меновите особъ килканадцетъ, то есть: духовника, казнодѣю, священника благоговѣйного, диякона, уставника, еклисиарха, иконома, полатного, братій двоухъ для доставаня ял-мужны, кухара, послушника, даскала, з которыхъ кождый, што за повинность мѣти маєт, отъ игумена потымъ и братій и за вѣдомостю нашою постановитися и описати маєтъ. А такихъ особъ потребуемъ для того, же не толко в градскихъ общежитіихъ, але и в пустынныхъ всюда такіи особы бывають обираны и становлены, зачимъ не новозмышленую якую речъ стараемся.

2. Вторая повинность: жебы игумень и братія пререченыи в истинной общинѣ, жаденъ своего не маючи ничего, найдовалися, и в такой любви и едности жили, абы якъ игумень братнее безчинное безстрастиемъ отческимъ направовалъ, такъ братія жебы игуменскому безсовѣтному любоначалию забѣгали, а то жебы чинили якъ игумень не яростию властелинскою, але духомъ кротости, такъ и братія не зазростию диявольскою, але духомъ ревности по Бозѣ. И якъ игумень брата безчинного, по троякомъ совѣтномъ напомниму и Братству ознаймену, гды ся каяти не схочетъ, вылучити з общежитія, ведлугъ зданя святыхъ отецъ, повиненъ будетъ, же бы ся злымъ и другимъ не поповали; такъ и игумена братія, еслибы былъ самовластный и самострастный, для спасения его,

такъ же за ознаиженемъ намъ, Братству, отмѣнити, въ чину другихъ братии постановити, а на его мѣстце иного змежи себе обрати и преложити владзу мѣти будутъ. Бо такимъ способомъ выполняютъ, што апостоль приказалъ, мовячи: „в любви пребывайте, другъ друга честию болша творяще; и не речет юж нога головѣ: „мнѣ ты на що ся зыйдешъ?“ а ни голова рукамъ и ногамъ: „не естесте мнѣ потребны.“

3. Постерѣгати мает игумен, абы якъ самъ нигде, а изе далеко, з монастыра не отгожался без совѣту духовныхъ и вѣдомости свѣцкихъ, такъ тежъ брата любъ на послушание где з монастыра посылати, любъ безчинного отпраовати, любъ тежъ потребного в монастыр приимовати з своей особы не важилъся.

4. Жебы такъ внутръ живучи благочинно, и о церковномъ благочинии и о вшелякой еи оздобѣ и окрасѣ игумен з братнею вшелякое мѣлъ старане, и што ся тычетъ благочиния в церкви, уставу святыхъ отецъ церковному, звычайу сего мѣстца давнему и старожитности всеи рускои церкви во всемъ догажатися мает; а еслибы што выкинути, придати албо отмѣнити належало, мает игуменъ всѣхъ, и духовныхъ, и свѣцкихъ зобравши, то предложити и доводы слушныи и незбитыи на оборону той отмѣны показати; што если не будетъ Духу святому и розумови противно, неотмовне ся позволитъ, а если иначе, справедливо ся заборонитъ. Што ся засъ тычетъ окрасы, о тую зо всѣхъ мѣръ и силъ старатися и вшелякого охендозства в тѣлѣ церковномъ и олтари постерѣгати маютъ.

5. Аппараты церковные, сосуды и рызы посвячоныи, образы и книги маютъ быти в дозорѣ, схованю и завѣдованю любъ самого игумена, любъ епископа достоверного, отъ братий духовныхъ и свѣцкихъ обраного, который стеречи повиненъ будѣтъ, жебы ся што не зопсовало, жебы што не згнуло и жебы на сторону без вѣдомости и позволеня Братскаго ничего не было съ тыхъ аппаратовъ завожено. Которыхъ то всѣхъ аппаратовъ и сосудовъ реестръ одинъ, с подписомъ игуменовымъ, в скрынцѣ братской, а другой, с подписомъ братий старшихъ, в скрынцѣ иноковъ маетъ быти, и што

колвекъ до церкви прибудеть, до тыхъ реестровъ заразъ вносятся маеть.

6. Иж и спѣваки до позвѣрховной церковной оздобы належат, теды потребуемъ и того, жебы игумень протопсалта, то есть спѣвака старшого, и учителя школного ховаль на трапезѣ общей, и о иныхъ млodenцахъ до спѣваня згожихъ отцевско промышляль, и если ся таковыи трафят, намъ ихъ презентоваи и з нами посполу о ихъ прожитокѣ старался. А для справованя всѣхъ тыхъ млodenцовъ и всей школы и для постерѣганя ихъ порядковъ, мает игумень з братнею брата змежи себе на то згожого ректоромъ обрати, который якъ дидаסקала, такъ и спудеевъ въ ихъ повинностехъ на кождый день постерѣгати и в чотыри неделѣ экзамен, чого ся научат, чинити будет повинен, отъ нихъ жадное заплаты за науку не беручи, а жебы дѣтокъ имъ вручонныхъ лѣта молодые марне ся не теряли, за которыхъ учителей личьбу Богу чинити мусят.

7. Для поважности церкви Божей и всего нашего Братства,— ижъ и то до оздобы церкви и внутренней, и позвѣрховной належит и въ иныхъ порядныхъ братствахъ есть звычайно,— хочемъ того и за повинность покладаем, абы кождои неделѣ и праздника господского игумень самъ з священниками соборне Божую литургію отправовал (вынявши припадки и препоны якіи значныи), такъ же на панахидахъ головныхъ и на молебнахъ в среду и в пятокъ братскихъ з священниками убиратися и отправовати повинень.

8. Если о церкви телесной старатися естесмо повинны, теды о внутренней, духовной неровно болей. Мае теды игумень о церкви духовной, то есть члонкахъ Христовыхъ, такъ печаловати и старане мѣти, якъ о власной души и спасении своемъ, то есть маеть уставичне о томъ мыслити, другихъ ся радити, и з нами бываючи на кождой схажцѣ, посполу промышляти, якимъ способомъ овечки Христовы пасти и в овчарнѣ ховати, якъ опадающихъ отъ вѣры приводати, якъ малодушныхъ и хвѣющихъся змоцняти, якъ боязливимъ сердца додавати, якъ вонтпачихъ правдою вѣры свѣчати, якъ свѣта юханковъ до любви Божей заправовати, якъ скупихъ и лакомыхъ

до щодробливости приводити; ово згола, так о кожного спасенни печу мѣти, жебы кождый в церкви Божой членокъ на свою намѣтностей хоробу приличное и скутечное относилъ лѣкарство. Для того теж и самъ особю своею, и през братий своихъ, на то способныхъ, мает христиан въ домахъ навѣжати, фрасовливыхъ утѣшати, уквивжонныхъ боронити, хорыхъ ратовати, чинячи то не для ласки якои albo нагороды, але для самой любви Божей и спасення души своен.

9. А иж оборона церковная духовнымъ найбарзѣй належитъ, теды потребуемъ того, абы на каждой церковной и братской справѣ, которая бы ся выточила до права, любь на семъ мѣстцу, любь где инде, игуменъ з братомъ которымъ притомне ставитися, попирати и до смерти застановлятися, за помочю Божею, былъ повиненъ, при которыхъ змежи насъ, Братства, такъ шляхты, яко и мещанъ, колко особъ, которыхъ се то злецитъ, тамъ же ся презентовати маютъ, на што сумптъ з скриньки братской ити будетъ. Бо если для иныхъ многихъ причинъ мы з духовными братство приймаемъ, теды наособливей для того, абы они, особы всюда безпечнѣйшии, и у права памѣ были оборонѣцами.

10. То вкоротцѣ о повинностяхъ прекладаемъ. Которыи иж до помноженя православия належатъ, а тые общежителе, при нашей церкви хотячи ся знайдовати, тотъ целъ напереднѣйшій поволаня своего маютъ, то есть благочестие помножати; теды певны естесмо, же ихъ потребне приймутъ, и если болей з своен цноты, працы и промыслу не приложатъ, того принамнѣй вонтлиги не будутъ. Бо гды то само принамнѣй в цалости зостанетъ, уфаемъ, же церковь Христова часъ отъ часу рости и помножатися будетъ.

О выхованню тыхъ братскихъ коіновитовъ, т. е. общежителей.

Ачъ колвекъ достоинъ дѣлатель мзды своен, и труждающемуся дѣлателью подобаетъ отъ плода вкусити, и который олтареву служитъ, з олтара и выживене мѣти маетъ: за чимъ и о тыхъ нашихъ кинувитахъ безъ ихъ печалованя мы, Братство, старатися и о ихъ про-

житокъ промышляти были бы смо повинни, жебы они тымъ богомысльности и повинностей своихъ не перерывали. Еднак ижъ на сей новотинѣ еще фундації такой нѣмашъ, которая бы ихъ достатку выстатчити могла, а што болшая, же смы ся з ними на зобополное двигане бремене Христова в союзъ любве братскія споили, за чимъ не однимъ намъ о нихъ промышляти, але и имъ самымъ посполу и заровно з нами належить; прето, нимъ, за помощю Божею, будетъ грунтовнѣйшая и богатшая фундація, зъ которой богатшее опатрене мѣти будутъ, на тот час, иле ся можетъ стати, килка способовъ имъ на выховане указуемъ.

1. Першій способъ: внесены самыхъ заковниковъ, то есть што который, вступуючи до того кивовионъ, з собою внесет.

2. Второй: ялмужны, для которой два братія хованы и до пановъ шляхты, такъ в Братство вписныхъ, яко и иныхъ сыновъ церкви восточнои благочестивыхъ посыланы быти мают. Также што колвекъ любъ игуменови, любъ которому колвекъ брату от кого колвек в способъ ялмужны будет дано, все тое на всѣхъ выживене, а не единой особы збогачене, под сумненемъ ити маеть.

3. Третий: церковныя приходы, яко то: свѣчи, просфурь, маслосвященія, з умерлыхъ полотна, сукна, сорокоусты и молебны,— все тое на общежитіе ити маеть. До тыхъ еднакъ услугъ и священника мирского якъ припущати мают, такъ изъ тыхъ приходовъ част певную давати му повинны.

4. Четвертый: огороды церкви дарованыя або прикупленыя выробляючи, не послѣднѣе выживене общежителіе мѣти будутъ.

5. Пятый: еще особливый свой промыслъ до выхованя могутъ мѣти и забаву учтивую—рукодѣлія, а особливе друкарню, которая можетъ и церкви Божой быти потребна, и онимъ позитечна.

Тые теды способы выхованя маючи, повинны будутъ на приходы грошовые скринку общую мѣти, которая в схованю маеть быти у игумена, а ключъ едина отъ нее у иконома, а другий у полатного, которому обще влеченъ будетъ, найдоватися маеть. Также на шафование тыхъ приходовъ игуменъ в братіею брата мѣти будутъ

повинны, который ведлуг приходов росходы чинити и под сумне-
немъ шафовати будет повинен. А того своего шафарства кождоу
четверти року личбу чинити помененый брат пред игуменомъ и бра-
тнею будетъ повинен, а игумен тые реестра въ рокъ Братству
всему на роковой головной сжащѣ показати маєт, которые реестра
мы зараз безъ отволоки пораховати будемъ повинны.

А што ся дотычетъ добръ земскихъ лежащихъ и фолкарковъ под-
данныхъ, яко и подъ правомъ майдебургскимъ през купна и легаціе от
побожныхъ людей наданныхъ и набытыхъ, тые всѣ и вшелякие зъ
нихъ приходячие пожитки в завѣдованю и шафунку братскомъ
светскихъ пановъ, шляхты и мещанъ луцкихъ, быти мають. С кото-
рыхъ приходовъ росходы мають чинити: на будоване або мурованіе
церквы и вшелякие потребности ея, на опатрене шпитальныхъ и школ-
ныхъ нищихъ выховане и дидакаловъ ихъ, и тыхъ убогихъ по ули-
цахъ скитающихся, и в Брацтвѣ убогихъ и хоробами и смертми
от Бога навѣжженныхъ, и ведлугъ Порядку, братского права, с того
жъ службы заздоровные, празники и памети вселенские чинити
мають панове Брацтво. Што жебы такъ, а не иначе было, мѣти
хочемо, и абы тое наше постановене вцале зоставало и вечно
трѣвало, руками нашими подписуемо, и преосвященного православ-
ного метрополита кир Іова Борецкого, и освященного епископа пра-
вославнаго кир Ісаакія Святогорца, и иныхъ немало духовныхъ и
свещькихъ руки свои подписати ужили есмо.

Над то все, на одежду до выхованья отцу игумену и брати
каждоу року о светомъ Семени по золотыхъ сту полскихъ, за кви-
томъ отца игумена, плачоно быти маєт.

Рядъ вшелякий в монастыре отцу игуменови надъ всеми на-
лежати маєт, безъ всякое ни от кого зъ свецкихъ особъ перешкоды.

Которые коньдиціе, згодне предъ отца игумена и братю,
такъ стану рыцерского, яко и посполитыхъ, списанные и постано-
вленные, вечно и не нарушоне з обохъ сторонъ держаны и хованы
и през отца метрополита и епископа апробованы, до чого на бол-
шую модность руками своими вси згодне подписалисе. Дѣялося то

в монастыре Брацькомъ, в Луцку, при церкви Воздвиженя честнаго и животворящего Креста, подъ попис публичный, в понеделокъ проводный, року по нароженъю Исусъ Христа Сына Божого тисеча шесть сот двадцать четвертого, на складце головної публичной.

Съ подлинника, написаннаго въ Луцкомъ Сборникъ, идъ 1760 г. 28 марта сдѣлана судовая надпись о внесеніи сего постановленія въ городскія Луцкія книги. На подлинномъ сперва были только слѣдующія подписи:

Смирено Іеромонах Герасим,	Jan Horain, podsenedek Krze-
игумен Братскій Луцкій.	mieniecky m. p.
Siemion Hulewicz	Jerzy Puzyna.
Woiutinsky m. p.	A. Ursul Rudecky m. p.
Roman Hulewycz.	Piotr Hulewycz.
Jerzy Czerniewsky m. p.	Michał Puzyna m. p.
Янъ Козинскій р. в.	Pawłowicz Michał.
Pawłowicz Konstanty.	Богдан Козинскій рука власна.
Во Іеромонасах	Philip Fedorowicz m. p.
Тарасій Черниковскій.	іако społbrat.
Еромонахъ Самоель Шиквичъ (м. е. Шикевичъ).	

Впослѣдствіи на томъ же листъ подписались:

Потомъ наступующий іер. Митрофан Дементіановичъ, игуменъ Братскій Луцкій. (Подписался подъ игуменою Герасимомъ).

Сава Попѣл, игумен Братства честнаго і животворящаго Креста Луцкаго.

Року тисеча шестсотъ пятьдесятъ шостого, месяца севѣтебра шестнадцатого дня, то есть на завтрее по Воздвиженію честнаго Креста, я еромонахъ Самоел Шикевичъ, обраный игумен презъ ихъ милость пановъ Братства, подписуесе рукою власною.

Grzegorz Sienicki, regent Cancellariey tak ziemskiey Krzemienskiey, іако grodzkiey, Łuckiey, do Bractwa Łuckiego swiętobliwego wpisuięsie m. p.

ХІІІ.

Первый Уставъ Луцкой братской школы.

Правъ школы Греко-латино-славенской Луцкой Артикулы.

1. Каждый, што колвекъ до нашихъ школъ для науки придетъ, оказавшись ректору, за позволенемъ его, впрод три дни наукамъ, порядкомъ, а нищии и выхованю присмотроватися маеть, еще до жадной школьной забавы и прав не припушонный; а то для того, жебы, сквалливе почавши, прудко не роскався и предсявзяти не покинулъ: гдыж не на чверт а ни на рокъ, але аж поки ся научить, каждый до школы приходити мает, и с такимъ шлюбованемъ приимован будеть.

2. Такъ присмотрившися, если не позволтъ, з благословенствомъ отидеть, а если на порядки и права позволит, старшому повѣсти мает, за которого розказанемъ в реестръ школьный великий, давши до школьной карбонны грошей 4, от пенитархи вписанъ и межи спудее принят и поличон будеть.

3. Послушенство старшому и тому, кому старший поручит, каждый досконалое а праве бесловесное отдавати будет повинен, во всем его радячися, слухаючи, без жадной неволи и шемраня, поволными будучи, якъ того, который все учтивое и пожитечное радити и показовати будеть повинен; бо если в наподлѣйшихъ навет ремеслахъ тая цнота—послушенство мѣсце и переднѣйшее маеть, поготовю въ наукахъ вызволенихъ, которыми всѣ иныи науки, куншта и ремесла неровно перевышають.

4. Иж розныхъ діалектовъ въ нашой школѣ учити будутъ, и години, ktorои чого ся учити мають, споряжоны сѣ, tedy каждый спудей, пришедши для науки и не могучи и наукъ, ktorои ся тутъ традують, и себе, до ktorои есть способен, рыхло врозумѣти, мает старшого над школами радитися, за якую науку взятися мает; и што ему, врозумѣвши его и лѣта, и охоту, и способность, поратит, за тое ся з охотою взяти повиненъ будеть, вынявши тыхъ, ко-

торни любъ от родичовъ, любъ от повинныхъ умыслне для якои певной науки залечены будуть, и тым еднакъ позитечнѣйшее персвадоватися мает.

5. На годинах школьныхъ всѣ в школѣ, рано и по обѣдѣ, притомны быти мают, в час приходить, з тихостю вшелякою, без розмовъ и шептовъ, миговъ и до себе прехажокъ, каждый присѣдючи мѣсту своему, што ся козвекъ от учителя читати, повѣдати и диктовати будетъ, слухати, поймывати и памятати маетъ, стараючи всѣми силами, жебы все слышанное подобне учителю могъ выразити.

6. Жаден жадной речи, зваща межи собою, такъ внутрь школ, якъ и знадворя, ничего становити, гандлювати, куповати. продавати без вѣдомости учителя не мает, за певне то розумѣючи, же каждая таковая справа и поступок крадѣжемъ, а за тым и грѣхом смертельнымъ есть.

7. Якъ ничего не чинити без вѣдомости учителя, такъ в школѣ albo згола не быти, albo позно, то есть по часѣ назначеномъ прийти, albo пред часом отити—жаден важитися не мает. Але gdy любъ небытности, любъ замешканя, любъ отхоженя причина яка гвалтовная будетъ, тую дидакалу открити и от него на потребу прощеніе взяти повинен. Бо кто ся опознит albo раз в школѣ не будетъ, сродзе ся скарает; кто два дни неоповѣдне замешкает, до школы принят не буде.

8. В школѣ што ся козвекъ мовити albo дѣяти будетъ, жаден за порогъ школьный выносити не мает.

9. Иж наши учневе наукъ и цноты, а не чого иного учитися мают, теды и того постерѣгаемъ, жебы тымъ двомъ речюм жадной в собѣ препоны не мѣли, кгда жъ двѣ забавѣ, собѣ перешкожаючи, една другую частокротъ выворочает. Не мают теды жадныхъ рыштунковъ военныхъ albo якихъ инакшого ремесла инструментовъ, кромъ школьныхъ, мѣти, а ни книжокъ иновѣрскихъ и геретицкихъ, для набытя и захованя истотныхъ цнот, которми ся на правой

вѣрѣ фундукотъ, ховати. На то все протодиаскал пилное око мѣти
будеть повиненъ.

10. На жадные бесѣды неучтивыи albo банкеты жаден хо-
дити и з тыми, которые тыхъ пилнютъ, жадного общованя и това-
риства мѣти не мает; гды жъ человекъ, якъ зъ преподобнымъ пре-
подобный бываетъ, з строптивымъ развращается. И овшемъ в учти-
вости ся найдуючи и з учтивыми товариство маючи, учтивость тежъ
людемъ заднымъ, такъ духовного, яко и свѣцкаго стану, в открываню
головы и отдаваню поклону выражати, также мѣсца, Богу посвя-
чоныи, яко то: монастырѣ, цминтарѣ и школы, над инныи мѣсца
в пошанованю мѣти повинни; а тое учинятъ, гды, на нихъ ся знай-
дуючи, збытнихъ поступокъ, спросныхъ словъ и жартовъ неучтивыхъ
выстерѣгатися будутъ.

11. Частью, же отъ Бога все доброе починатися маетъ, частью,
же спудей кождый межи науками вызволенными того первѣй учи-
тися маетъ, што ему есть спасенно: прето постановляемъ, жебы
каждой недели и каждаго дня святаго, от церкви празноватися звы-
клого, яко то господскихъ, богородичныхъ и апостольскихъ и иныхъ
в церкви на набоженствѣ, то есть, на вечерни, утрѣни, літоргїи
Божественной и знову на вечерни, всѣ, жадного, жадною потребою,
кромъ хоробы, не выимуючи, притомны бывати и тамъ, якъ в
небѣ стоячи, з боязнию Божею молитвъ и казаня во всякой ти-
хости слухать. Также в дни повшедныи выдѣленные особы, на кого,
ведлугъ споряжового реестру, черга припадетъ, до церкви такимъ
же способомъ ходити маюти.

12. Ижъ кто мудрости навывенути хочетъ, треба ему гвалтовне
з мудростю предвѣчною, то есть Сыномъ Божиимъ, през причастие
частое пречистыхъ таинъ тѣла и крове Его, едность и товариство
мѣти; прето набожнѣйшимъ з нашихъ учнівъ радимъ, абы яко
начастѣй, то есть, можна ли, каждаго господьскаго праздника и
каждаго поста сповѣдъ и причастие отправовали, а недбалшимъ и
недолужнѣйшимъ и всѣмъ посполу приказуемъ, жебы в кождый
з чтырехъ дорочныхъ постовъ: в Великий, на початку весны, в Пе-

тровъ, на початку лѣта, в Спасовъ, на початку осени, и в Филиповъ, на початку зимы, кожый з нашихъ спудеевъ, сповѣд пред священникомъ, которого старший укажет, порядне отправивши, пречистыхъ таян годнымъ участникомъ zostалъ.

Изъ Луцкаго Сборника, въ которомъ сѣм „Артикулы“ написаны в 1624 году, передъ слѣдующимъ „Порядкомъ“.

XIV.

Второй Уставъ Луцкой школы. Около 1624 года.

Порядокъ школьный.

Волею Божіею вси купно братіа о Христѣ храма Въздвигенна честнаго и животворящаго Креста Господня, граждане Луцкие, желающе имѣти строеніе изрядное въ училищи семъ, въ немже учащим писанию словенску и руску, вдахом ко симъ отъ братія нашея мужа два ради всякаго бреженія, и всяко не по узаконенію строенія сего безчиние исправляти творенми же и глаголами, да достовѣрно будетъ всякому, хотящу испытно видѣти училища сего строеніе или отрока своего ко наученію отдати.

Волею Божіею, совѣтомъ и повеленіемъ святѣйшаго Кирилла, архиепископа Константинограда, новаго Рима, и вселенского патриарха; и благословеніемъ архиепископа метрополита Киевского, Галицкаго и всея Россіи кир Іова Борецкаго, в мѣсте Луцку, при церкви Въздвигенія честнаго и животворящаго Креста Господня, составися школа грецкая и руская¹⁾, ведле стародавнихъ обычаевъ и порядковъ святыхъ отецъ закону греческого, великимъ старанемъ и накладомъ и пилностью мещан Луцкихъ, руского народу, святого закону греческого, и милостинами всѣхъ православ-

¹⁾ Въ подлинной рукописи, на полѣ, противъ этихъ словъ, сдѣлана поодѣйная пометка приписка: Szkoły Greekie y Ruskie mrowane w monastyrze Brackim Łuckim stawy roku 1620, indycta pierwszego.

ныхъ христіян, яко стану духовного, также особѣ княжецкихъ, панскихъ, шляхецкихъ и всего посполитого народу, даж и до убогихъ вдовицъ, промысляючи о всякомъ недостатку законное науки, нерадивыхъ человекъ подвизающе, противныхъ же уста загражающе, дабы отсюду злобѣ измѣнившись, благыхъ начало восприяти и по всей братии спасенію распространитися: „измѣненіе бо злобы начатокъ есть во спасение; близ бѣды спасеніе“.

А р т ы к у л ь 1.

Даскал, или учитель сея школы, маєт быти благочестив, разумень, смиреномудрый, кротокъ, въздръжливый, не пьяница, не блудник, не лихоимецъ, не гнѣвливъ, не завистникъ, не смѣхостроитель, не срамословник, не чародѣй, не басносказатель, не пособитель ересемъ, но благочестію поспѣшитель, образъ благыхъ во всемъ себе представляюще. И в сицевыхъ добродѣтеляхъ да будутъ и ученици, якоже учитель ихъ. Таковому учителю каждый, приводящій и дающій сына и прочихъ на науку, маєтъ взяти з собою сусѣда едного, или двоухъ: „да при устѣхъ двою и трехъ свѣдителей станетъ всякъ глаголь“, и чинити з даскаломъ постановене о науцѣхъ і о всемъ порядку, ведле реестру сего ниже писаного. И маєт ему напервей той реестръ прочитатися, абы вѣдал, яковымъ способомъ будутъ сына его учити, и яко бы ему мѣлъ в томъ Порядку не перешкажати, але помагати всякимъ способомъ дѣткамъ, ку науце и послушенству даскаловому приводячи, якъ правдивый отецъ, хотячи потѣху и по працѣ блгый плодъ видѣти, и маєтъ въ реестръ по обычаю вписатися.

А р т ы к у л ь 2.

А даскалъ, взявши порученное ему дитище, маєтъ его учити съ промысломъ доброе науки, за непослушенство карати, не тирански, но учительски; не выпше, но по силѣ; не распустне, но покорне и смиреннѣ; не толико мирски, но и выпше мирскихъ; абы теж непицностью своею, или заздростью, или лукавствомъ, не зосталъ

виненъ за единого Богу вседержителю, и потом родичом его, и ему самому, кгда бы час ему уволоклъ, а его отъ инаго чого забавил. Писано бо есть: „злый, лукавый, лѣнивый раба! почто не отда сребро мое торжникомъ, да пришед азъ взял бым со лихвою?“ И паки: „щадяй жезла ненавидит сына;“ „и аще без наказанія есте быхом, убо прелюбодѣйчща бысте были, а не сынове“.

А р т ы к у л ь 3.

Сѣдати кождый мают на мѣсци своем певном, назначономъ ведле науки: который болшей умѣти будет, сидѣти вышшей мает, бы и барзо нищъ былъ; который меншей умѣти будетъ, на подлѣйшомъ мѣсцу сидѣти будетъ.

А р т ы к у л ь 4.

Богатыи над убогих у школѣ нѣчим вышши не мают быти, толко самою наукою, плотию же равно вси. Вси бо есмы о Христѣ братія, Христа главы единой уди; ни един же удъ, око руцѣ и рука нозѣ, рещи может: нетребѣ ми еси.

А р т ы к у л ь 5.

Учити даскал и любити мает дѣти всѣ заровно, якъ сыновъ богатыхъ, так и сирот убогих, и которые ходят по улицам, живности просечи, якъ котрый ведле силы научитися может, толко не пилнѣй единого, ниж другого учити. Писано бо: „всякому просящему у тебе дай и хотящему у тебе взяти не возбрани.“ „Хочу бо всѣмъ спастися и в разумъ истинный прийти.“

А р т ы к у л ь 6.

Сходитися мают хлопята до школы на годину певную, то есть дня великого на 9 годину абы всѣ стали, также тыж і иных дней, менших, яко постановит даскал, и пущати ихъ по пауцѣ додому в певную годину. Писано бо: „все да дѣйствуемъ во славу Божию и в подобное время.“

Артикулъ 7.

В каждый поранокъ маєт пилне смотрѣти даскалъ, еслибы которого хлопца не было; маєт по него послати зараз и довѣдаться причины, для которое не пришол: если ся не забавил инде игранемъ, или дома ся обѣнил, или над потребу спалъ и за тымъ бы до школы не пришол,—довѣдаться всего и привести его мают; бо писано: „иныхъ страхомъ и нуждею спасай.“

Артикулъ 8.

Рано ся, зпедши всѣ на годину назначеную, не мают почати ся учить, ажъ молитвы и предсловие обычны проговорят. Речено бо: „Въ началѣ дѣла твоего Бога поминай.“

Артикулъ 9.

В школъ мают дѣти быти роздѣлены на трое: едны, которые ся будутъ учить словъ познавати и складати; другие, которые ся будутъ учить читати и на памет многихъ ся речей учить; третии будутъ ся учить читаючи выкладати, разсужати и разумѣти. Рече бо Павелъ святыи: „Егда бѣхъ младенецъ, младенческая мудрѣствовахъ и смышляхъ; егдажъ достигохъ во мужъ совершенъ, млека не потребую.“

Артикулъ 10.

Порану напервѣе, по молитвахъ, мают мовити каждый вечерашнюю науку свою, и писмо свое, що дома писалъ, выкладъ науки своеи показовати мають; и по томъ учить ся мают дроблѣ псалтыри, или грамматики зъ розвязованемъ ея, и инымъ многимъ потребнымъ наукамъ, яко обачитъ на тотъ часъ, ведле потребности.

Артикулъ 11.

По обѣдѣ мают хлопцы писати собѣ сами на таблицы каждый свою науку, выданую имъ отъ даскала, кромѣ малыхъ, котрымъ самъ будетъ виненъ даскалъ писати. А в школъ научившися

о трудныхъ словѣхъ, спытовати мает одинъ другого, до дому отходя или до школы приходячи. А у вечер, з школы пришедши до дому, дѣти мают перед-родичми-своими, или-посторонними-дѣти всякого-стану, живучи-у-господахъ, перед-господарем-своимъ, науку ту, которую в школѣ учили, прочитати повинни з-выкладомъ, по обычаю науки школьное; а што учили того дня, мают у вечер дома написать и до школы принести порану показати перед даскалом своимъ, дабы всякий плод науки познавался. „Всяко бо древо отъ плода познавати подобает.“

А р т ы к у л ь 12.

Повинен будетъ даскал учить и на-писмѣ-имъ-подавати от святого евангелія, от книгъ апостолскихъ, от пророковъ всѣхъ, от отецъ святыхъ учения, от философозъ, от поетовъ, от историковъ, и прочая. „Вся бо, елика писана суть, ко нашему наказанію писана суть.“

А р т ы к у л ь 13.

В субботу мают поновляти всѣхъ речей, котрыхъ ся учили през тыжден, и, учитися мают пасхалии, и лунного течения, и личбы и ракованія, или муски церковнаго пѣнія. „Вся бо писанія бождохновенна и полезна суть к научению.“

А р т ы к у л ь 14:

По обѣдѣ в субботу мает даскал з дѣтми намовлятися час немалый, больше ніжъ во дни иншіе, учачи ихъ страху Божему и обычаемъ встыдливымъ младенческимъ: яко мают быти в церкви противъ Богу, дома противъ родичомъ своимъ и инде онымъ цноту и встыдъ заховати. Богу, мовлю, и его святымъ честь и страхъ, родичомъ и даскалови послушенство, посполите противъ всѣмъ покору и уважене, собѣ самому встыдъ и цноту. И тые рѣчи знову вливаны в дитинку мают быти, на што имъ и памятного мает не баронити по чаши школьной испити. Писано бо есть: „любѣй сына прилѣжиѣ

наказуесть, а не любий щадит жезла." И паки: „отрочати безумие на серци привязано, жезломъ же изженени е.“ „Новое бо вино и мѣхи новыя вливаютъ, и обое соблюдется.“

Артикулъ 15.

В недѣлю и празднии господскыя со всѣми маєт даскал, поки пойдут до литургин, розмовляти, и ихъ учити о святѣхъ и празднику томъ, и учити ихъ воли Божой. А по-обѣдѣ евангелію-и-апостолу праздника того маєт-всѣх-научити. „Блажен бо, рече, поучаяйся закону Господню день и ношъ.“

Артикулъ 16.

Двохъ или чотырохъ хлопцовъ, на каждый тыжденъ инши, порядкомъ, мають на сохраненіе выставляти, з чого ся ни одинъ вымолвити не можетъ, кгда на него черга прииде: Дѣло ихъ будетъ: ранѣй до школы прийти, школу помести, в нечи запалити, и у дверей сидѣти, а которые выходятъ и входятъ, о всѣхъ вѣдати. И которые бы ся не учили, пустовали, или въ церкви нерядне стояли, или додому идучи, обычаине бы ся не заховали, написовати и оповѣдати ихъ мають. Речено бо: „блюдѣтесе, како да опасно ходите: не яко немудры, по яко премудры, искупующе время, яко дние лукавы суть.“

Артикулъ 17.

Кгда бы тежъ хлопецъ въ единъ денъ до школы ходилъ, а другой день занедбалъ, и такъ едно часъ бы собѣ травилъ, в речи при школѣ, такого болшъ не приимати; бо и балѣвъръ кгдабы хорого во единъ день лѣчилъ, а в другой занедбалъ, вмѣсто злѣченя, в болшую бы хворобу его приправилъ. Рече бо: „всякаго брата, не по чину ходяща, отрицайся.“

Артикулъ 18.

Отцeve о дѣтехъ ихъ, или господареве о порученныхъ имъ и дѣтехъ сторонныхъ, мають мѣти упоминане отъ даскала и отъ братьей,

строителей школьных, абы дѣти в домѣхъ водле Порядку науки школьное справовались, цвѣчене и людскость повинную часов своихъ показуючи всякому стану. А еслибы нѣшто наудѣ спротивного в дѣтѣхъ ся найдовало, досвѣдчено маєт быти, если бы даскал непилностью якою жѣ, или родители и господа непорядкомъ своимъ в наудѣ и обычаехъ добрыхъ бы перешкажали, маєт то быти повинному—присужено.

А р т ы к у л ь 19.

Кгда бы теж кто хотѣлъ отъ даскала сына своего на потребу ную взяти, теда не безочне а ни през кого иного, толко сам своею особою и при том же челоуѣку, едином или двоих, при которыхъ его отдал на науку, взяти его маєт, абы ся тымъ уближене-не дѣяло учню и ему самому за непорядное поступоване, так теж и даскалови, от которого бы не отповѣдне учня взял. Кгдаж той порядок вси иные ремесники мают, кгда при людехъ и порядне не тылко сына, але и слугу до ремесника приказуют, и потом, кгда ся чого научит, тым барзѣй занехати того не хотят, многихъ забравши, стачность и терпливость родичов і его задецають, отколя и мистрови великая потѣха, кгда видит учня неподлѣйшого; што далеко болше в школахъ и людехъ хрестиянскихъ мѣти потреба. Писано бо: „всяк, дѣлаий зла, не приходит ко свѣту; творий же истину, грядет ко свѣту, да явятся дѣла его, яко о Божѣ суть содѣлания.“

А р т ы к у л ь 20.

Еслибы и самъ учитель, или отъ ученик его нѣкто, был творецъ речей тыхъ, ниже закон не повелѣвает, но обаче и претит, сирѣчь: блудникъ, пьяница, тать, кощунникъ, нерадивъ, сребролюбецъ, клеветникъ, величавый,—таковий не токмо учителем, но ниже жителемъ здѣ отнюд да nebudeтъ: „Да не соблазните, рече, ни единого отъ малыхъ сихъ, вѣрующихъ во имя мое“. Поне, самъ сопротивъ сий заповѣдемъ Господнимъ, како нѣхъ уцѣломудрити и на

пожеу наставити может? Сам бо Господь рекъ: „не можете добръ глаголати, зли суще.“ И паки: „всяку лову, не творящую плодъ добра, посѣкают и въ огонь вѣтают.“

Школы словенское наука починается: Напервѣи научившися складовъ литер, потом граматики учат, при том же и церковному чину учат, читаню, спѣваню. Так же учат на каждый день, абы дѣти един другого пытал погребку, абы ему отповѣдал пословенску, и тѣмъ пытаются пословенску, абы имъ отповѣдано по простой мовѣ. И тѣмъ не маюгъ з собою мовити простою мовою, ено словенскою и гредкою. А такъ нынѣ тому учатся, до болшихъ приступаючи, къ двалектице и реторице, которые науки пословенску переведенныя; рускимъ языкомъ списано діалектику, и реторику, і иные философскіе писма, школъ належачіе.

Изъ Луцкаго Сборника, хранящагося въ архивъ Коммисіи.

XV.

Посланіе Кіевскаго митрополита Исаіи Копинскаго къ младшей братіи Луцкаго Братства. 1632 года. 1 марта.

Благочестія ревнителемъ, възлюбленнымъ сыномъ истиннымъ нашимъ, восточнаго възпитанія млекоу неувядаемымъ цѣломудріемъ, украшенному цвѣтомъ сіонскія церкви, неискусозлобному собору честныхъ отроковъ Богоспасаемаго града Луцка, Богособранному словесному Христову стаду, непорочнои отрасли церковной, возлюбленной чади, братіямъ Братства юношескаго, смиренія жъ нашего любовъжделѣннымъ чадомъ. Благодать, милость и миръ отъ вседержителя Бога да будетъ съ вами во вся дни вѣка, аминь.

Омногу утѣшихомся, якъ ко благому ревностію вашей, о възлюбленномъ, якъ о всемъ печалованіи вашемъ изнуряете, еже самому Богу угодите, той жъ и да поспѣшитъ желанію вашему во

всѣмъ. Точію вѣрою несумѣнною предначинайте, тажъ до конца на твердомъ и непоколебимомъ основаніи бывше, ажъ до крове при церкви восточной вѣры святой истинной католической въ мужествѣ стояще, другъ друга укрѣпляюще; поборника имуще утѣшителя Духа; той бо наставитъ васъ, и вразумитъ во всемъ, и отъ врагъ видимыхъ и невидимыхъ сохранить. При семъ и азъ ревностію возбуждаемъ есмь, ажъ о благомъ совѣтѣ вашемъ нудитесь. Вземше извѣщеніе по раду отъ честнаго во іеромонасахъ брата Іліи, сожителя нашего, зъ Премысли обывателя, вѣло и изобилно насладихся предсѣзятію вашему, въ Божѣ юностію цвѣтуще и растуще, яко литорасли масличныя при исходищахъ водъ, множащесь и богатѣясь в добродѣтелихъ дѣланіяхъ, злобою младенствующе, умомъ же совершенны бывше, горняя предизбираете. Отроцы бо суще юзрасомъ, мужеская мудрѣствовати предначинаете, еже въ благочиніи цѣломудренно церковному возслѣдовати наказанію, въ немъ же всеилная благодать Христова да основетъ и назидаетъ крѣпцѣ, всеилною десницею своею, ваше неискусобрачное, любовію братскою сопряженное соединеніе, молимся и отъ святѣйшаго митрополіи Кіевскаго благословеніемъ Іерусалимскимъ благословляемъ, и порядокъ Братства вашего во всемъ позволяемъ и за пристойный признаваемъ и укрѣпляемъ. Самъ всему исправителъ Господь абы побожный замыслъ вашъ до благословеннаго skutku досконале провадилъ и во всемъ помощь свою подати рачилъ. Найпачежъ всего напомнимъ и просимъ, абы, если Господь Богъ що исправити даровати вамъ рачи, духъ гордости и тщеславія, (ненависти и памятолюбія) найменшого тамъ не мѣлъ приступу; але духъ покоры, смиренія и послушенства Христова пребывалъ; а звлаща ку старшимъ и родителемъ своимъ пристойное пошанованія и новобранныхъ братіей вашихъ у васъ мѣстце и ушанованія имѣли. Тымъ бо вѣмъ способомъ, старшихъ шануючи, и любовь оныхъ ку собѣ звитажимъ, и Христу Богу угодимъ, по божественному апостолу: другъ друга честію уперезаючи, шановати и любовь промежку себе имѣти, що есть связокъ всего пророцтва и закону. Вспомни-

наючи вамъ Сына Божого раду и пересторогу даючи: „если все заповѣданное выконаете, мовѣте, же смѣ непотребные рабы, бо смѣ учинили тое, що смѣ повинни учипити.“ Схажки ваши, ведлугъ описанныхъ артикуловъ, безъ наученя и цвѣченя писменнаго нехай не бывають, выстерѣгаючи пражнословіа, смѣху и соблазнѣ, упоминаючи васъ Спасителемъ реченаго слова, же о всякомъ дѣлѣ, словѣ, помыслѣ и пражнословіи стязани будете и воздасте отвѣтъ на страшномъ судѣ. Промыслѣ о школѣ и о побожныхъ милосердныхъ учинкахъ Братства вашего по силѣ имѣйте, кто що зможетъ, повежъ „доброхотнаго дателя любить Богъ.“ „Блажені милостивыи, яко тыи помиловани будуть.“ И еще: „милость хвалитъ, рече, на судѣ.“ Духовный отецъ, чистоту милующий, абы при схажке вашей завше бывалъ; а для уваги, рады, порядку и цвѣченя вашего и ушанованя отъ васъ абысте двоухъ завше мѣвали, будь въ духовныхъ, или мирскихъ честныхъ мужей стараго Братства, которые не мають собѣ власти и ктиторства фундацій приписовати за любовъ отческую ку сыномъ своимъ возлюбленнымъ ходити и радати о побожномъ добромъ и здоровомъ церкви Божой. А такъ каждый братъ Братства вашего (на що васъ самая вытаетъ повинность христіанская и с(едине)ніе братское), послуги отдаючи щире, истинно, не точію самому Богу, але и въ справованію врученнаго братскаго порядку, яко самому Христу работающе; то есть, на каждый рокъ разовъ чотыры, якъ то въ постахъ дорочныхъ, (сумнѣ)ня свое абы сповѣдію каждый очищалъ, а можна ли, абы и таинъ пренайсвятѣшихъ тѣла и крове Сына Божого причащаться узбраял. Самъ бо рекъ: „ядый мою плоть а пійай мою кровь, той пребываетъ во мнѣ, и азъ въ немъ.“ А (от)ца духовнаго единого, на тое розсуднаго, обрати и велце шанувати потреба. Прибѣжество ваше и схажки при церкви православной, уставичне знайдучой, маєтъ бывати. Ствержаючи вамъ ваше предсавзята, на(поми)наю, абысте все выконывали ведлу артикуловъ своихъ, и чого бы вамъ не доставало до спораженя, отъ иншихъ сягайте, абы было ку благому Господу Богу и имени Его святаго, а въ плѣзѣ души своей

завше и уставы(чне пре)бывали. Прочее ж стережѣтесь от всякого брата, безчинно ходяща, а не по преданію заповѣдей Божіихъ; тако-
ваго строфуйте, карѣте, наказуйте, да покается и посрамит, стере-
гучи и самихъ себе, абyste во всем не порочни были. Еретика
человѣка, то есть унѣята, схизматика, отвращайтесь и не примѣ-
няйтесь, и якъ члонка згнилого удаляйтесь, и аще будетъ каковъ
брат от схизматикъ покаялся, да не началствуетъ вами. По совѣту на-
шему, яко ж сами вѣсте ку благу вамъ, тако и творѣте. Аще ж
обрищетъ разорителъ який отъ васъ самѣхъ, albo сторонній кто козвекъ
знающа бы съ, и таковому дѣлу, Господу Богу на честь, на хвалу
работающе, прекословилъ, Богъ отмщеніе и помстою на такового
вскорѣ будетъ. Благочестіе восточное милуйте, а апостаскихъ ере-
сій варуйте, житіе чисто и безъ порока хранѣте, братолюбіе
приискренно ховайте, чимъ Господь похваленъ будетъ, да во юности
нашей во благословеніи исполните лѣта многа, да и въ будущемъ
вѣдѣ радости невзреченныя сподобитесь, ласкою и милосердіемъ все-
святая и живоначалной Троицы Отца и Сына и Святого Духа, аминь.
Молитва и благословеніе смѣренія нашего да будетъ съ вами въ
вся дни вѣка. Данъ зъ монастыря святого архистратига Михайла,
церкви Золотоверхое, надъ Кіевомъ, дня перваго мѣсяца марта,
1600 тридцатъ втораго року.

Ісаіа Копинскій, милостию Божнею архиепископъ митропо-
литъ Кіевскій, рукою власною.

*Съ подлинника, писаннаго на большомъ бумажномъ листѣ и
хранящагося въ архивъ Коммиссіи. Печать приложена еще архіе-
пископа Смоленскаго и Черниговскаго.*

XVI.

Росписка, выданная членами Братства Луцкаго п. Дмитрію Урсулу-Рудецкому въ полученіи денежной суммы, завѣданной его отцомъ въ пользу братскаго шпитала. 1632 года, 20 іюля.

Року тисеча шест сотъ тридцет второго, месеца іюля двадцатого дѣня.

На вряде вгродском, въ замку Луцъкомъ, передо мною Александромъ Малиновъскимъ, буреграбимъ и наместникомъ подстароства Луцкаго, ставъши очевисто, славетные панъ Василей Сигневичъ а панъ Иванъ Верозубъ, месчане Луцкие, брата Братства Луцкаго, своимъ и всего Братства церкви Божее Чесного Креста именемъ для вписаня до книгъ нинешънихъ вгродскихъ Луцкихъ подали листъ, записъ квитовънкой, с печатью и с подписами рукъ Братства Луцкаго, урожоному его милости пану Дмитрови Урсулови Рудецкому на квитоване его въ речі певъное, ниже въ томъ квите меновите выражоное, данны, о чомъ тотъ квитъ ширей въ себе має; которого во всемъ очевистымъ устнымъ и добровольнымъ сознанемъ своимъ ствердивъши и змоцънивши, признали, просечи, абы былъ принятъ и до книгъ уписанъ. А такъ я, врядъ, тотъ квитъ для вписаня до книгъ пріймуючи, читаломъ, и такъ се въ себе писмомъ полскимъ маєтъ: *My Bractwo Łuckie Wozdwiżenia Czesnoho y Żywotworasczoho Kresta Hospodnia wiadomo czynimy y zeznawamy tymъ naszymъ quitemъ кождemu, кому бы о tymъ wiedzieć należało terazъ y на potymъ zawżdy: iż co zeszyły urodzony панъ Adamъ Ursuł Rudecky testamentemъ ostatniey woli swey spitalowi Łuckiemu Ruskiemu, przy cerkwie brackiey Łuckiey będącemu, złotychъ sto polskichъ legowałъ y zapisałъ, o czymъ tenъ testamentъ szyrzey въ sobie ma, według ktorego testamentu urodzony jego mość панъ Dmitr Ursuł Rudecky, synъ zeszyłego pana Adama Rudeckiego, tę summę złotychъ sto polskichъ oddałъ y spełna zapłacił; tedy my jego mość pana Rudeckiego z oddania tey summy quitniemy y czassy wiecznymi wolnego czynimy y te conditię въ testamencie o summe mienowaną kassuiemy y iuż за nieważną poczytamy, gdyż się namъ*

we wszystkich słuszną nagrodą od iego mości stała. Y na to smy dali ten nasz quit, s pieczęciami y s podpisami rąk naszych y jch mościow panow szlachty, na to od nas ustnie uproszonych, niżej imiony przy pieczęciach podpisanych. Pisan w Łucku, roku panskiego tysiąc szesc set trzydziestego wtorego, miesiąca juli dwudziestego dnia.— У того книту при печати подиас рукъ тыми словы: Bracia Bractwa Łuckiego Podniesienia s. Krzyża imieniem wszystkich: Wasiley Szylniewicz ręką własną; Siemion Hulewicz Wointinsky, pisarz ziemsky Łucky, na ten czas brat starszy Bractwa Krzyża świętego, mр.—Который же то книту, за поданемъ и очевиднымъ признаемъ менованого Брацтва, а за принятемъ моимъ урядовымъ, увес слово до слова до книгъ вгородскихъ Луцкихъ есть уписанъ.

Книга вродская Луцкая 1632 года, № 2145, л. 767.

XVII.

Записка Лаврентія Древинского, чашника Волинского, о распределеніи процентнаго ежегоднаго дохода отъ суммы, подаренной имъ въ пользу Луцкаго Братства. 1632 года, 6 сентября.

Року 1632, месяца сентября 7 дня.

Фундація приходу на каждый рокъ до монастыра нашего Братского Луцкаго Честнокрестского чтырох сот золотыхъ приходячая на именію Шеплю, маестности осведоного княжати Миколоя Чорторийского, съ суми на видеркафъ вложеныхъ чтырохъ тысячей золотыхъ полскихъ, от мене Лаврентія Древинского, чашника Волинского, въ вгороде Луцкомъ сегодне признамые, а ориенали при съкарбе братскомъ быти маютъ вѣчныя роди. Тотъ доходъ на столецъ казнодейский сто золотыхъ, на скринку киевнотскую петдесят золотыхъ полскихъ, на скринку нищенскую и учителя по петдесят золотыхъ полскихъ. На одиятые шпиталныхъ, слепыхъ, хромыхъ, мужского стану десят, женскаго десят особъ сермягами, сорочками и убранъ-

ями, шапками, рантухами, червиками и ботами, на нити полтора золотых; фундовано на богомоле во вѣчныя роды, в завѣданіе рочных старостов и игумена наместного быти маєть.

Лаврентій Древинскій, чаинникъ Волинскій, староста того-рочный, при чинахъ.

Со подлиннаго, записаннаго въ Луцкомъ Сборникъ рукою самого Древинскаго.

Примѣч. Въ прежнихъ изданіяхъ этотъ актъ неправильно былъ озаглавленъ: „Запись Фундаціи князя Николая Черторійскаго“. Чтобы понять истинное значеніе этого документа, достаточно сравнить его съ другимъ, болѣе подробно мотивированною фундушевою записью того же Древинскаго, помещенною нами въ 6-мъ томѣ 1-й части „Архива Югозападной Россіи“, подъ № СССІІ. Ред.

XVIII.

Пригласительное посланіе Петра Могилы къ членамъ Луцкаго Братства на посвященіе его въ митрополиты во Львовѣ. 1633 года, 14 апрѣля.

Петръ Могилъ, з ласки Божее обранный и нареченный архиепископъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, митрополитъ православный, архимандритъ Печерскій Кіевскій.

Благочестивымъ и христолюбивымъ паномъ и братиѣ, духовнымъ и свѣцкимъ, Братству церкви Воздвиженія честнаго Креста Господня, в Луцку, здерова, покою и спасенія от Христа Бога усердно желаетъ, зычит и вѣншуетъ.

Великое похвалы и залеченія годны сугъ працы подымимованые, и сталость заховалая отъ вашихъ милостей въ застановляюся за православіе, и не меншее похвалы и залеченія людскостеъ вашихъ милостей противко такъ мене, яко и инныхъ слугъ Божиихъ омазованая, естъ годна, которую я, яко и самыхъ милость вангу, у себе пова-

жаючи, на пилной памяти завжди мѣлем презъ лист мой участниками васъ всѣмъ православнымъ посполитое утѣхи учинити. Лечь нѣ тяжары и труды церковныя намъ въ томъ препону чинили и чинятъ, пустивши и злецивши обывателемъ нѣкоторымъ тамейшимъ и вамъ поближнимъ, абы то милостемъ вашимъ объяснили, сами на сей часъ потребуемъ отъ милости вашея, абысте зъ посродку себе на посвященіе наше братій, иле ся вамъ самымъ здавати будетъ, до Льова на неделю проводную прислати рачили: тогда бо вѣмъ неотложне тої святѣй, всѣмъ православнымъ отъ часу немалого пожаданный актъ отправоватися маєт, ведле волѣ такъ его королевское милости, пана намъ милостивого, отъ которого южъ и привилей на митрополию маемъ, яко и ведле волѣ святѣйшого пастыря нашего патріарха Константинопольского. Розумѣю о милости вашей, же ся охотне на помененый часъ и актъ зъ инными православными ставити захочете, зъ которыми нехай обфитость ласки Божее и благословеніе святѣйшее константинопольское патріаршее, и наше митрополитанское столицы Кіевское благословеніе зостаєт на вѣки, которого вамъ вѣрне жадаемъ. Данъ зъ Литовижа, 4 дня априля, року 1633.

Милостей вашихъ зчливый приятелъ и присный молитовникъ, вишше реченый митрополитъ рукою власною.

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ вдоль сложенномъ листѣ. На оборотъ печать и надписаніе:

Благочестивымъ и христолюбивымъ духовного и свѣцкаго стану паномъ и братіямъ Братству Луцкому церкви честнаго Креста Господня, моимъ велѣе ласкавымъ панамъ, отдати.

XIX.

Жалоба игумена братскаго монастыря Неофита о буйствѣ и наси-
ліяхъ, учиненныхъ товарищемъ польской хоругви п. Адамомъ Орли-
комъ въ монастырскомъ дворѣ. Удостовереніе вознаго. 1635 г., 12 іюня.

Року тисеча шестсотъ тридцатъ пятого, месеца іюня дванад-
цатого дня.

На вряде кгородском, в замку его королевское милости Луц-
ком, передо мною Иваном Выговским, памесником староства Луц-
кого, пришедши и очевисто становши в Богу велебный отецъ Нео-
фитъ, игумень монастыря Брацкаго Луцкаго Поднесена светого
Крижа, своим и их милостей всихъ обоего стану, таеъ духовъного,
яко и свецкаго, особъ пановъ шляхты, брати того ж монастыря
Луцкаго именамъ, соленитер противко урожоному пану Адамови
Орликови, товаришови хоругви освещеного вкнжати его милости
Вашневеккаго, конюшого коронного, тут на тот часъ, в Луцку бу-
дучое, сведчил се и протестовад о то, иж он, пропомневши правъ
и конституцій о безпеченствах домовъ Божихъ, вкшторовъ и меш-
кающихъ при нихъ особъ духовных, давно и свежо уфаленных, и
ничого на вини в нихъ описанные и заложонные не огледаючися,
не ведати яким умыслом, в року теперешнем, часу не барзо дав-
ного, то ест дня двадцат третего месеца близко прошлаго мая, без-
жадное згола дана собе причины, впадши з шаблею добытою на
примытар менованое церкви Братское, работниковъ муляровъ и
убогихъ людей щпитальныхъ, при дверехъ тое церкви седячихъ,
также хлопят, павперовъ гонил, плазоваль, бил, шаблею видал, ко-
торый крикъ и волаие людей убогихъ протестансъ, яко преоръ
того монастыря, услышавши, кгда з колко брати законниковъ з
целии вышел и, обачивши оного з шаблею добытою около церкви
по монастыру уганяючогосе, з скромностью своею законничюю ла-
годными словы просил, абы, памятаючи на Пана Бога и тое месце,
Его светому монастырови дедикованое, того чинити попересталъ,

теды менованый панъ Орликъ, ничего на прозбу и покору их законничую не дбаючи и на суровость правую не огледаючися, з тою жъ бронью за оными безбронными, покоем правъ посполитых обварованными законниками, скочивши, на одного з них, менованого протестующого преора монастыра того, уходячого з цминъ-тара до монастыра, штыхомъ пхнулъ, и бы се был за опатрностью Божкою не уминул, певне бы его пробил и о смерть приправил, а другого законника того жъ монастыра и профессора менованого велебного отца Давыда, з школ до целей през цментар идучого, ни о чымъ тымъ не ведающего, порвавъши инъсперате и взявши за перси, шаблю до шии прикладывал, который, видечи небезпеченство здоровья своего, заледво утечкою здоровья ратовал и без шванъку ушол. А обачивши, иж замыслови своему предсавзтому досыт не учинил, словы непристойными, гонор и станъ ихъ духовный законничий обходячими, лжил, соромотилъ, до форты замкнѣное добывалсе и, яко на шведских, на поединъки поваблялъ; а кгда ему се не одзывали, одповеди, похвалки на здоровье их и на знесенъе монастыра ихъ вшелякими способами голосне и явне учинивши, заледве за персвазиею другое, ему знаемое компании, давши се намовит, з монастыра и цминтара одшолъ. О который то таковой того пана Орлика непристойный поступокъ и о вины, въ артикулахъ войсковыхъ на таковыхъ описаные, любо протестансѣ з другою братею законниками и их милость панове духовные и шведские, брацтво тое жъ перкви, его милость пана Замойского, поручъника тое жъ хоронкве, инъ презенция всея компании, абы ведлугъ права и артикуловъ войсковыхъ тотъ панъ Орликъ за тотъ свой непристойный поступокъ былъ каранный, реквизиовали, однакъ жадное в той такъ ясноу, такъ Божой, якъ протестующихъ, кривде справедливости его милост панъ поручникъ, часть од часу зволаючи, учинити не хотѣлъ и не учинил; зачимъ протестансѣ обавляючисе, абы такъ значный експес тотъ въ заапетане не пришол, таковую свою протестацию до книгъ занесши, противко менованому пану Орлику, такъже его милости пану поручникови и всей компании о.

неучиненъе реквизированное справедливости, итерумъ атьве итерумъ сведчит и протестуетъ се, оферуючисе тую зачатую справу з паномъ Орликомъ контынуоват и на них у суду ясневелможного его милости пана Краковского, навышшого гетмана коронного, в суде тому пану Орликови належным, того всего правдне винъдиковат. А версификуючи премиса, ставил возного енерала шляхетного Ивана Городиского, который, персоналитер стоечи перед урядом, вызнал, иж он, зараз по тым експесе, дня тогож будучи везванный до манастира Брацтва Луцкого, виделъ у павперовъ трохъ по плечах, рукахъ и презъ голову разы, плазом позадаваные, синие, и знакъ тятый свижий в фортце манастирской, што не тылко тамъ резидуючие ихъ милост отцове, але и веле иншихъ людей посторонныхъ на тое глядачих поведило, иж се тавимъ, яко вышей поменило, способомъ експес стал през пана Орлика, в которого кгда о тое у его милости пана поручника справедливости реквизиовали, оное учинити не хотел и не учинил. Што оным возным ест осведчено, иж его милость панъ поручникъ презъ зволокн уставичные судити експесивум не хотел; о чим и тотъ возный таковую свою реляцию чинит, которую, яко и протестацию, урядъ принявши, до книгъ записати казалъ, и ест записано.

Книга городская Луцкая 1635 юда, № 2467, л. 623.

XX.

Духовная ієродіакона Сильвестра, которою онъ свою типографію отписываетъ Луцкому Братству. 1635 года, 9 августа.

Во имя Отца и Сына и Святого Духа, Бога в Троицы святой единого, аминь.

Поневаж памет людская естъ слабая и отменная, зачим и sprawy вшелякне, которне писма сведомством не бывають объясненые, за поступком часу в запаметане приходят, скондъ и правные поступки напотом урастать звыкли; прото и я, ієродіаконъ Сил-

вѣстер, игуменъ монастыра Чорненъскаго, почуваючись быти близкимъ смерти, а низли живота, и обавляючись, абы мѧ смерть неготового не застала, любомъ тѣмъ на тѣлѣ зхоралый, однакъ на баченю и умыслѣ добре здоровый, таковый порядокъ в повереной мнѣ от Бога и брати моее, законниковъ того ж монастыра, зверхности чиню. Напродъ, кгда мене Панъ Богъ з того света на оный новолати будетъ рачил, душу мою Оному поручаю, а тѣло мое, яко земля, земли маетъ быти през отца игумена братскаго Луцъкаго и братю мою предано, в монастыру тутошнемъ Чорненъскомъ. Што зась тычетъ книгъ церковныхъ, также быдла, спрятовъ, тутъ в манастирцу знайдуючогосе, сполною працею з братею своею приспособленого, то все вечными часы при брати и томъ же монастыру зоставати маетъ. А што зась живучи мнѣ з честнымъ а в Бозе змерлымъ господиномъ отцемъ Павломъ Люткевичомъ Телицею, игуменомъ Чорненъскимъ, анътедесоромъ моимъ, передъ тымъ в монастыру Браства Луцкаго, там з онымъ, з ласки Бога всемогущаго и счодробливости гоиное людское, друкарню спорядилисмо, которую потомъ с толь, з Луцъка, до манастирца тутошнаго Чорненъскаго впровадилисмо, а то взглядомъ того, же славное памяти зошлый его милость панъ Адамъ Урьсулъ Рудецъкий, фундаторъ того манастирца, насъ о то просилъ и коштъ вшелякий и накладъ на тую друкарню давати, яко милостникъ хвалы Божое, приобещалъ. Леч же смерть неужитая оного фундатора и господина отца Павла, игумена, антедесора моего, с того света взяла, а по смерти оныхъ не толко, же ратунку жадного и накладу от потомка менованого небожчика фундатора не мелисмо, але овшемъ незносыне кривды, прикrostи и шкоды от его милости папа Дмитра Рудецъкаго в власности нашої поносимо; тѣмъ я, при той остатной воли моей, прихилиючисъ тежъ до воли небожчика отца Павла и права, мнѣ на тую друкарню служащего, по доброй воли моей и розмыслу уважного, не з намовы а ни примушеня, до того видечи, ижъ оною ни хто рядитъ и справитъ не можетъ, за чимъ абы не ваковала, але пожитокъ церкви Божой и ку хвалѣ Его святой шол, абы она скондъ вышла, на томъ же мѣстцѣ вечнѣ зостала, нара-

дѣвшись добре з братею моею, оную друкарню писмъ словенскихъ и рускихъ, зо всим на все, такъ яко мне служила и належала, цале и зуполне, ничего з нее не выимуючи, на церковь благочестивую Братства Луцъкого Поднесеня святого Крѣжа, ставропиггского святейшого патриархи, и велебным в Богу отцом игуменомъ и всей брати, законникомъ того ж монастыра братского Луцъкого и ваступцом ихъ, за которыхъ провизією, працею и старанемъ жиемъ и в послушенстве ихъ з братею моею заставалемъ,—даю, дарую и тымъ тестаментомъ вечными часы записую и прана вшедаюче мене, о той друкарни служачие, на оныхъ влеваю, а сам се зрекаю. Которые волни сут и будут, зараз за живота моего и по смерти моей до шафунку своего взявши, оною ку пожитковѣ церкви Божое и ку хвале Божой радити, такъ, однакъ, абы при менованом монастыре Брацтва Луцъкого и при законникахъ самихъ тая друкарня вечно оставала. На который то тестаментъ руку мою власную подписавши, упросилем сам очевисто особъ ниже менованныхъ, такъ духовного, брати моее, яко и свецкого стану, людей вери годныхъ, которые при печатехъ своихъ подписали. Въ монастыре Чорненъском, року тисеча шесть сот тридцат пятого, месеца августа девятого дня, водле нового календара.

Іеродяков Селивестер подписуюся на свой тестаментъ рукою своею власною.

Устне прошоный отъ отца Селивестра иеромонахъ Гедеон Новоставецъкий власною рукою.

Также устне прошоный Герасим, еромонахъ Комчинский, мешканецъ мѣсца того.—Еродияконъ Теофанъ рукою в.

Семен Машевич, возний, очевисте прошоный отъ отца Селевестра, игумена Чорненъского, рукою власною.

Очевисто прошоный отъ отца Селевестра, игумена Чорненъского, Грегор Гансовичъ Шостаковский рукою власною.

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ листѣ и хранящагося въ архивѣ Комиссiи.

XXI.

Запись о пожертвованіи Анны Мельницкой на Луцкое Братство.
1638 года, 1 марта.

Року тисеча шестсотъ тридцат осмого, месеца марта пер-
вого дня.

Ее милости панее Анны Мелницького Станиславовое Тра-
цевское леггация, которая легговати рачила до Воздвиженъя чест-
ного Креста, Брацтва Луцького, за збавенъе свое, за души мал-
жонька своего и родичовъ своихъ, золотыхъ триста, яко ж заразъ
панове старшие, до скринки брацкое отобравши, оними водлугъ
воли ее милости диспоновати повинни вечно, то ест: до скрынъки
законничосе отцу игумену въ кождый рокъ по золотыхъ десети, абы
фала Божая такъ за умерлыхъ, яко и за здоровъе ее милости от-
правована была; а золотыхъ десеть до шпитала; золотыхъ шесть
шпиталнымъ на подил; а золотыхъ чотыры общимъ убогимъ и имъ
самымъ. И такъ рокъ по року вечно зоставати маєт. А золотыхъ
десет до скрынки брацкое на потребы церковныя оборочатис маєт.
А то все на чест и фалу имени Его светому, в Тройцы святой сла-
вному Богу чинит. Аминь.

Anna Mielnicka Stanisławowa
Tracewska.

Павелъ Антоновичъ, на той
часъ старшій.

Неофит, игумень братскій.

Jan Mathfiuicz, гауса mia-
sta Łuckiego, własna renka.

Василій Силневичъ рукою в.

Самуїло Кириловичъ рук. вл.

Иоанъ Выговскій рукою в.

Съ подлинника, записаннаго въ Луцкомъ Сборникъ.

*Примѣч. Иванъ Выговскій, какъ видно изъ собственноручной его
надписи на оборотъ духовной Сильвестра, былъ въ 1635 году на-
мѣстникомъ подстароства Луцкаго. Къ Братству Луцкому при-
надлежали и друія лица этой южнорусской фамилии.*

XXII.

Пригласительное посланіе митрополита Петра Могилы къ Луцкой братіи на Кіевскій соборъ. 1640 года, 24 іюня.

Петръ Могила, милостію Божею архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, екзарх святого апостолскаго ерону Ёонстантинопольскаго, архимандритъ Печерскій.

Велебнымъ господиномъ отцем и благочестивым и христіюбывым ихъ милостямъ паном братіям Христоносного Братства Луцкаго, при храмѣ Воздвиженія честнаго и животворящаго Креста Господня, церкви святое апостолское восточное и наше покорности в святом Духу намилейшим и охотне послушным сыном. Ласка вам, покой и милосердіе Бога Вседержителя, со благословеніемъ святѣйшее столицы наше митрополіи Кіевское, да преподается изъобилно.

От немалого часу вся православная церковь Россійская, будучи от апостатовъ въ великомъ преслѣдованю, не могла прийти до того, абы волковъ драпѣжныхъ отдѣлити от себе, яко бы православныи и послушныи сынове церкви восточной з ними жадное конверсацыи взглядомъ релѣей не мѣли. За чимъ много с православныхъ, едны з невѣдомости, другіе zaś з частого уживана казаня и набоженства ихъ, наддер эканцерованыи zostали, ижъ трудно розезнати, если истинно православныи, албо именемъ токмо. А иные, православіе овшемъ покинувши, до розныхъ сектъ (чого ся Боже пожал) Богу мерзскихъ преклонили, не только свѣцкіе, але и духовные. През што станъ духовный и иноческій пришол в нестроение, и преложонные, в недбалство удавшися, о порядкахъ бынамнѣй не промышляютъ, але и овшемъ отъ оныхъ древнихъ отцевъ далеко отдалилися. Такимъ же способомъ и братства, продковъ своихъ ревность отвергши и нравы поправъши, кождый свояси и хочет, и дѣлаетъ. Ово згола, однимъ словомъ, вся наша церковь Россійская не в догматахъ вѣры, которые непорушне держать, але в обычаехъ

такъ до молитвы, яко и житія побожного, наддер есть зепсована. На што мы поглядаючи оком смутнымъ и сердцемъ жалостнымъ, завше о томъ промышлялихмо, яко бы то могло исправитися, и до обычаевъ давнихъ предковъ нашихъ (за которыхъ благочестіе носіало) привести. А надто од часу архиерейства нашего, презъ которое Богъ всемогущій учинилъ пастыремъ насъ предидшимъ въ церкви православной Россійской, и гдыжъ намъ ничего милшого не ест, якъ при вѣрѣ православной горячую упреимость въ молитвѣ и житіе христіанское видѣти въ своихъ овечкахъ; што мы разумѣли не презъ што иное быти, едно презъ соборъ, на который бы такъ архиереи, сполслужителѣ наши, яко и иные честные, въ догматехъ вѣры добре цвичовые, а въ житію побожномъ досвідченые отцеве духовные прибывъши, за призываніемъ Духа святаго, зъ усердіемъ о томъ парадилися и працы и стараня приложили, яко бы вся церковь наша Россійская во всихъ тыхъ пунктахъ вышречоныхъ пристойне направитися и до своею оздобы древнее прийти могла. Яко жъ многокrotnie я самъ и многіе, такъ зъ духовныхъ, яко и свѣцкихъ, о томъ съ смиреніемъ нашимъ розмову мѣли и зычили собѣ упреиме, абыхмо колижъ колвекъ, зъ собою посполу знесшис, о томъ нарадили и способъ яко найснадиѣйшій вынайшли до затриманя благочестія и до исправленія обычаевъ зепсованныхъ, а цвиченя духовного, и до спораженя вшелякого церковного. Лечъ тому неприятелъ душный, добру завѣстникъ, по вси тые часы прешкоды чинилъ, о чомъ добре вѣдомо естъ милостямъ вашимъ всѣмъ. Еднакъ подѣ тотъ часъ, за наступеніемъ великого гоненія и за жаданемъ многыхъ такъ духовныхъ, яко и свѣцкихъ особъ, а надто за поводомъ сумненя нашего, которое намъ далей того неряду терпѣти не допущаетъ, также и для потребности велице поважной, назначилихмо соборъ, ведлугъ звычайу давного церкви Россійской, въ Богоспасаемомъ градѣ Киевѣ, при церкви нашей кафедральной святое Соеѣи, на денъ Рождества Пресвятое Богородицы, въ року теперешнемъ 1640. На который такъ честъ вашу духовныхъ, преимуцихъ и до рады духовное способныхъ, яко и ихъ милость свѣцкихъ братіи, ревнивыхъ въ благочестію и вѣдомыхъ правъ цер-

ловных, о имени Господнем зываемо и просимъ, а непослушныхъ напоминаемо, абы голосу нашего пастырского послухавши, и на мѣстце назначоное часу своего прибывши, о томъ найпервей радили, яко бы согласіе вѣры православной всѣ единаково разумѣли и содержали; потомъ, абы стан духовный в своемъ порядку зоставал, а братства свѣцкіе при правахъ и волностяхъ своихъ, неповолѣбимо в святомъ благочестіи трваючи и зоставючи, едни о другихъ недостаткахъ и преслѣдованію вѣдаючи, взаемне радою и помощю были. При томъ теж и того почестностей вашихъ духовныхъ и милостей вашихъ свѣцкихъ пилне потребуемъ: што бы ся которому братству потребного што здавало, рачте дати на инструкции посланнымъ отъ себе в досконалою моцю до постановенія и заминенія соборового. Што кгда милость ваша отъ насъ, пастыра своего, вдичне принявши, изъ охотою на часъ назначонный с тыми пунктами пришлете, маемо надѣю в ласце Божой непохибную, ижъ през той соборъ церковь православная Россійская до первшое оздобы своее и до порядку пожаданого придетъ, а утрапене для благочестія подъ тотъ часъ ратунокъ и охолоду одержать. О чомъ обширней на соборѣ предложено будетъ отъ насъ прибывшимъ. А на тотъ часъ молитвы и благословеніе наше архіерейское милостямъ вашимъ освѣдчаемъ. Данъ в Городку, на Волянню, дня 24 іюня, року 1640.

Милостей вашихъ зычливый, в Духу Святому зычливый отецъ, пастыръ и уставычный богомолца, Петръ Могила, архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, екзарха святѣйшаго ерону Константинопольскаго, рукою власною.

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ вдоль сложенномъ листѣ. На оборотѣ печать, представляющая подъ изображеніемъ Божіей Матери гербъ Могилинскій, а вокругъ надпись: ПЕТР: МОГИЛА МЛ: БОЖЕ: АРХ: МИТР: КІЕ: ГАЛИЦ: И ВСЕА РОС: ЕКС: КОН.

Надписаніе на оборотъ посланія такое:

Благочестивым и христіолюбивым ихъ милостям паном братіям Крестоносного Братства Луцкого, пры храмѣ Воздвиженія честного и животворящаго Креста, церкви святое апостолское восточное и искорности нашео зѣло послушным в Духу святом сыномъ, до отданя.

XXIII.

Духовное завѣщаніе Галшки Гулевичевны Лозчиной, вдовы маршала Мозырскаго, съ щедрымъ даромъ въ пользу Луцкаго Братства. 1641 года, 2 апрѣля.

Року тисеча шестсот чотырдесят второго, месяца марта тридцат первого дня.

Въ рочѣки судовые игородские Луцкіе, од дня двадцать сегомо, месяца марта, в року звышънаписаномъ припалые и судовне отправоват зачатые, передо мною Счаснымъ Збожнымъ Лайсчевскимъ, подѣстаростимъ Луцкимъ, становъши очевисто, велебный отецъ Теофилъ Заплатинъскій, законникъ манастира Брацтва Луцкого, подалъ пер облятамъ до книгъ тестаментъ остатнее воли вошълоое панее Галъшки Гулевичовъны Стефановое Ложчиное, маршалковое Мозырское, на распораженъе маетности ее, лежащее и рухомое, по ней повосталое, о чомъ тот тестаментъ ширей в себе маеть, жадаючи, абы принятъ и до книгъ уписанъ былъ; которого я, врядъ, до книгъ приймаючи, чытаемъ, и так се в себе писанный маеть: Во имя Отца и Сына и Святого Духа, Бога въ Троици Святой Единого, станъся воля Его святая, аминь. Я Галъшка Гулевичовъна Стефановъа Лозчиная, маршалковъа Мозырская, упатруючи на том свити короткость живота людского и непевности години розлучея души с тиломъ, а ничого певнийшого перед очыма не маючи, едно смертелности и сказителности людское кресом смерти, котора абы мене неготовую предъ трибуналъ з сего свита не по-

звала и абы, кгда ся не сподиваю, не заволазъ Панъ и Створецъ души моеи, а не нашедши готовности, дверей своего палацу на прысте свое перед нею не замкнулъ,—вчасне, поки часъ и смыслы здоровые къ тому позволяютъ, стороны души, тела, маестности и добръ моихъ, лежачихъ и рухомыхъ, такъже стороны ялмужныи и хвалы Панъское помножена, иле быти з мене можетъ, удиляючи того, што ми з руки своее шчодробливое Господ Богъ Всемогущий дати рачилъ, чиню зъ доброго розъмыслу моего, добровольне, и такъ остатнею тою волею моею распоражаю и мети хочу непо-рушно. Напередъ душу мою Пану Богу, в Троици святой Емному, з надиею зуполною о збавленю ее презъ милосерде Его святое, поручаю; тило зась мое гришное, з земли взятое, земли одлаю, которое наймилшый сынъ мой, урожоный его милост панъ Михалъ Лозка, в церкви Брацкой Луцкой заложена Честнаго и Животворящаго Креста Господня, а не где индеи, водлугъ христьянъского и церкви святой восточное, подъ послушенствомъ святишого патриархи Констанътинополского будучое, порядку, яко найпрыстойней поховати маеть; до которое церкви братское Луцкое, где и тило мое маеть быти положено, золотыхъ двесте, а на монастыръ законъникомъ, при той же церкви будучимъ, абы Пана Бога за душу мою молили, золотыхъ другую двесте; на шпиталъ Братский Луцкий золотыхъ пятьдесятъ; на монастыръ паненский Чернъчыцкый, панъномъ законнымъ, золотыхъ тридцать; свесченикови Чернъчыцкому золотыхъ десять, а другую десять золотыхъ свесченикови Пречыстинъскому на богомолие за душу мою одписую. А ижемъ, будучы потребою грошей, певъныхъ часовъ на справы мое розъные пожычилам у велебного его милости господина отца Исакия Борысковича, епископа православнаго, золотыхъ пулътора, а особливе у ее милости в Богу зошлое кнегини Курцевичовое, игумени монастыра паненъского Печеръского, водлугъ запису моего, кому ее милост тестаментомъ своимъ оддати назначыла, его милост панъ сынъ мой оддати тому маеть. До того, ижъ остало пры мни по зошлои з того света на имя Пелагии, од Господа Бога слепотою навежоное, а при мни

презъ часть немалый живущее, золотыхъ сто, на што и обликъ мой был од мене даный, а теперь нить видима, у кого zostаетъ, теда урожонный его милост панъ сынъ мой на тотъ обликъ, вѣдугъ воли небесчки, яко она сама при смерти своей назначыла, одати повиненъ будеть, то ест золотыхъ семдесятъ на церковь Братскую Луцкую, и абы с тихъ же гроший золотихъ тридцать на сорокоустъ законъникомъ дано, а на шпиталь золотыхъ тридцать тогожъ Брацтва Луцкого, которую сто золотыхъ безъ вшелякое зводоки урожонный его милостъ панъ сынъ мой одати до рукъ велебного отца игумена Луцкого и брати духовное и свидкое одат повиненъ. Сребро мое, заставленое в Мозыру, у честного господина отца игумена Мозырского, на имя отца Мефодия, меновите хрест сребръный с подножиемъ, въ немъ гривень семъ серебра, заставленый въ золотыхъ петидесят, а особливѣ у пана Исакевича, подписка Мозырского, Пречыстеньского поповича, кадилница, въ ней гривень чотыри, и чарка сребная ве двѣ гривъни або болшей, такъ же въ золотыхъ петидесят заставлено; инътересу од тихъ ста золотыхъ винъно од прешълого сродопостя в року тисеча шестъ сотъ чотырдесятомъ ажъ до теперешънего, терминъ приходитъ в року тисеча шестъсот чотырдесятъ первомъ; которое сребро если за живота моего ве выкуплю, теда Брацтво Луцкое маеть за грошы мое особъливыѣ, опрочъ лекгации, презъ мене назначовое, такъ духовънымъ, яко и свецкимъ, Братству всему служащее, золотыхъ сто помененымъ особамъ отдавши, выкупити и до церкви братское Луцкое, абы вичными часы zostавало, тоєю остатнею волею моею якъ за живота моего, такъ и по смерти моей мити хочу и легкую. А жебы тыѣ лекгата вси згола, а особливѣ иле што до Брацтва Луцкого назначамъ, где тѣло мое одпочинокъ, а душа ратунокъ до збавѣна горячими молитвами мети маеть, были яко найпрудшей, илемъ што где назначыла, оданы, сумненемъ сына моего и неблагословенемъ обовезуючы, деклярую, скондъ то маеть заразы заплатити: на-продъ, з суммы тисечы золотыхъ, которую мни сынъ мой з малжонъвою своею на шкриптъ свой цѣвъный zostали винъни; знову, з сумы

трохъ тисечей золотыхъ на село Дубисча и Рожицкие корчмы, аредъдою его милости отцу епископу Луцкому даных; с тых же грошей маєть на выкупенъе креста вышъменованого и кадилиницы сребъное, такъже тежъ и чарки, золотыхъ сто до рукъ велебного господина отца игумена братского Луцкого с тое сумы обоен, яко моее власное и мни належачое, его милост панъ сынъ мой оддати маєть, а отецъ игуменъ, з братнею своею духовною и свитскою, тое сребро заразъ выкупивъши, повиненъ церкви братской Луцкой оддати и тамъ абы тое сребро завше оставало. А тые тамъ леггата з менованыхъ сумъ, не жычачи тяжкости души моей, безъ вшелякого затрудненя и одволоки поплатити маєть и повиненъ естъ. До того тежъ, сребро мое въ Могилеве, у славетного пана Карпа Казановича, месчанина и купца могилевского, заставъленное в золотыхъ пултораста, меновите: чара сребъная, въ ней гривень дванадцать, лихтары два по чотыри гривны, в двохъ гривень осмъ; а ижъ презъ час долгий не платилам ниътерессу од тых золотих пултораста, теды панъ Казанович прешлого року тисеча шестсот чотырдесятого приятелско зо мною поступил и на том стануло, ижъ сто копъ литовских зовсим на всим, якъ самую суму, такъ и провентъ од того в тую жъ копъ сто владучы, маю коли козвекъ тую тилко сто копъ оддати, а не болшей, и до себе сребро тое взяти, которого если бымъ за живота моего не выкупила, теды урожоный его милост панъ сынъ мой маєть з добръ моих, по мни правомъ дедичнымъ од мала до веля его милости належачихъ, выкупити и на свой пожитокъ обернути. Также служебници моей Яггнишце, которая ижъ ми вирне презъ часъ немалый служыла, теды золотыхъ пултораста ей одписую; Уляне тежъ Ивановой дяковой коня, дви корови и золотыхъ двадцать дарую, а еслибы въ живых не оставала, теды потомству еи маєть то быт оддано. Урожоному его милости пану Миколаеви Сениуте, сестренъцу моему, золотыхъ сто тридцать, которые-мъ на справы мое помычила, оддано быти маєт презъ урожоного его милост пана сына моего. Тые теды вси долги мои и леггата, под неблагословенъствомъ Божиымъ и моимъ

материнскимъ, урожонный его милость панъ сынъ мой поодавати повиненъ будетъ по смерти моей, абы души моей тяжко не было. А если бы тот же менованный сынъ мой милый остатней воли моей спротивилъ се, тыхъ легать, водлугъ распорядженя моего, такъ до церкви, яко и до шпиталеу и духовнымъ, кому што належитъ, што прудшей не поодавалъ, теды я оного на судъ Панъский перед маестатъ святой взываю, абы ся иначе, мимо тое распорядженъе и остатнюю волю мою и того тестаменту моего, не важилъсе чынити и овшемъ што рыхлей до skutku привелъ. Который то тестаментъ остатнее воли моее конъчачы, завираючи, хотечы, абы по смерти моей в моци и вази зупольной зоставалъ, и поддаючи каждому, кому бы ено до него чынити належало, при печати моей, рукою власною подписую и о приложене печатей и подпис рукъ их милостей пановъ а приятелей моих, людей зацных, ниже менованных, до того ужила, которые, за очевистою прозбою моею, будучы обещне при мне, то все учынити рачили. Писанъ въ Луцку, року Божого тисеча шестсотъ чотырдесятъ первого, месяца априля второго дня.—У того тестаменту пры печатехъ подпис рукъ тыхъ словъ: Галшка Гулевичовна Лозчинная, маршалъковая повету Мовырского, рукою власною.—Jerzy Puzyna, podkomorzy Włodzimirski, proszony pieczętarz, mp.—Ustnie proszony pieczętarz Iwan Romanowicz Kozinski ręką swą.—Proszony pieczętarz oczewiscie od jey mosci paniey Łozczyney Konstanty Uszak Kulikowski mp.—Proszony pieczętarz oczewiscie od jey mosci paniey Łozczyney Andrzej Hulanicki mp.—Oczewiscie proszony pieczętarz Ignacy Broniewicz mp.—Который же то тестаментъ, за поданьемъ и прозбою выпшменованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписанъ.

Книга городская Луцкая 1641 г., № 2158, л. 362.

XXIV.

Дарственная запись п. Андрея Гулевича Луцкому братскому монастырю на свои наследственные имения. 1642 года, 30 апреля.

Року тисеча шестсот чотырдесят второго, месеца мая второго дня.

На вярде кгородскомъ, в замъку его королевское милости Луцком, передо мною Анѣдреемъ Гуляницким, намѣстником подстароства Луцкого, и книгами нынешними кгородскими Луцкими, становъшымъ очевисто урожонный панъ Анѣдрей Гулевичъ, для вписаня до книгъ нынешныхъ кгородскихъ луцкихъ подал лист, добровольный запис свой, с печатью и с подписомъ руки своее и прыятельскихъ, од себе велебънымъ в Богу ихъ милости отцомъ ректулы святого Базылего Великого, то естъ велебъному в Богу отцу Леонтому Шыцикови Залескому, игуменови, и всей брати его монастыра Луцкого, на реч въ том записе, нижей вписаномъ, меновите выражоную данный, о чом тот запис ширей в себе маеть; которого, во всемъ очевистым, устнымъ и добровольнымъ сознаниемъ своимъ ствердывъшы и змощивывъшы, призъналъ, жадаючи, абы прынять и до книгъ уписанъ былъ. Которого я, врьдъ, для вписаня до книгъ прыймуючи, читалем, и такъ се в себе писмом полским писанный маеть: *Ja Andrzej Hulewicz, syn wrodzonego jego mosci pana Hniewosza Hulewicza Drozdenskiego, odstompiwszy swey własney należney ziemskiej jurisdiciei, prawa, powiatu y woiewodztwa, a pod ten dobrowolny zapis moy y iego conditie, obowiązki y ligamenta siebie samego, z dobrami y potomkami moiemi we wszem dobrowolnie się poddając y wcielając, wiadomo czynię y dobrowolnie zeznawam, komu by to wiedzieć należało, teraz y napotym zawsze: iż ia zeznawaiący, z dobrej woli y zdrowego rozmysłu mego y z osobliwey też pobożności ku czci y chwale jmnienia Pana Wszechmogącego to czyniąc, a mając wolność z prawa pospolitego dobrami swoiemi, iako ieno chcąc, szafować y disponować, tedy dobra moje*

leżące y ruchome, wszystkie generalem zawierając, to iest, w siele Drozdniach, Dołhim, Semerenkach y Hudeczym Brodzie, części moje, co ieno kolwiek mnie z rozdziałku między ich mosciami pany Hulewiczami Drozdenskimi, bracią moimi rodzonemi, należec będzie, już sobie y nikomu inszemu nie wymuiąc a ni zostawuiąc z tego rzeczy namnieyszey, ale to wszystko, co ieno kolwiek prawem Bożym y przyrodzonym na mnie y na część moje przypada y przypasc ma, upatruiąc w tym dobre y pożytecznieysze swoje, a siebie samego y wszystkich krewnych y powinnych moich od tego iuż czasy wiecznymi oddalając, a żeby sie chwała Boża za dusze jch mosciow panow rodzicow moich, także braciey y krewnych moich wszystkich, y mnie też samego, w cerkwie świętey Brackiey Łuckiey Podniesienia Krzyża świętego odprawowała sie, tedy te to części moje dobr tak leżących, iako y ruchomych wszystkich, od mała do wiela, co ieno kolwiek na mnie z rozdziałku prawem Bożym y przyrodzonym spasc y należec ma y będzie, wszystko ogulnie generalem zamykając, na monastyr Bracky Łucky, przy cerkwie założenia Podniesienia Krzyża świętego, pod poskuszenstwem świętego oycy patriarchi Kostantinopolskiego, w uniey z kościołem rzymskim nie będącego, nayduiący się, wielebnym w Panu Bogu jchmosciom oycom zakonnikom reguły świętego Bazylego Wielkiego, to iest: wielebnemu w Panu Bogu jego mosci oycu Leontemu Szycikowi Zaleskiemu, ihumenowi, y wszystkiey braciey iego tego to monastera, teraz będącym y ich na potomne czasy nastempcom, pod poskuszenstwem tegoż świętego oycy patriarchi Konstantinopolskiego, w uniey z kościołem rzymskim nie będącego, w tym że monasteru naydującym się, *facto pectore*, pod przysięgą, nie za żadne pieniądze, ale dla rozmnożenia y rozszerzenia chwały Bożej w tym monastyrze y cerkwie Bożej na przyszłe, potomne y wieczne czasy, daie, daruie y zapisuie czasy wiecznymi, nigdy nie odzownymi y nazad sie iuż nie wracającymi, ze wszystkim prawem, panstwem y tytułem wieczystym, mnie na to służącym, sam sie z tego wszystkiego wyrzekając y wyzuwając wiecznie; iakoż zarazem y possessiey albo dobrowolnego

weyscia y należności w wieczność y posiadanie tey to części moiey dobr leżących y ruchomych wszystkich, od mała do wiela, mocą tegoż dobrowolnego zapisu mego wieczystego pozwalam, podać y extempuie, y już za istotnych dziedziców y possesorów tey to części moiey, teraz przeze mnie darowaney y zapisaney, ich mosciów oyców zakonników monastera Brackiego Łuckiego, relligiey graeckiey, bydz przyznawam y postanawiam. Ktorem to ich mosciom, tak teraz będącym, iako też y następcom ich mosci, te to część dobr, na mnie należącą, już iako swoje własność y wieczność, wolno już jest y będzie do wieczystey dispositiey y posesiey swojej przez woznego y szlachte, od ich mosci sobie na to sposobionych, obiac y tego wszystkiego ze wszystkimi pożytkami y przynależnościami podług woli, myśli y najlepszego upodobania swego spokojnie używać i iako swoją własnością y dziedzictwem rządzić, szafować y disponować; w czym ja już sam przez siebie y przez żadne na to subordinowane osoby żadnego impedimentu y przeszkody czynić y zadawać nie mam y nie będę mógł, ale owszem, ze wszystkich generaliter dobr moich zapisuie się wyży rzeczonych ich mosciów zakonników monastera Brackiego Łuckiego, y te to część moie, przeze mnie ich mosciom darowaną y zapisaną, od wszelakich impedimentów prawnych y nieprawnych, od kogo kolwiek zachodzących, od zapisów pierwszych y poslednich, ręcznych y zeznanych, wian, przywianków, dożywocia, prowizyi, zysków, pozwów y wszelakich generaliter trudności y ciężarów naniesionych y ściągających się na każdym placu y terminie swym własnym kosztem y nakładem bronić, zastępować y uwalniać y temu dobrowolnemu zapisowi memu we wszystkim tylekroć, ile ieno potrzeba ukaże, z potomkami y sukcesorami dobr moich dosyc uczynić mam, powinien będę y zapisuie się, żadną dawnością ziemską nie szcząc się; a to pod szkodami ziemskimi, w prawie pospolitym opisanemi, które na wszystkie dobra moie leżące y ruchome dobrowolnie przyimuie y wnoszą; o też szkody y o każde nie dosyc uczynienie y sprzeciwienie się temuż zapisowi memu forum y termin sobie y każdemu sprze-

ciwiałacemu się we wszelakim generaliter sądzie y urzędzie ziemskim, grodzkim y głównym trybunalskim, w którym kolwiek powiecie y wojewodztwie, Kijowskim, Wołyńskim, Bracławskim y Czernihowskim, y ich conserwatach, zawsze zawity czynie y naznaczam, gdzie stanowszy, nie zażywając żadnych controwersij, dillatij, apellatij, ich prosequutij, suspensij, submissij, fatalis ewasij, praescriptij, większosci sprawy, exemptow żadnych krolewskich y hetmanskich, czego Boże uchoway, powietrzem y wtargnieniem do korony nieprzyiaciela, legaciami do postronnych państw y inszych in genere et specie zwłok, wymow, przyczyn, obron y dobrodzieystw, prawnych y nieprawnych, z przyiazni, czasu y dowcipu ludzkiego wynaydzionych y pochodzących, mianowanych y niemianowanych, wszystkich ogulnie a dobrowolnie zrzekszysię, odpisawszysię, skutecznie usprawiedliwić się mam y powinien będę, toiest szkody pozwem oszacowane zapłacić, a zapłaciwszy przecie temu zapisowi memu, o co by pozwano było, we wszem, ile tego potrzeba ukaże, dosyc uczynic mam przez wszystkie dawnosci ziemskie. J na to ia, zeznawiający, dałem ichmościom oycom zakonnikom monastera Bractwa Łuckiego, religiey greckiey, pod posłuszenstwem świętego oycy patriarchi Konstantynopolskiego, w uniey z kosciółem rzymskim nie będącego, nayduiącym się, ten dobrowolny zapis wieczystey darowizny moiey, z pieczęcią y z podpisem ręki moiey własney y ich mosci panow przyiacioł moich, na to ode mnie ustnie y oczewiscie uproszonych, imionami niżej wyrażonych y podpisanych sie. Pisan w Łucku, roku panskiego tysiąc szescset czterdziestego wtorego, miesiąca aprila trzydziestego dnia.—У того запису, пры печатехъ, подпис рукъ тими словы: Andrzej Hulewicz ręką swą.—Proszony przyiaciel oczewiscie Wereszczynski Mikołaj.—Proszony oczewiscie od jegomosci pana Andrzeja Hulewicza pieczętarz Maciey Sokołowski.—Который же то запис, за поданъемъ и очевистымъ признанъемъ вышеъменованое особы, а за принатемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписанъ.

Книга вродская Луцкая 1642 года, № 2158, л. 561.

XXV.

Грамота короля Владислава IV на построение богадѣльни Александромъ Мозели при церкви Луцкаго Братства 1645 г., 11 декабря.

Władysław IV, z łaski Bożej król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, Smolenskie, Czernichowskie, y Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny król.

Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu tho wiedzieć należy. Zawsze my mamy w pamięci wysokie cnoty urodzonego Alexandra Musselle, dworzanina naszego, tudzież ochotę y wielką biegłość w dziele rycerskim, kiedy on w młodszym wieku swoim za całość Rzeczpity y dostojenstwo nasze przeciwko roznym tak Krzyża Sgo nieprzyiaciom, iako y w innych, Inflantkich, Wołoskich y Pruskich expediciach, z odwagą zdrowia y substanciey swoiey mężnie stawał. Teraz zasię, przyszedszy do wieku sęgiwego, gdy on za duszę swoją umyslił szpital Bractwa Miłosierdzia w mieście naszym Łucku, przy cerkwiey brackiey Podniesienia Krzyża Sgo będący, przenieść y ozdobić na gruncie Zubczewskim rzeczonym kosztem swym chce wymurować, nic nie derogując dawnym prawom przerzeczonego szpitala, supplikował nam, ady za pozwoleniem naszym mógł to uczynić. Co my rzecz słuszną baczywszy, iako nam sprawa iest dana, iż dla scisłości miejsca, na którym teraz ten szpital stoi, y przeszkod w nabożenstwie zakonnikom reguły Sgo Bazilego, snadniezmy na to pozwolili y pozwalamy ninieyszym listem, tak aby przerzeczony wrodzony Musella szpital wyży opisany, wedle upodobania swego, na placu niegdy zeszłego Władysława Zubczewskiego, horodniczego Łuckiego, postawić y wymurować mógł; iednak ten szpital prawem y zwyczajem dawnym Bractwa Miłosierdzia, przy cerkwiey Krzyża Stego będącego, w zawiadywaniu bydz ma. Co do wiadomości każdego, komu tho wiedzieć należy, mianowicie urzędowi grodzkiemu y miei-

skiemu Łuckiemu, przywodząc, rozkazujemy, aby on w murowaniu tego szpitala od nikogo żadny przeszkody nie miał y nie ponosił dla łaski naszej. Na co dla lepszy wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną prsycisnąć roskazalismy. Dan w Warszawie, dnia XI miesiąca grudnia, roku Panskiego MDCXLV, panowania naszego Polskieko XIII, a Szwedskiego XIV.

Wladislaus Rex.

На оборотъ надписъ: Consens na przeniesienie szpitala Bractwa Miłoserdzia w Łucku urodzonemu Muselliey do cerkwy Podniesienia Krzyża Stego.

*Alb. Kadsiolowski,
Secrs Reg. Mtatis.*

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ, поперекъ сложенномъ листъ и хранящагося въ архивъ Коммисси.

XXVI.

Духовное завѣщаніе Настасіи Древинской, вдовы извѣстнаго ревнителя православія Лаврентія Древинскаго, съ назначеніемъ денежныхъ суммъ въ пользу Луцкаго Братства, а равно на устройство страннопріемнаго дома въ подаренной ею усадьбѣ. 1646 года, 9 марта.

Рокѹ тисеча шестсот чотырдесят шостого, месяца марта двадцат второго дня. На вряде кгородском, в замку его королевской милости Луцком, передо мною Адамомъ Леском Чернчицким, наместником на тот час подстароства и замку Луцкого, становши очевидно, урожоний его милстѹ панъ Ерій Рудкий для вписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ луцкихъ подал пер облятамъ testament остатнее воли зошлое урожоное панее Анастасии Зубъцевскаго Лавърентовое Древинское, чашъниковое Волинское, с печатю и с подписами рукъ людей добрых, а то роспоражена маестности

Памятнику, т. I и II.

и добр ее, лежачих и рукомых, ниже въ том тестаменте виражонных, учиненный, о чом тот testament ширей въ собе маєт, просечи, абы принят и до книг нинешних уписан был. А такъ я, врад, тот testamentъ принявъши, читалом, и такъ се в собе маєт: „Во имя Отца и Сына и Духа светого, амин. Стансе ку вечной памяти той речи, ниже менованной. Ижъ немашь и не был жаден такъ счастливый человекъ на свете, который, зъ матки смертельное живот свой възявши, смерти потом и того кресу остатнего або хибити, або ухоронити се мел: смерть бо въм концем всим речом, а долг тот никгда не гинет, але каждый, будучи зложонный з элементовъ отъѣни, подлегати и платити его мусит. На которыхъ тое право выдано ест, абы скоро жити зачинаемо, невъчасом причати смо се умели; бо яко вси выроки Божские skutки свои берут, теж и тот найперший, грихом родичовъ наших на свет впроважонный: уродивъшисе, умерти. Прото и я, Анастасия Зубъцевъского, першого Филипова Ванкова, а тепер второго малженства Лавъ-рентова Древинъская, чашъниковая Волинская, уваживъши то собе, маючи завше въ памяти, водлуг писма светого, неведомый час крѣсу живота своего, ведаючи, ижъ вси речи часом с памяти людское сплывають и въ запомнене приходят, чого бы писмом для ведомости потомъ будущихъ людей не было варовано; а для того естъ вынайденно, абы писмомъ каждую речьъ объяснено. Будучи на тотъ часъ отъ Господа Бога на теле зложона хоробою, але доброго розуму и смыслу, умыслиламъ распоряжене маегности моее убогое, лежачое и рукомое, въ порядку зоставити, абы по смерти моей межи детками и покровъными моими якого вархолу не было. Тымъ моимъ testamentомъ остатнее воли моее чиню ведомо и добровольне сознаваю всимъ воецъ и каждому зъ особна, кому о томъ ведати належало будет, теперъ и напотомъ завѣжды: ижъ кгда Богъ всемогущий, зъ воли и милосердного декрету своего, на мене часъ смертельный допустити и до хвалы своее светое поволати рачит, душу мою гришъную въ Его насвятшне руди поручаю, маючи зуполную надею въ Его насвятшомъ милосердью, же не водлугъ заслугъ моихъ, але

въ невимовного милосердя своего духа моего межи выбранне свое
почитати будет рачил. А тело мое гришъное, яко землю, земли
отдаю, которое не водлуг помпы света того, але водлугъ обряду
христианского религи старожитное греческое, церкви восточное ка-
фолическое, през его милость пана Александра Жабокрицкого,
сына, и цурку мою Теренцию Жабокрицкую, малжонковъ и по-
виных моих, въ церкви Воздвижения Честного и Животворящего
Креста Господня, при манастире Брацтва Луцкого, зъ накорменем
людей убогих, поховано быти мает. А што се дотычет убогое мает-
ности моее, лежачое и рухомое, на тот час въ посесии моей буду-
чое, тую въ такомъ порядку мети хочю: напрод, иж што ми Най-
вышший, зъ опатрности своее Бозское, за старанем и працею моею,
мети дати рачилъ суму двадцат и сем тисечей золотих полскихъ,
до которое прилучивши другую суму, шести тисечей золотых,
помененых панов Жабокрицких, малжонковъ, детей моих, сполене
зъ их милостями дадем ясне освещеным княжатам их милостям
Миколаеви на Клеваню Чорторискому, каштелянови Волинскому,
и княгине ей милости Изабели зъ Корца Чорториской, каштеляно-
вой Волинской, малжонком, на аренду шестолетнюю маетностей
княжат их милостей, тоестъ местечко Белювъ, Дѣковъ и Руду,
тут въ повете Луцком, а въ ключу Клеванском, лежачие; теди с
тое сумы двадцати и семи тисечей, на мою част належачое пет-
надцат тисечей золотых полских потомком такъ музское, яко и
белоголовское пѣлти, помененое цорки моее, зъ его милостью па-
ном Александром Жабокрицким тепер спложным и тым, которых
бы им напотом Господ Бог зъ собою мети позволил, вънуком
моим, въ ровный дел даю, дарую и вечными часы тою остатнею
волею моею записую. Которую однакъ суму, еслибы мене Господь
Бог впрод перед вытриманем тое аренды, ним бы тая помененая
сума вся сполна до рукъ моих пришъла, до хвалы своее светое
поволати рачил, до вытриманя оное и по вытриманю с тых мает-
ностей помененых въ диспозицію и доживотное уживане вышъ
реченой цорде моей паней Александровой Жабокрицкой и малжон-

жови ее, до възросту лет потомковъ их, даю и записую, которымъ каждому зъ нихъ зъособна, водлугъ възросту летъ зуполныхъ, давши имъ въпродъ пристойное цвиченье въ цъноти, науки и побожности хрестиянской, въ вере старожитной греческой, сумы помененое ровно уделати, або маетность якую, суме той кореспондуючую, на имя ихъ вѣчисто купивъши, въ ровный делъ межи нихъ пустити и роздати маютъ; о што помененое цурки моее и малжонка ее прошу и тою остатнею волею моею сумнене ихъ обовезую, абы ни въ чомъ тому распоражению моему противъные не были, але, поглядаючи на припълые, одмиѣне подлежные часы, оную выполнили. А уховай Боже смерти (яко кождого человека минути не можетъ) на помененую цурку мою впродъ, нимъ бы сама детки свое зъ малжонкомъ своимъ распорядила, въ молодости летъ ихъ, теды его милость панъ Жабокрицкий, малжонекъ ее, тое сумы тратити имъ не мает и овшемъ въ рокъ по смерти помененое малжонки своее, а цурки моее, тую сумъ петнадцетъ тисечей золотыхъ полскихъ, презъ мене тоєю остатнею волею моею помененымъ потомкомъ его, зъ цоркою моею спложонимъ, лекгованую и записаную, всю сполна ясне освещоному кнежати его милости Михалови с Клевана Чорторискому, старосте Кременецкому, пану моему милостивому, въ диспозицію до възросту летъ помененыхъ потомковъ, възвѣвши отъ кнежати его милости на то ассекурацію, отдати мает и повиненъ будетъ; а я особливе, отдаляючи отъ тое опеки всихъ близкихъ крѣвъныхъ и повинныхъ моихъ, за милостивого тьютора и добродѣя помененимъ потомкомъ цурки моее, а внукомъ моимъ, по смерти ее, того жъ ясне освещоного кнежати его милости Михаила с Клевана Чорториского, старосту Кременецкого, пана моего милостивого, назначаю и прошу, розумиючи цале о милостивой ласце кнежати его милости, же прозбою моею убогою не будетъ погоржати, але зъ урожное милости и побожности хрестиянское къ сиротамъ, тую помененую суму петнадцетъ тисечей золотыхъ полскихъ, по смерти цурки моее, до рукъ своихъ възвѣвши, на маетности своей асекуруетъ и тымъ сиротамъ до възросту летъ ихъ зуполныхъ, назначивши имъ на выховане и цвичене рочъную провизію, дотримае

и тую суму по възросту лет их кождому зособне въ ровный дел отдасть, або маетность свою на вытримане тое сумы пустит, великое за то от Господа Бога нагороды и от тых позосталых потомковъ чекаючи вдячности. А зособна его милости пану Александрови Жабокрицкому, сынови моему милому, ему самому, чотыри тисечи золотых полских даю, дарую и записую. Такъже помененой цурце моей милой Теренции Жабокрицкой, такъ взглядом посагу, яко и з ласки моее материнское, шест тисечей золотых полскихъ даю, дарую и тоею остатнею волею моею записую. А где тело мое грешное лежати будет, абы, сорокоуст отправивши и въ соботникъ вписавъши, уставичную офиру за душу мою Господу Богу приносили,—на церковь помененую Брацтва Луцкого тисечу золотых и законником на опатрене потребъ их з особна того ж монастыра тисечу золотых; на шпиталь при той же церкви будучий петдесят золотых; на нисчих того ж Брацтва, церкви Божое служащих и учащихсе, петдесят золотых. Черничкам въ монастыри Черчицком, при церкви Преображения Господня мешкающим, триста золотыхъ; на потребу и оправу тое ж церкви петдесятъ золотыхъ; абы теж, водлуг порядку церкви Божее, въ соботникъ вписавъши, за грехи мое Господа Бога благал,—свещеникови тое ж церкви петдесятъ золотыхъ. До монастыра Почаевского законникомъ, абы сорокоуст отправивши и въ соботникъ вписавши, такъже набоженство звичайное за душу мою отправовали, двесте золотых. Духовному исповѣдникови моему, который бы такъ же порядкомъ церковнымъ у Господа Бога о души моей грешной старане мелъ, пятдесят золотых полских. Двор мой власный, за Глузем в Луцку будучий, недалеко церкви Рожества Христова, и до него тисечу золотых—на странноприемцовъ уломных, нагих, голодных, которые не мают жадного ратунку и поживеня, вечными часы даю и записую и въ диспозицию тому ж Брацтву Луцкому, духовным и свѣтским, которые бо около того пилное старане мели и тое прудко по смерти моей до ефекъту своего привели и жаданю моему досыт учинили, просечи их милостей, вечные отдаю и записую. А

што се тѣкнет остатка сумы, от вышѣ помененныхъ лекгат моихъ zostало, тую на заплачене долговъ, штос-мо водлугъ постановена нашего и интерцизы, которую есмо посполу з ихъ милостыи паны Жабокрицкими, малжонками, мели списати и у актъ вгородскихъ лудкихъ през обеде стороне роборовати, але за хоробою моею до того прийти не могло, у розныхъ кредиторовъ помененымъ кнежатамъ ихъ милости на Суховѣци шестнадцат тисечей и семсот золотыхъ полскихъ завзяли,—тымъ же помененымъ паномъ Жабокрицкимъ, малжонкомъ, на вѣнесене ихъ zostавую и записую; а остатокъ с тое ж маетности Суховець, водлугъ сумы, на каждого зъ насъ особу служащее, помененные довѣгы зносити мают и повинни будут. А ижемъ, по зостю с того света родичовъ моихъ милыхъ, зъ воли Божее, замужшла и от брата моего до тыхъ часъ не едемъ выпосажона, теды так тотъ посагъ, яко и иншиє спадковые речи по родичахъ моихъ, што бы на часть мою належало, вышѣречовой цорце моей милой паней Александровой Жабокрицкой даю, дарую и яко своеє власности правне доходити волно ей будетъ. Долгы засъ вси, которые мнѣ отъ розныхъ собѣ належали, то ест: у кнежати его милости пана конюшого коронного, або рачей воеводы сенѣдомирского, старости Луцкого, две тисечи и триста золотыхъ; але, за неосторожность моею и труднымъ приступомъ до кнежати его милости, писмо на тотъ долгъ от кнежати его милости естъ толко на полторы тисечи золотыхъ, а особѣно за сукѣно тисечу золотыхъ, которое еще святобливое памети родичъ кнежати его милости пана воеводы у першого малжонка моего на потребу свою взял и з нагородою заплатити обедал, але и до тыхъ часъ не заплатил. А у ихъ милостей пановъ Древинѣскихъ, пасербовъ моихъ, тисеча золотыхъ, которую небожчикъ отецъ ихъ милостей панъ чапникъ Волинский, а малжонокъ мой вторый, въ Кгданску за збоже мое власное на заплачене флисомъ и иншиє потребности свое взял, на што ест и реестръ небожчиковский, с подписомъ руки его; а ижемъ и въ речахъ рухомихъ, по смерти отца ихъ милости, уквивжона zostала, о што и процесъ правный зъ ихъ милостю зашол; также и иншиє вси речи мое рухомяє, по мне

новосталне, яко стадо, быдло рогатое и нерогатое, и што бы колвекъ от сребра и золота, цинъ, мѣдъ,—ово зъгола, што бы се ено речью рухомою назвати могъло,—то все, яко се вышей поменило, помененой а милой цорце моей паней Александровой Жабокрицкой даю, дарую и вечными часы записую; того всего правне, тоест помененыхъ долговъ доходити, яко своее власности, еи злецаю и волност даю. И што бы се колвекъ по томъ распоражению моемъ на особномъ листе або реестре моемъ знашло, то все той же цорце моей отдаю. А уховай Боже, жебы помененая цорка моя безпотомне оставала, а тая сума вышъпомененая петнадцет тисечей золотыхъ полскихъ при ней и малжонку еи была, теды тоею сумою волно ей будетъ яко хотечи оною шафовать и кому хотечи отдати и записати. А кончечи тое остатнее распоражене моее убогое маестности, яко се вышъ поменило, покорне прошу помененого его милости пана Александра Жабокрицкого, сына моего милого, и назначаю за екзекутора того тестаменту остатнее воли моее, абы по смерти моей, не чинячи тяжкости души моей гришъной, то все, яко се вышъ поменило, распорядилъ и тые леггата мое немешъкальне до skutku привелъ и кому што належитъ поотдавалъ. Такъже и дробнейшие долги мои, еслибы се на мене по смерти моей слышъные показали, прошу именемъ Господнимъ помененого сына моего, екзекутора тое остатнее воли моее, и цорки моее милое, абы то поотдавати рачили; которую Господу Богу, въ Троици единому, и пречистой Божей Матери, и малжонкови ее, а сынови моему милому, его милости пани Александрови Жабокрицкому въ опеку отдаю и поручаю и до васлядования учинъковъ добрыхъ, побожныхъ и хрестиянскихъ упоминаю, абы въ згоди и милости малженской долгий вѣкъ на семъ падоле земномъ счасливѣ проживши, вечъныхъ благъ сподобилисе—зичу и Господа моего прошу. На што завещаю тотъ остатнее воли моее тестамент, с печатю и съ подписомъ руки моее власное, такъ же с печатми и с подписами рукъ людей зацныхъ, нижей се за прозбою моею подписаныхъ. Писанъ въ Руди, року тисеча шестсотъ чотирдесатъ шостого, месяца марца девятого дъня.—У того теста-

менту при печатех подписи рукъ тыми словы: Анастасия, чашъ-никовая Волинска, рукою.—За устною прозбою ее милости панее чашъниковое, яко духовный еи милости, подписуюсе Семеон, презвитер Дѣковъскій, рукою власною.—Ustnie proszony do podpisu od ieу mosci ranieу czasznikoweу wołynskieу Daniel Boniakiewicz ręka własną.—Который же то тестамент, за поданемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятѣм моимъ, увес с початку аж до конца до книгъ вгородскихъ луцкихъ ест записанъ.

Книга вгородская Луцкая 1646 г., № 2165, л. 574.

XXVII.

Духовное завѣщаніе королевскаго дворянина, греческаго выходца, Александра донъ-Музелли, отписавшаго все свое имущество въ пользу Луцкаго Братства и на окончаніе начатыхъ имъ братскихъ зданій. 1647 года, 27 марта.

Року тисеча шестсотъ чотырдесят сегомо, месяца мая чотыр-надцатого дня.

На вриде вгородскомъ, въ замъку его королевской милости Луцкомъ, передо мѣню Адамомъ Ласкомъ Черчицъкимъ, наместникомъ подстароства и замъку Луцъкого, становши очевисто ясне освещоный кнежа его милость Захариашъ Святополкъ на Четвертъни Четвертенскій, староста Ракиборскій, подсудокъ Луцкій, своимъ и всего Братства, шведскаго и духовнаго, при церкви Поднесена Святого Креста, в Луцку будущого, именемъ для вписана до книгъ нынешнихъ вгородскихъ луцкихъ подал пер облятамъ тестаментъ остатнее воли зопълого негда урожонаго его милости пана Алексанъдра донъ Музели, викарего генералнаго приме Юстиниане, дворянина его кор. милости, съ печатю и съ подлисомъ руки его милости, также с печатми и с подписами рукъ людей добрыхъ, а то на роспоряжене маестности его, лежащее и рухомое, по немъ позосталое, справлений, а о томъ ширей в себе обновляющий, просячи, абы принятъ и до книгъ уписан былъ. Которого я вриде,

примуючи, читалемъ, и так се в собе писмомъ полскимъ писаннымъ
масть: W ymie przenaswiętsze Troycy niech będzie ku wieczney
pamięci, amen. Ja don Alexander Muzella, wicarius generalis pri-
mae Justinianae, dworzanin iego krolewskiey mosci, tym testamen-
tem ostatney woli moiey, komu by o nym wiedziec należało, wia-
domo czynię: iż ia, będąc urodzeniem z panstwa Graeckiego, idąc z
starożytney familiey domu Muzellonow, a wiek moy, skoro po wyz-
wolonych naukach, w roznych expeditiach, poki młode lata moie y
siły mi służyły, w cudzych ziemiach y tu, w tym panstwie iego
krolewskiey mosci, pana mego miłosciwego, na usługach woïęnych
one roniąc, peregrinacją mizernego tego swiata y tego doczesnego
żywota mego dokonscyć mi przychodzi, za co wprzod Panu Bogu
wszechmogącemu, w Troycy świętey iedynemu, iako stwórzycielowi y
naywyszszemu dobr dawcy y directorowie żywota mego, chwałę oddaie,
a przytym zaraz iego krolewskiey mosci, panu memu miłosciwemu, za
oycowską miłosciwą protectią, za wszelakie wolności y hoyne dob-
rodzieystwa, mnie, słudze swemu naynizszemu, oświadczają to ostatną
wolą moją testamentalną, ostatnią też pokorną usługę moją oddając, u
nog świętobliwego maystatu iego krolewski mosci uniżenie sie kła-
niam y płacźliwie żegnając, ubogie y grzeszne modlitwe moie za
świętobliwe a fortune i długoletne panowanie iego krolewskiey mosci,
pana mego miłosciwego, przed maiestatem Bozkim ofiaruję. A za
tym, co naywiększego, punct zbawieniu chrescianskiemu y mizerney
duszy moiey należący przed Panem a Zbawicielem moim uważając
y na potomne czasy do wiadomości przywodząc, nie ogarnionemu
maystatowi Bozkiemu ze łzami dzięki wszelakie, częśc y chwałą
oddałem y w czystym sumnieniu wyznawam: iż iakom sie w wierze
świętey chrescianskiey, reliey greckiey prawosławney, wyznania cerk-
wie świętey wschodniey, w posłuszeństwie oycy patriarchi konstan-
tinopolskiego będący, z oboygą rodziców moich prawosławnych uro-
dził y iestem wychowany w niey, y w tey że po wszytek wiek ży-
wota mego całe zostawałem, także stanu y wiary, w ktorey iestem
urodzony, nie odmieniałem, ale w tey że wierze prawosławney zo-

stając, Panu Bogu wszechmogącemu, w Trojcy świętej iedynemu, w ręce y miłosierdzie Iego nieogarnione ducha mego oddawam y z tego mizernego swiata schodze, prosząc miłosierdzia Iego świętego, aby duszę moie grzeszną w poczet między wybrane swoje policzyć y miłosciwie przyjąć raczył. A ciało moie grzeszne, iako z ziemie wzięte, ziemi też oddaie, ktore w cerkwi założenia Podniesienia Krzyża świętego, Bractwa Łuckiego stawropigion patriarszego, w sklepie, bez żadney pompy tego swiata, przez wielebnego w Bogu iego mosć oycza Leontego Szycika Zaleskiego, archimandritę Owruckiego, ihumena Bractwa Łuckiego, y bracią iego mosci ma być pogrzebione y pochowane, o co ich mosciow przy tey ostatney woli moiey testamentalney żądam y wiele prosze, aby, z łaski y powinności swey braterskiej duchowney, ciało moie pogrzebli y za odpuszczenie grzechow duszy moiey maiestat Bozky błagali, y przy ofiarach Panskich teraz y na potomne czasy modłami swemi błagac nie przestawali. A osobliwie y to też do wiadomosci ludzkiej donosze, yż tu, w panstwie tuteyszym, żadnego krewnego przyjaciela y powinnego nie mam, żeby sie potym żaden odzywać, trudności iakim kolwiek pretextem y turbacij takowych czynić nie ważył. A lubo by sie s prowinciey Greckiey kto z kolwiek odzywać sie chciał, waruie to tak, iż takowego każdego od terazniejszey ostatney woli y dispozitiei moiey y po mnie ubogiey substantiei posostały tym testamentem czasy wiecznemi oddalam y owszem każdego takowego, iesliby po zesciu moim s tego swiata w pozostały dispozitiei y tey ubogiey substanciei moiey trudność y przeszkodę iakąż kolwiek czynic y zadawac miał y na ten testament mój nastempowac miał, pozywam takowego na ony straszny sąd Boży, przed którym każdy sie o tę winą rosprawi y zapłatę swoje odniesie. A to wszystko, za zrządzeniem Tworcy mego, mając przed oczyma godzinę śmierci naznaczoney, naprzod tedy dla przeszłego wszelakiego pokoju zeyscia mego pismem tym obwarowawszy y okresliwszy, przystąpiłem do dispozitiei ubogiey legatiei, a barzo szczupłej zostającej substantiei moiey, którą wszystką generaliter et specialiter za wyrażoną

chcąc mieć, nie gdzie indziej, odno na modlitwy za odpuszczenie grzechów moich do cerkwie Podniesienia świętego Krzyża, monastyra Bractwa Łuckiego, jch mosciom panom bratney, duchownym y świeckim, terazniejszym y po nich na wszystkie przyszłe potomne czasy następującym y przy tym pomienionym manastirze Bractwa Łuckiego będącym y mieszkającym, tym testamentem dobrowolniey ostatniey woli moiey to wszystko, iako sie niżej iest opisano y wyrażono, leguie, daie, daruie, ceduie y wiecznemi czasy zapisuie. Prawa moie wszystkie y wszelakie, sprawy iakież kolwiek y na iakąż kolwiek rzecz, mnie służące y należące, iuż na osobę ich mosciow wlewam, transfunduie y ustempuie, a sam sie od daty terazniejszey s tego wszystkiego zarazem wiecznie wyrzekam y wyzuwam, nic sobie samemu i nikomu inszemu żadnego do tego prawa nie zostawując. Iako ż to wszystko, co ich mosciom daie, leguie y ad pia opera zapisuie, każdą rzecz mianowicie tym testamentem moim obiasniam y wypisuie, to iest: Naprzod summy pieniężne: iedna suma na zapis zeznany u iasnie oświeconego xięcia jego mosci pana Mikolaia na Klewaniu Czartoryskiego, kasztelana Wołyńskiego, pięć tysięcy złotych polskich y prowizją roczną od niey, ktorey dotąd nic nie brałem; u tego xięcia iego m. pana wołyńskiego osobno na recognitią winną złotych pułosmasta zostaie. Jtem u iasnie oświeconego xięcia iego mosci Władysława Dominika na Ostrogu y Zasławiu, hrabi na Tarnowie, wojewody Sędomirskiego, starosty Łuckiego, na dwie recognitie: na iedne złotych trzy tysiące, a na drugą dwa tysiące złotych polskich winno zostało. U wielmożnego iego m. pana Jerzego s Kozielska Puzyny, podkomorzego Włodzimirskiego, na zapis ze dwóch tysięcy złotych winnych ieszcze reszty niezapłaconey złotych trzysta zostało. U iego m. pana Michała s Kozielska Puzyny, podśadka Krzemienieckiego, na zapis zeznany złotych cztery tysiące polskich. U iego m. pana Henryka z Wysokiego Kaszewskiego na zapis złotych polskich tysiąc winno iest. U iego m. pana Woyiececha Romana, podstarosciego Kryłowskiego, według interczyzy za złóże, złotych siedmset przychodzi. U iey m. paniey Piotrowei Hule-

wiczowej złotych osmdziesiąt polskich. U sławetnego pana Dmitra Maleckiego, mieszczanina Brodzkiego, długu winnego podług recognitij, u mnie sie naydujących. Maietnosc sioło Hubin, ktore od przewielebnego w Bogu jego mosci oycza Atanazego s Kozieska Puzyny, episkopa Łuckiego i Ostrozkiego, y kapituły iego mosci, acz z wielkiem ukrziwdzeniem moim, w niemałej summie w possesiey moiey będące, według praw moich, mnie na to służących, ze wszystkiemi przynależnościami i należnościami, także y sumą piętnastu tysięcy złotych polskich, zapisuie, ustępuie y leguie; przy tem y gumno Hubinskie, ze wszelakiem zbożem, w polu y stirtach będącym, także konie, woły, krowy, owcy y wszystkie inne rzeczy ruchome, co kolwiek w tey maiętnosci sie Hubinskiey nayduie, także y ze młynem, kosztem moim własnym zbudowanym; gumno zas Kołodezkie z styrkami y ze wszelakim roznym zbożem, tam będącym, także y było wszystkie Kołodezkie, co kolwiek by tam byc może; wiec też y dwor w miescie Brodach, maiętnosci wielmożnego iego mosci pana Koniecpolskiego, choronżego koronnego, moy własny y przeze mnie, za moje własne piniądze, kupiony, nikomu nie zawiedziony, tudziesz też srebro, suknie, kobierce, kilimy, cyną, miedz, mósiąże, statki y insze wszystkie rzeczy, karety, wozy, strzelbe, ieneraliter et specialiter od mała do wiela supellectilia,—to wszystko, iako sie wyszey opisało y wymianowało y co by sie iedno po mnie znaydowało, zwysz przerweczonemu monastrowi Bractwa Łuckiego, cerkwie Podniesienia świętego Krzyza, ich msci panom braci, duchownym y swieckim, religey greckiey prawosławney, w uniey nie będącey, teraznieyszym i ich successorom, wiecznemi czasy prawem nieodzownym, innysh osob wszystkich ochiliwszy, leguie, ceduie y zapisuie. Jtem panu Kozmie Jasczurskiemu, słudze memu wiernemu, ktorego więcey od trzydziestu lat wiernego usługowania doznałem, za iego usługi, poszanowanie dożywotne, chcąc mu wdzięcznością nagrodzić, tedy summe złotych czterech tysięcy polskich, przez iasnie oswieconą xiężną iey m. panią wojewodzine Sędomirską, staroscina Łucką terazniejszą, na recognitią winne, y też te recognitią, mnie na te summe cztery tysiąca

służącą, iuż na osobę iego wlewam, daie y daruie; także pług
wolow z bydła tego ż, po mnie pozostałego, daie, leguie y zapisuie;
do tego prawo moie, na iego m. pana Raphała Chmieleckiego zaczęte,
o zabranie y pograbienie kony moich, temu ż panu Jasczurskiemu
wlewam, transfunduie, zastępuie, a sam sie wyrzekam y wyzuwam.
A że zaczęte mury ku fale Bożey y ku ozdobie cierkwie iego świętey
do pożądanego skutku przez mie, dla niedostatku mego, nie są przy-
wiedzone, bom był s takową dobrą intentią zaczął, mając przed tym
summy pieniężney czterdziesti tysięcy y ieden tysiąc złotych na majątno-
ściach władcytwia Łuckiego, toiest na siołach Żabczu, Kołodezy y Hubi-
nie, z ktorey yntraty pomienione mury monastyra Bractwa Łuckiego
zaczęłem był, mieyscu temu y Bractwu świętemu życząc usłużyć, y
wieczną pamiątkę zostawic; ktore to pomienione majątnosci iż ode
mnie dwie sioła, Żabcze y Kołodezy, odeszły, dla czego w nieznos-
nym żalu zostaiąc, iuż tych murow Bractwa Łuckiego continuować
nie nie przyszło; gdzie iuż, przy oddaniu modlitw y niegodnych
usług moich, polecając ducha mego w ręce Stworzyciela mego, Boga
w Troycy świętey iedynego, ich mosciow panow bracią tego Bractwa
świętego Łuckiego, duchownych y swieckich, zegnam y przez miło-
sierdzie Boże prosze, aby ich mosci, s powinności y miłości swey,
w to sie włożyli, iako bym zaczęta przez mie grzesznego robota murow
pozostałych continuowana była, na co z wysz pomienioney ubogiej
legathey moiey, tak z summy pieniężney, długow ich m. zostawiających,
iako też y tey summy, na Hubinie nayduiącey sie, osobliwie z gumna
pozostałego tak w Kołodezy, iako y u Hubinie, z bydłem y ze
wszystkiemi pozostałemi rzeczoma moiemi, połowica iedna ma się
obracac do cerkwie na dokążczenie zaczętych murow brackich, a
druga połowica ich mosciom oycom zakonnikom na wyżywienie, aby
one za dusze moie na wszystkie y potomne czasy przy liturgiach
świętych, a osobliwie w dzien czwartkowy, przy ofercie Panskiej,
maiestat Boży błagali y za grzechi moi modły przynosili. A chcąc,
aby ta dobrowolna moja dispositia, według testamentu tego y tey
ostatney woli moiey, tak a nie inaczey y nieporusznie, wiecznie

zostawała y nigdy nie odminna było, za exequutorow y dobrodzieiow tey dispositiey moiey zostawić, tedy dla imienia Bożego y miłosierdzia, Jego świętego uniżenie prosze, aby z pobożności swey chrestianskiey y z miłości ku temu miejscu świętemu monastyru Bractwa Łuckiego to czyniąc, exequutorami tego testamentu mego, lubo nie dla zasług moich żadnich, ale dla odniesienia y otrzymania zapłaty wiekuistej w krolewstwie niebieskim, odmawiac się nie raczyli, iakoż uniżenie a płaczliwie ich mosciow moich msciowych panow y dobrodzieiow, toiest jasnie oswieconego xieżeca iego mosci pana Stephana Swiatopelka Czetwertenskigo, podkomorzego Brasławskiego, także urodzonych ich mosciow: pana Phiłona Jałowickiego, woyskiego Włodzimierskiego, j. m. pana Daniela Bałabana y iego m. pana Alexandra na Drozniach Hulewicza upraszam, cale o łasce y dobrodzieystwie ich mosciow moich msciowych panow to rozumiejąc, że strożami y obroncami tey dispositiey ostatniey woli moiey zostawać będą, iako ludzie pobożne y prawosławne synowie cerkwie świętey wschodniey. A concluduiąc y takową, a nie inszą, nigdy ni w czym nieodmienną y nieporuszoną te ostatnią wolą y dispositie moie według tego testamentu mego, chcąc y po sobie ią zostawuiąc, dla lepszej mocy y na potomne czasy pewności y całości, one s podpisem ręki mey własney, także z pieczęciami y s podpisami rąk ich m. panow przyjaciół moich, przy tym będących y tego dobrze wiadomych, na to ode mnie ustnie uproszonych, y imionami niżej wyrażonych y podpisanych sie. Działo sie w monastyrzu Bractwa Łuckiego, przy cerkwie Podniesienia Krzyża świętego, roku panskiego tysiąc szescseth czterdziestego siodmego, miesiąca marca dwudziestego siodmego dnia.—У того testamentу, пры печатех, подпис рук тыми словы: D. Alex. Muzella, v. g. p. J. a. r. M. mp.—Hrehory Czetwertenski, podkomorzy Łucki, ustnie proszony pieczętarz. Jerzy na Olizarowie Bereznicki, proszony y wiadomy, mp.—Jerzy Jarmolewicz, iako będąc przy tym testamencie y ustnie proszony, ręka swą, mp.—Ustrie proszony, iako przy tym będący, Paweł Szołgien, ręką swą, mp.—Который же то testament, за подаем и прозьбою выш речное особы, а за приня-

тем нонм урядовым, увесъ с кочатеу ажъ до конца до книгъ
гродскихъ Луцкихъ естъ уписан.

Книга гродская Луцкая 1647 года, № 2167, л. 845.

XXVIII.

Грамота короли Владислава IV, утверждающая завѣщаніе Алек-
сандра Мозели. 1647 года, 3 іюня.

Władysław IV, z Bożej łaski król Polski, wielkie xże Lithew-
skie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Inflantskie, Smolenskie, Czerni-
chowskie, Gotski, Wandalski dziedziczny król.

Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec y kożdemu z
osobna, komu to wiedzieć należy. Pokładano przed nami extract
testamentu albo ostatniey woli y dispositiey slachetnego Alexandra
Musellæ, świeżo zmarłego w Łucku, w roku teraznieyszym tysiącnem
szescsetnym czterdziestym siódmym, dnia dwugziestego siódmego,
miesiąca marca uczynioney, z xiąg grodzkich Łuckich, pod datą roku
tego ż 1647, dnia czternastego mca maia wyięty, ktorym ten że
pomieniony urodzony Alexander Musella wszystkie dobra swoje,
ruchome y uieruchome, y summy pieniężne, gotowie y u creditorow
będące, do monasteru Łuckiego, pod tytułem Bractwa Podniesienia
Krzyża Świętego, z pobożności swey chrzescianskiej, legował y wiecz-
nemi czasy zapisał. Zaniesiona była prozba do nas przez pany rady,
przy boku naszym będące, abysmy wzwyż rzeczony testament, albo
ostatnią wolą iego y dispositią, powagą naszą krolewską stwierdzili
y umocnili, y ieżeli by się iaki defect y nieważność iaka onego
znaydowała, mocą własną naszą ważnym y słusznym uczynili. Do
ktorey prozby my łaskawie się skłoniwszy, pomieniony testament,
albo ostatnią wolą y dispositią pomienionego slachetnego Alexandra
Muselle, we wszystkich punktach, clausułach y conditiach appro-
bowac y confirmowac umyslilismy, iakoż tym listem naszym appro-
bujemy y confirmujemy, iakoby tu w słowo do słowa był wpisany

y inserowany. Daiemy przy tym starszym y przełożonym pomienionego monasteru Bractwa Podniesienia Krzyża S. zupełną moc pomienione dobra zapisane trzymać y na pożytek monasteru y cerkwie tameczney zupełnym prawem zażywać y według woli swojej, bez przeszkody wszelakich osob, disponować wiecznemi czasy. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć roskazalismy. Dan w Warszawie, dnia III. m-ca czerwca, roku MDCXLVII, panowania naszego polskiego XV, szwedzkiego XVII roku.

Władislaus Rex.

(L. S.).

Thomas Keysky

Rgs. Mlls. Secrs.

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ, попережъ сложенномъ листъ и хранящаюся въ архивъ Коммисіи.

XXIX.

Духовное завѣщаніе п. Юрія Пузыны съ наказомъ дѣтямъ быть вѣрными православной церкви и такъ же усердно служить Луцкому Братству, какъ онъ самъ при жизни служилъ ему. 1648 года, 19 декабря.

Року тисеча шестсот чотырдесят девятого, месеца сенътебра двадцатого дня.

На вrade вгродскомъ, в замъку его королевское милости Луцком, передо мною Яномъ з Великого Зялова Зяловским, наместником на тот час замъку и буркграбства Луцъкого, становшы очевидно, урожоный панъ Самуель Фляка для вписанья до книгъ нинешних вгродскихъ луцъкихъ подавъ пер облятамъ тестаментъ остатънее воли зопшого вельможного его милости пана Ерого Пузыны, подкоморого Володимерского, с печатю и с подписомъ руки его и теж с печатми и с подписами рук людей зацныхъ,

также с поправою на средней карте, а то на распоражене ма-
етности его всее, лежащее и рухомое, по нем zostало, учиненный,
о чом тот тестаментъ ширей в себе маеть, просечи, абы принятый
и до книгъ уписанъ былъ. Которого я, вряд, для вписаня до книгъ
принимуючи, читалом, и такъ се в себе писмомъ подскенъ писанный
мает: W imie Oycy y Syna y świętego Ducha, amen. Ponieważ nie
niemasz pewniejszego człowiekowi nad śmierć, przeto y ja, Jerzy
Puzyna, podkomorzy Włodzimirsky, będąc tymże śmiertelnym człowie-
kiem y upatrując, абы mie w niegotowosci śmierci nie zaskoczyła, ile
pod ten czas będąc nawiedzony chorobą od Tworcy mego, а prawie
na śmiertelney poscieli już zostając, taką dispositią y ostatnie wole
czynię: Naprzód, duszę moję w ręce Zbawiciela mego y w jego święte
opiekę oddaę, а ciało moје grzeszne, iako ziemia, ziemi w cerkwi
Brackiej Łuckiej ma być oddane ż, w grobie ode mnie zmurowa-
nym, gdzie tak małżonka moja, iako y dziatki moје леżą, przy
największym zgromadzeniu duchownych y ubogich y także y miłych
przyjaciół y krewnych moich, tudzież y przy nayporządniejszym
odprawieniu nad ciałem moim grzesznym wszystkich obrzędów cerkwi
świętej wostoczney y matki mojej, w ktorej sie iakom urodził,
iako żyłem, także przy niej do ostatniego stopnia życia mego zos-
taię. Do ktorej cerkwi Brackiej Łuckiej żem na zapis został
winien pułtora tysiąca złotych polskich, tedy y drugie pułtora tysiąca
złotych polskich tą ostatnią wolą moją leguie, абы за dusze moję
Pana Boga prosili, y ciało moје grzeszne było iako nayuczciwiey
pochowane przy mianowanej cerkwi świętej Bractwa Łuckiego,
ktorego iakom ia zawsze według sił moich sługą ostawał, tak też
y dziatki moје, pod błogosławienstwem Bożym y rodzicielskim, na-
pominam, абы temuż mieyscu świętemu posługę swoję dożywotnią
ofiarowali, statecznie stojąc przy wierze świętej, w ktorej sie urod-
zili, ktora tak pradziada, dziada y oycy ich wychowała, żem przy
błogosławienstwie Bożym żyjąc, tak w Rzeczypospolitey, iako y u
przyjaciół byłem wzięty według stanu mego, y dziatkom wam moim
miłym substantie szlachecką ostawiam; а to wszystko-m miał за

łaską Stworca mego, żem przy wierze moiey starożytney ostawał y za oną sie na każdym mieyscu mocno-m sie według sił moich opponował. Za czym y was miłych dziątek moich proszę y napominam y srodze, pod błogosławienstwem Bożym y rodzicielskim moim zaklinam, abyscie na admonitią moią ostatnią pomnieli, a przy tey że cerkwi Bożej, matce swoiey, przy ktorey y ia, wasz ociec, umieram, mocno, nieporuszenie stali, nie dając sie zwodzić pompie swiata tego, która ż do czasu swici, a na wieki morzy; o co y powtorze napominam was y proszę. Co sie zas tknie majątnosci moiey leżącey w wojewodstwie Wołyńskim, a powiecie Łuckim, wszystkiey, ile mi ie y Pan Bog dał, ta, według prawa pospolitego, przy miłych y kochanych sinach moich Stephanie y Konstantym ma zostawac, który, iako bracia scyrzy, mają się oną rowno podzielic, ponieważ sam nie przyszedł do tego, abym ich, iako ociec, dzielił. Na ktorey aby sie pobożnie, przystoynie zarządzili, mając przykład ze mnie, oyca swego, żem z małutkiey otczynny żyjąc przystoynie, iako na moy stan przystało, zebrałem majątnostkę w kupce. A naybarzieszy o to dziątek moich miłych upraszam, aby boiażn Bożą, iako nayprzedniejszą mądrość mieli w pamięci, a przyiaciół, krewnych bliskich swoich, którzy postrzegac zechcą młodosci onych, w poszanowaniu mieli y na radzie onych przestawali, a mianowicie: brata mego miłego, przewielebnego w Bogu jm. oyca Athanazego Puzyny, episkopa Łuckiego y Ostrozkiego, także brata mego miłego imsci pana Michała Puzyny, podsędka Krzemienieckiego, y syna mego miłego imsci pana Andrzeia Załęskiego. Których przez miłosierdzie Boże upraszam, aby z pilnością tego postrzegali, żeby woli moiey we wszystkim dosyc sie stało, y aby też miłość y życzliwość dziatkom moim pozostałym okazywały, którą mnie oswiadczały. Corkom moim miłym, toiest zakonnicam dwum pannie Melentiey y Alexandrze y trzeciey pannie Katharzynie posag naznaczam na majątnosci mey, prawem zastawnym mnie służącey, Smordwi, na ktorey dwadziescia tysięcy mam, albo co sie z zapisu ukaże; a że ta summa nie wynosi, tedy synowie moi mili mają sie do tego przyłożyć, aby corce moiey pannie Katharzynie, gdy da Bog za mąż poydzie, tysięcy piętnascie

spełna gotowiżny z teyże summy dostało sie, a drugie piętnascie dwom corkom moim zakonnym doszło. Ktorey to summy wysz mianowanej dwudziestu tysięcy, na Smordwie prawem zastawnym służący, synowie moi nie mają ni na co obracać, ale właśnie na posag corkom moim miłym; do czego y panowie przyjaciele, mianowani wyżej ode mnie, dopomóc onym mają, ktorých uniżenie upraszam y sumnieniem obowiązuję. Wesele iednak kosztem swoim własnym synowie moi mili sprawic mają corce moiey Katharzynie, za kogo Pan Bog oney naznaczył, wszak wyprawa już wszystka sprawiona ode mnie, rodzica, na co mało już kosztu wyłożą. A iz dostając teyże substantey, którą teraz ostawuję dziatkom moim, y ważąc koszt tak na nauki synow moich, iako y wyprawę corek, zadłużyłem sie roznym przyjaciółom moim, na co każdy ma miec ode mnie zapis, to długi synowie moje wszystkie, iako successores dobr moich, powinni wypłacic, o co gorąco onych prosze, aby temu dosyc uczynili. Leguję też do rozných monasterow, a mianowicie: do Skitskiego monastyra Podniesienia Krzyża Świętego złotych dwiescie, do Uhornickiego monastera złotych sto, do Poczaiowskiego złotych sto, aby bez odwłoki oddane byli, synow moich sumnieniem obliguję; w ktorých to monasterach za dusze moję zakonniki, tam się naydujące, sorokoust, to iest czterdzieste służb Rożych, według obrzędow cerkwi świętey, odprawic mają. Sługom moim koźdemu, dla Boga upraszam, aby synowie moi mili, według zasług y według wynalazkow miłych braci moiey, nagrodzili, a mianowicie: panu Rochmanowskiemu, słudze memu, który dirigował młodoscią dziatek moich, o co go y teraz prosze, aby życzliwosc swoią oswiadczał dziatkom moim, y onych napominam, aby onego, iako dobrego sługę, mieli w poszanowaniu, ktoremu za jego życzliwą y wierną usługę naznaczam złotych polskich tysiąc; ktore to summy wyszmianowane powinni synowie moi, iako dług pewny, zapłacic; o co wielce proszę y napominam dziatki moie, aby iako inszym legatom moim, tak y temu dosyc uczynili, bo się przez wszystek czas iego wierney służby mało co płaciło. Przypominam też Krasinską majątnosc, którą kupiłem u paniey Żabokrzyckiey, za com y pewną częśćką puscil do

łaską Stworca mego, zem przy wierze moiey starożytney ostawał y za oną sie na każdym mieyscu mocno-m sie według sił moich opponował. Za czym y was miłych dziątek moich proszę y napominam y srodze, pod błogosławienstwem Bożym y rodzicielskim moim zaklinam, abyscie na admonitią moią ostatnią pomnieli, a przy tey że cerkwi Bożej, matce swoiey, przy ktorey y ia, wasz ociec, umieram, mocno, nieporuszenie stali, nie dając sie zwodzić pompie swiata tego, która ż do czasu swici, a na wieki morzy; o co y powtorze napominam was y proszę. Co sie zas tknie majątnosci moiey leżącej w wojewodstwie Wołyńskim, a powiecie Łuckim, wszystkiey, ile mi iey Pan Bog dał, ta, według prawa pospolitego, przy miłych y kochanych sinach moich Stephanie y Konstantym ma zostawac, który, iako bracia scyrzy, mają się oną rowno podzielic, ponieważm sam nie przyszedł do tego, abym ich, iako ociec, dzielił. Na ktorey aby sie pobożnie, przystoynie zarządzili, mając przykład ze mnie, oyca swego, zem z małutkiey otczyzny żyjąc przystoynie, iako na moy stan przyszło, zebrałem majątnostkę w kupce. A naybarziej o to dziątek moich miłych upraszam, aby boiaźń Bożą, iako nayprzedniejszą mądrość mieli w pamięci, a przyiaciół, krewnych bliskich swoich, ktorzy postrzegac zechcą młodosci onych, w poszanowaniu mieli y na radzie onych przestawali, a mianowicie: brata mego miłego, przewielebnego w Bogu jm. oyca Athanazego Puzyny, episkopa Łuckiego y Ostrozkiego, także brata mego miłego imsci pana Michała Puzyny, podsędka Krzemienieckiego, y syna mego miłego imsci pana Andrzeia Załęskiego. Ktorych przez miłosierdzie Boże upraszam, aby z pilnością tego postrzegali, żeby woli moiey we wszystkim dosyc sie stało, y aby też miłość y życzliwość dziatkom moim pozostałym okazywały, którą mnie oswiadczeni. Corkom moim miłym, toiest zakonnicam dwum pannie Melentiey y Alexandrze y trzeciey pannie Katharzynie posag naznaczam na majątnosci mey, prawem zastawnym mnie służącej, Smordwi, na ktorey dwadziescia tysięcy mam, albo co sie z zapisu ukaże; a że ta summa nie wynosi, tedy synowie moi mili mają sie do tego przyłożyć, aby corce moiey pannie Katharzynie, gdy da Bog za mąż poydzie, tysięcy piętnascie

pełna gotowizny z teyże summy dostało się, a drugie piętnastie dwom corkom moim zakonnym doszło. Ktorey to summy wysz mianowanej dwudziestu tysięcy, na Smordwie prawem zastawnym służącey, synowie moi nie mają ni na co obracać, ale właśnie na posag corkom moim miłym; do czego y panowie przyjaciele, mianowani wyżej ode mnie, dopomoć onym mają, ktorych uniżenie upraszam y sumnieniem obowięzuję. Wesele iednak kosztem swoim własnym synowie moi mili sprawić mają corce moiey Katharzynie, za kogo Pan Bog oney naznaczył, wszak wyprawa już wszystka sprawiona ode mnie, rodzica, na co mało już kosztu wyłożą. A iż dostając teyże substantiey, którą teraz ostawuję dziatkom moim, y ważąc koszt tak na nauki synow moich, iako y wyprawę corek, zadłużyłem się roznym przyjaciółom moim, na co każdy ma mieć ode mnie zapis, to długi synowie moje wszystkie, iako successores dobr moich, powinni wypłacić, o co gorąco onych proszę, aby temu dosyc uczynili. Leguję też do roznym monasterow, a mianowicie: do Skitskiego monastyra Podniesienia Krzyża Świętego złotych dwiescie, do Uhornickiego monastera złotych sto, do Poczaiewskiego złotych sto, aby bez odwłoki oddane byli, synow moich sumnieniem obliguję; w ktorych to monasterach za dusze moję zakonniki, tam się naydujące, sorokoust, to jest czterdzieste służb Rożych, według obrzędow cerkwi świętey, odprawić mają. Sługom moim każdemu, dla Boga upraszam, aby synowie moi mili, według zasług y według wynalazkow miłych braci moiey, nagrodzili, a mianowicie: panu Rochmanowskiemu, słudze memu, który dirigował młodością dziatek moich, o co go y teraz proszę, aby życzliwość swoją oswiadczał dziatkom moim, y onych napominam, aby onego, iako dobrego sługę, mieli w poszanowaniu, ktoremu za jego życzliwość y wierną usługę naznaczam złotych polskich tysięcy; ktore to summy wyszmianowane powinni synowie moi, iako dług pewny, zapłacić; o co wielce proszę y napominam dziatki moie, aby iako inszym legatom moim, tak y temu dosyc uczynili, bo się przez wszystek czas iego wierney służby mało co płaciło. Przypominam też Krasinską majątnosc, którą kupiłem u paniey Żabokrzyckiey, za com y pewną częśćką puscil do

mieszkania; tedy upraszam y roskazuję synom moim, iesli zechcą odziedziczyc synowie moje tą maiętnosc, tedy, doszedszy tey maiętnosci, powinni dać paniey Żabokrzyckiey albo potomkowi oney złotych polskich dwa tysiąca, według targu; iednak ia proszę iesli tego doydą, aby dali trzy tysiąca, sine minus; iesli by tego nie pragneli dziatki moje, tedy z tego zapisu niechay panią Zabokrzycką albo potomki oney kwituią a swoy zadatek odyszczą. To też wiedziec dziatki moje mają, iż ichnosc panowie gubernatorowi Zamoyscy poiednali mie za poddanych zbiegłych; tedy synowie moje, według scriptu, od nich mnie danego, odyskać to mają y tę summę tak na legata, iako y na pogrzeb moy obroczic. Przytym koncząc te ostatnią wole moje, obowiazuję sumieniem was, dziatki moje, y pod błogosławienstwem Bożym y moim rodzicielskim napominam, abyscie pomnieli na zgodę y miłość braterską, abyscie się spolnie miłowali, a żyli w zdodzie świętey, ktora iako domy wywyższa, tak też, naprzeciw, niezgoda by naygrontownieysze familie poniża. O toż y ia, wasz ociec, napominam, abyscie się tego pilnie strzegli, a w scisłym związku miłości, iako bracia rodzeni, lata swoje trawili. A iż nie tylo na mie, ale prawie na wszystką Koronę polską tak ciężki y nagły raz przypadł, że nie tyłko od substanciy swoich ciwes reipublicae odpadli, ale też y zdrowia swego niebezpieczni byli, tulaiąc się po różnych miastach, chcąc zachowac zdrowie swoje; zaczym y ia, pod ten że raz nagły, żem kleynociki y ochendozstwo corki moiey Katarzyny na swą własną potrzebę na różnych maiętnosciach pozostawiał; przeto prosze synow moich, aby to wszystko oswobodziwszy, corce moiey Katarzynie a siostrze swey do rąk oddali. Już tedy koncząc ten testament moy y powtarzaiąc napomnienie moje do dziatek moich, żegnam one, iako miłe dziatki moje, y gorąco proszę, aby iako mandata moje mieli u nich mieysce, tak też aby y tey ostatniey woli moiey od mała do wiela dosyc się stało; ktory dla lepszey wiary y pamięci ręką swoją własną podpisuję, pod pieczęcią moją y podpisem rąk ich mosci panow przyacioł, odemnie uproszonych. Działo się w Zamosciu, dnia dziewiętnastego decembris,

roku panskiego tysiąc szescseth czterdziestego osmego.—У того тестаменту при печатехъ подписы рукъ тыми словы: Jerzy Puzyna, podkomorzy Włodzimirski.—Michał Puzyna, podsędek Krzemieniecki, ustnie proszony.—Ustnie proszony Jerzy z Kozelska Puzyna.—Который же то тестаментъ, за подаемъ и прозбою вышъреченое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, увесъ, с початку ажъ до коньца, до книгъ нинѣшнихъ вгородскихъ Луцкихъ есть уписанъ.

Книга городская Луцкая 1649 г., № 2170, л. 542.

XXX.

Запись о выборѣ годичныхъ старостъ Луцкого Братства. 1655 года, 24 апрѣля.

Року тысяча шестъ сотъ пятьдесятъ пятого, месяца апрѣля двадцатъ четвертого дня, то ест в проводный понеделокъ.

Мы, ниже на подписахъ менованные особы, Братство Луцкое Воздвижения честного и животворящего Креста, в проводный понеделокъ зшедшыся на месце звкълое до монастыра, спосродку себе згодне обралисмо дорочныхъ ревизоровъ церкви божой, ведлугъ правъ, нам до того жъ Брацтва наданныхъ, меновите: шляхетного пана Павѣла Силаву, славетного пана Василя Сухоноса, славетного пана Теодора Сезановича и шляхетного пана Теодора Влостовъского, до которое то згодное елекъции наше и руками ся нашими подписуемо. Аже прошлые панове ревизорове, которымъ часть южъ експировал, тое ревизии, за незъяханъем се всихъ ихъ милости пановъ братии, калкуляции нам не учинили, tedy повипъни нам будуть, за назначоним на то од братии всихъ онымъ часу, калкуляцию з перъцептъ, за ревизии своее прыходачыхъ, учинити.

Сава Попѣл, игумен на тенъ час Брацкій Луцкий. Theodor Sołowicky. Jozeph Sawicky. Stephan Nesterowicz. Theodor Nowicki. Bazyli Kyryłowicz. Miron Kamięsky.

XXXI.

Запись о выборѣ годовичныхъ старость. 1657 года, 12 апрѣля.

Року тисеча шест сот петдесять сегого, месеца апрѣля 12 дня, въ неделю первую по проводной недели русской.

Их милости панове Братство, то есть панъ Миколай Лахновичъ, панъ Теодор Нецевичъ, панъ Марекъ Дашкевичъ, панъ Самоелъ Фляка, панъ Теодор Соловицъкий, панъ Стефанъ Нестеронич, панъ Иванъ Когутъ, панове Иванъ Стефановичъ, Василий Локацъкий, Кгабрнелъ Иляшевичъ и панъ Климентый, и провизорове дорочные, в року 1655 обраные: панове Павел Силава, Василий Сухоносовичъ и Теодор Созоновичъ, же на терминъ схадзки прошлый, то ест на проводную недѣлю рускую близко прошлую, для одезду пановъ Созоновича и Сухоносовича схадзка быти не могла, на день сегодняшний вышъ менованый зшедшисе, о рахунъкахъ и личбы чиненю през пана Соловицъкого, бывшего провизора, с провентовъ за провизорства его приходячих и о иныхъ церкви Божое потребахъ взминку чинили. А провизорове теперешние о то, абы оныхъ с того провизорства уволивши, другихъ провизоровъ на места ихъ (личбы въпрод с провентовъ выслухавши) обрали, жадали. Якожъ я Павелъ Силава, якомъ на тотъ час, при обераню в року 1655 с того вымовлялсе для забавъ моихъ, такъ и потомъ ажъ дотол за трудностями моими мало о чомъ ведаломъ, и теперъ с того вымовляюсе. Але еднакъ, же на тотъ часъ малый конкуръсъ пановъ брати былъ, теды до недели близко пришлое, то ест за тыждень од сего дня, то все ихъ милость панове братя odkладаютъ и часъ такъ слуханя личбы з пана Соловицъкого и обераня провизоровъ на тотъ роуъ иныхъ, яко и на мовеня о розныхъ потребахъ церкви Божое и местца того светого складаютъ, где и о томъ має се мовити, же его милость отецъ игуменъ прийти до схадзки зборонялсе и не былъ.

XXXII.

Записъ о выборѣ годичныхъ старостъ. 1657 года, 19 апрѣля.

На день 19 апрѣля, року 1657, в неделѣ две по проводной неделѣ руской.

Мы, ниже на подписахъ менованные albo писмомъ выраженные, тут, до монастыра Брацъкого Луцъкого, на месце звывкое, зъшедшисе, о обраню провѣзоров дорочъныхъ веле мовили. Где панъ Павел Силява, провизор, в року 1655 месяца апрѣля 24 дня з иншими обраный, тутъ сего дня публице, при всихъ насъ, для великихъ своихъ трудностей и забавъ провизорство зъ себе (яко в заведиваню своемъ ничего не маючий) зложил, и абы есмо другихъ обрали на тот рокъ, просил нас, и од того часу и дня теперешнего болшей провизором быти не хочет и не будет—пред всеми нами декларовалсе и с тымъ се осведчил. Такъже панъ Василий Сухоносовичъ и панъ Федор Сезенович, провизорове, на тот же час в року 1655 обраные, о то, абы з нихъ провизорство одобрали, просили. В чомъ мы, бачачи, же они далей быти провизорами не хочуть, жадали пана Стефана Нестеровича, пана Ивана Стефановича и пана Ивана Когута, абы провизорами на тот рокъ zostали; которые такъ же се збороняли, и потом вси розышлисе, статечного ничего не постановивши. Што все при нас было и деялося, то ест: при мне, Абраме Кграбовецъкимъ, Миколаю Лахновичу, Стефану Нестеровичу, Теодоре Соловицъком, Иване Стефановичу, Иване Когуту, Василю Локацъкомъ, Омеляне Гончару, Лаврине Антоновичу, Марцине Кузце, и при насъ: Павле Силяве, и Василю Сухоносовичу, и Теодору Созеновичу и иншихъ, такъже при его милости отцу игумену и другихъ законникахъ монастыра тутошнего. Где тут ж пан Соловицъкий личьбу чинити з провизорства своего, просьбу о интересе хотел и готовост

свою осведчилъ, такъ же пан Ляхъновичъ о свою претенсію приповедалсе.

Эти три записи заимствованы изъ Луцкаго Сборника, гдѣ онѣ записаны подлинникомъ.

XXXIII.

Грамота кіевскаго митрополита Діонисія Балабана Луцкому Братству. Около 1657 года.

Діонісій Балабанъ, милостію Божіею православный архіепископъ метрополит Киевский, Галицкій и всея Росии, администратор епископіи Луцкое и Острозское.

Всѣмъ обще и каждому зособна, духовного и свецкаго стану, всякое кондиции людемъ, тепер и на потомныя часы, кому о томъ будетъ ведати належало. Благословеніе сміренія нашего сыномъ православнымъ, в Духу святымъ возлюбленнымъ, препославши, вѣдомо чинимъ, и жъ мы по даной намъ от пресвятаго и животворящаго Духа власти, со всякимъ опаствомъ и зѣлымъ прилежаніемъ церковь Божію строячи и ее цѣлость недвижимо соблюдаючи, мѣти хочемо, жебы ставропигіи православныхъ фундаторовъ, патріаршими конъсенсами, привілеями стверженые, в своемъ неотмѣнномъ zostавали чину. Яко то пишно вглянувши и добре уваживши, богоизбранное Братства Луцкаго согласіе честнаго и животворящаго Креста Господня, которое множественнѣе отъ розныхъ особъ духовныхъ претерпѣвало пренагабана и знищеніе. За чимъ, да не отвѣсчаемъ в день испытанія небреженія ради нашего, пріхилияючис до ихъ привілеювъ, здавна от святѣйшихъ патріарховъ наданныхъ, и опасно повиновенія ихъ намъ врученнаго строенія и довору запечатлѣнныхъ, сие уставляемъ, дабы они, по чину прав и привилѣевъ своихъ, обширний в

собѣ описаных, сами игумена, в житии благопскусного, трезвого и хвалу Божию помножающого, в пилюваню...

Съ копіи, написанной въ Луцкомъ Сборникъ, идѣ за утратою листа нѣтъ конца сей грамоты. Изъ каталога братскаго видно, что митрополитъ Діонисій записался въ Луцкое братство 1657 года, 8 сентября.

XXXIV.

Письмо епископа Гедсона Святополка-Четвертинскаго къ членамъ Луцкаго Братства о выборѣ игумена на мѣсто Якубовича. 1667 года, 5 апрѣля.

Msci panowie Krestonosne Bratstwo Podniesienia Krzyża S. Luckie, nam w Duchu Świętym naymilszy synowie!

Jako to nam miła, że w należytyм око́ло całosci cerkwi Bożej zachowania waszmosci panowie nie ustaiecie pieczałowaniu, tak niemniej i to wdzięczna, żeście w tym przedsięwzięciu swoim nas, iako należnego sobie nie pominując pasterza, z synowsko sie nam odezwali powołnością, o benedictią nas na obranie ihumena vpraszaіąc. Przez tych tedy subdelegatos waszmosci panstwa dectaruіemy: iakosmy waszmosciom panstwu w. oycа Jakubowicza za ihumena nie podawali, alescie go waszmosci panstwo sami per bene placitum obrali, tak teraz onego złożyć waszmosciom panstwu non derogamus i inszego in locum iego sobie obrania benedicimus, według praw waszmosci panstwa, ktorego electa przez waszmosciow panstwo et confirmare obiecniemy, a teraz ad hunc actum electionis feliciter expediendum archiereyskie nasze waszmosci panstwu przesyłam błogosławienstwo. Z Rożyscz, dnia 5 april: 1667 a. M. Memu M. P. P. w Duchu Stym zyczliwy pastyrz, Gedeon Swiatopołk Czetwertęsky, episkop Lucky i Ostrosky, prototr. metropoliy Kiowskiej.

Съ копіи, написанной въ Луцкомъ Сборникъ.

XXXV.

Запись о выборѣ игумена и старость. 1677 года, 22 апрѣля.

Anno 1677, dnia 22 aprilis, podług starego kalendarza.

Мы, ниже на подписач мianowani, стану szlacheckiego y mieyskiego Bracia confraterney stawropigiey Bractwa Miłoserdzia, sub titulo Podwyższenia Krzyża Świętego, na mieysce zwyczajne, w manastyrze, przy tejże cerkwi Brackiej Łuckiej zszedszy się y iednostaynie, Spiritus Sancti gratiā afflante, obrawszy ihumenem przewielebnego w Bogu imci oyca Athanazego Sokalskiego, nominata episcopa Mukaczewskiego ¹⁾, lubo ichmość panowie starsi Bractwa naszego swieccy gotowi byli in-istanti deponere calculum, iednakże iż przewielebny ociec Leonty Rybczynsky, ihumen przeszły Bractwa naszego, swoje nie gotowe ad intereum ma rachunki, tedy wszystko w zawiadywaniu zupełnym, toiest skarbiec cerkiewny y insze, super intendencie tych że ichmciow panow braciey starszych swieckich zostawać ma, aż do dnia seymiku przyszęłego relacynego posejmowego, na ktorym czasie y iegomość ociec Rybczynsky, ihumen przeszły, gotowe mając rachunki, calculum uczynic będzie powinien. Interea temporis aż do terminu wyż rzeczonego nikędy sie z manasteru tuteyszego nie absętuiać, ale pod posłuszeństwem, tak iako insi zakonnicy, starszego dzis obranego zostaiąc; na co iegomość ihumen przeszły y my rękoma podpisuiemy się.

Jan Mokosy Denisko, sendzia ziemsky Krzemeniecky m. p. Dymitr na Żabokrzyczu Żabokrzycky, podczaszy Wilkomirski. Thomasz Hulanicki. Leonty Rybczynsky, ihumen bracky Łucky. Bohdan Bratkowski, skarbnik Brasławski. Andrzej Hulewicz. Alexander Jeziorkowski.

Подлинникъ въ Луцкомъ Сборникъ.

¹⁾ Въ первомъ изданіи это слово было ошибочно прочтено: Łokaczewskiego и въ примѣчаніи сдѣлана осылка на м. Докачи (Владимиръ-Вол. у.), но такой епархія никогда не существовала.

XXXVI.

Грамота Луцкаго епископа Гедеопа Сватопопка, князя Четвертинскаго о погребеніи Пасочинской. 1677 года, 16 ноября.

Гедеопа Сватопопкъ, княжа Четвертенский, милостию Божию православный епископъ Луцкий і Острогский, прототрон метрополии Киевское.

Маючи мы од пресвятаго і животворящаго Духа власть строительства в церкви свягой восточной православной і в званни своем пастырском воставати пилие усилиючи, ізвѣсно творим нам в Духу святом послушным сыном, а меновите: пречестным отцем протопресвитерем і презвитерем Дубровицким і Высоцким: іжъ нас дошла скарга і жалоба от пречестнаго в Богу отца Аванасія Сокалскаго, ігумена на той час Брацтва Воздвиженя честнаго і животворящаго Креста Господня, монастыра Луцкого, и інших духовныхъ і свѣдкихъ того ж помененого іхъ милостей панов Брацтва особъ, же ясневелможный его милость пан Стефанъ Констанътий Пасочинський, каштелян Брестиянський, противко воли выразной в Богу зощълое святое памяти ее милости Людии Терессы, першого малъженства Александровое Жабокрицкое, второго зась ясневелможное ее милости панее каштелянское Брестіянское, в Духу святом церкви наше овечки послушное святое православное каеолическое церкви, въ парохией пашой презъ духовного отца своего велебного в Богу отца Филарета Новицького, законника і намѣстника монастыра Белостоцького, около остатнее воли і диспозицией христіанское декларованое тому духовному своему, тѣло ее з церкви Любелское, през его милость пана Дмитра Жабокрицъ-

кого, подчасного Вилкомирского, сына ее милости першого малженства старшого, зложеное, взявши с тоєю кондицією, іжъ мѣлъ в гробѣ фундованом в тым же помененом Брацѣтвѣ Луцѣком, за особливим святое памяти негдыс в Богу зошлое матки ее милости, панее каштелляное, ниже помененое, на то назначоним коштомъ поховати, і лекгованые од его милости пана подчасного Вилкомирского, през ее милость панюю Анастасью Зубцевского Древинскую, матку ее милости панее Брестиянское, і его милость пана Александра Жабокрицѣкого, малжонка, передтым в Богу зошлыхъ, вышречоное ее милости каштелляное, при актѣ погребовомъ одобравши суммы, належитым церкви святое обрядом поховати і оные леггацые побожныя отдѣти, кгволи чому і до Буремля тѣло перше сировадивши, і там в церкви замковой, до епархией нашею належачой, зложивши, і близко пулрока державши, противко права вшелякого, совѣсги своею, з укривженем душъ в Богу зешлых, в литовские край, до маєтности своею Высоцѣка, кромѣ вѣдомости нашею и инных, кому о том належит вѣдати, ночным способом, взявши кгвалтом ключ од тамошнего парохияльного священника, одобравши, выпровадити казал. А наибольшей для того, абы сумма, которая тестаментом до церкви помененого Брацѣства Луцѣкого през сына своего старшого, его милости пана подчасного Вилкомирского, за душу ее милости мѣла быти выличона, (яко ж през того ж его милость остатне мѣстцу святому оддана ест), там же до его милости пана каштелляна брестиянского маєтности перенесена была и от гробов побожныхъ костей ее одстрихнена. Мы теды пастыр, з повинности нашею, чулости пастырское, перестерегаючи, абы побожныхъ людей леггацяя кривды і мѣстце святое, монастыр Луцѣкий, шкоды стондѣ не мѣло, велебностям вашим, отцеве протопопове Дубровицѣкий і Высоцѣкий, властью нашею архирейскою приказуем, абысте оному тѣлу погребу жадного не важились одправовати дотул, аж остатним децызья святоблывыхъ трибуналскихъ коронныхъ Любелскихъ судов в том станет; що абы

иначе не было, подъ благословениемъ Божскимъ і нашимъ архiereйскимъ повторе повеливаемъ.

Писанъ в монастыру Белостоцкомъ, року 1677, месяца ноеврия 16 дня.

Рукою власною. (м. п.)

Съ подлинника, писаннаго на бумажномъ листъ. Имя Геденово написано на печати вокругъ герба его.

Изъ замѣтки, на польскомъ языкѣ написанной на оборотѣ подлинной грамоты, видно, что Анастасія Древинская (жена Лаврентіа) завѣщала Луцкому Братству 3,000 злотыхъ. Внукъ ея (отъ Люціи Терезіи) Дмитрій Жабокрицкій декретомъ трибунальскимъ уничтожилъ сіе завѣщаніе и далъ отъ себя другую запись на 4,000 злотыхъ.

XXXVII.

Пригласительное посланіе короля Яна Казимира Луцкому Братству на Люблинскій съѣздъ. 1679 года, 20 октября.

Jan Trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czerniechowski.

Urodzeni wiernie nam mili! Stosując się do constituty Warzawskiej 1677 roku, o religiey græckiey napisaney, y chcąc gruntownie wszelkie roznice między unitami a disunitami, tam in spiritualibus, quam in temporalibus zachodzące, uspokoić, naznaczyliśmy amicabile colloquium y zgromadzenie w Lublinie, na dzień dwudziesty czwarty mca stycznia, w roku da Bog przyszłym tysiąc szescsetnym osmdziesiątym. Więc że na tym colloquium to wszystko proponi, co by mogło reddere diu expetitam votis między spomienioną religią tranquillitatem, a ztąd augmentum cerkwie S. ma resultare.

Żądamy zatym wiernosci wasze, abyscie na tak pobożny, oyczyźnie y cerkwie S. pożyteczny akt ziachawszy, pro innata pietate dexterritate et zelo in Deum cokolwiek by się zdało et re et commodo wiary S., chwały Bożej, dobra pospolitego y ziednoczenia animorum promovere, nie omieszkali y skutecznie dopomogli. Uczynicie to wiernosc wasza y dla przysługi Boskiej, y dla łaski naszej, którą wiernosci waszey ofiarując, dobrego od Pana Boga zyczymy zdrowia. Dan w Jaworowie, dnia XX m-ca octobra, roku MDCLXXIX, panowania naszego VI.

Jan Krol.

Съ подлинника, написаннаго на бумажномъ, вдоль сложенномъ листъ и хранящаюся въ архивъ Коммиссiи.

Примѣчаніе: Въ прежнихъ изданіяхъ вслѣдъ за этимъ документомъ была помѣщена жалоба о нападеніи студентовъ іезуитской коллегіи на Братство Луцкое въ 1634 г. (въ позднѣйшемъ польскомъ переводѣ). Мы опускаемъ этотъ документъ, такъ какъ онъ въ современномъ южнорусскомъ текстѣ помѣщенъ въ 6-мъ томѣ 1-й части „Архива Югозападной Россіи“.

XXXVIII.

Запись о выборѣ годичныхъ старостъ. 1686 года, 28 сентября.

Roku 1686, m-ca septembra 28 dnia, podług starego kalendarza.

My niżej na podpisach mianowani osoby, Bractwo Łuckie, szlacheckiego y mieyskiego stanu, sub titulo Podwyszenia świętego Krzyża, stawropigianie, na mieysce zwyczajne, w monasterze, przy tej że cerkwie brackiej Łuckiej fundowanym, zszedszysię, z posrzedku siebie zgodnie obralismy Starzych braciey y prowizorow cerkwie Bożej, według praw y artykułow, do tego z Bractwa na-

danych, mianowicie: urodzonych ichmc panow Dymitra na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, podczaszego Wilkomirskiego, podwoiewodzego, generała wdztwa Kiiowskiego, Thomasza na Hulanikach Hulanickiego, pisarza grodzkiego, generała wdztwa Kiiowskiego, burgrabiego zamku Łuckiego, Andrzeja z Kozielska Puzyne, Theodora Vszaka Kulikowskiego, dając przerzeczonym ich mm. plenariam facultatem ac omnimodam potestatem około całosci cerkwie Bożej naszej Brackiej Łuckiej y monastera naszego prouidować, y cokolwiek pomienieni ich mm. postanowią, tak ma być ważną, iako by się przy oczewistey bytnosci nas wszystkich działo. Do kturey to zgodney naszej electiey rękoma się naszemi podpisujemy. Działosię w monasterze Brackim Łuckim, roku, msca y dnia wysz mianowanych.

Wacław Swiatopołk xże na Starey Czetwertni Czetwertenski, choreży Żitomirski. Jerzy z Kozielska Puzyna. Stephan Jaroszynski. Jan Mokosi Bakowieckij. Dzierśław Alex. z Wysokiego Kaszowski. Bazyli Kozłowski m. p. Jan Hulewicz. Mikołay Żabokrycki. Alexander Bołochowicz Hulanicki. Jan Żabokricki. Maximilian z Kamienia Wereszczaka, regent ziemski Łucki. Stephan Bołochowicz Hulanicki.

Эта и депъ слѣдующія записи также заимствованы изъ Луцкаго Сборника, гдѣ написаны онѣ подлинникомъ.

XXXIX.

Запись о выборѣ игумена и старость. 1695 года, 15 сентября.

Roku 1695, miesiąca septembra 15 dnia, podług starego kalendarza.

My, niżej na podpisach wyrażeni bracia cerkwi Podniesienia Krzyża Świętego y Bractwa przy niey będącego, w miescie iego krolewskiej mci Łucku, stawropigialnego, podług opisu praw, od świętych oycow patryarchow Konstantynopolskich mieyscu temu świętemu nadanych, na dzień dzisiejszy dla obrania przewielebnego

oyca ihumena y czterech starszych ichmciow panow braciey y prowizorow mieyscu temu zgromadzeni, zgodnie y iednostaynie na te przełożenstwa, z woli Ducha Świętego, przewieliebnego w Bogu i. m. oyca Theodozego Padalskiego, ihumena Białostockiego y tuteyszego bywszego, przydawszy mu in socium laborum za namiesnika wielebnego oyca Benedykta Theodorowicza, ihumenem starszym duchownym, a zas vrodzonych ich mciow panow Andrzeia z Kozielska Puzyńę, horodniczego Kiiowskiego, Theodora Uszaka Kulikowskiego, Samoëla Wychowskiego y Maximiliana z Kamienia Wereszczakę za starszych bracią y prowizorow mieyscu temu świętemu obralismy, dając zupełną moc pomienionemu przewielebnemu imię oycu ihumenowi y ich mcm panom starszym braci tym świętym mieyscem y iego dochodami szafowania, dysponowania y iako naylepszego porządku we wszystkim ku pomnożeniu chwały Bozkiej prowadzenia, podług dawniejszych praw y constituciy naszych brackich, iako też y na terazniejszych congregaciach naszych postanowionych, na co się renkami naszymi podpisuiemy.

Dionizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, nominat episkop Łucki y Ostrogs kij, prototłr. metropoliey Kiowskiej, iako spulny zdawna bratt tego mieysca sw-ga, in conseruationem onego podpisuię sie r. w.

XL.

Запись о выборѣ игумена и старостѣ. 1713 года, 15 сентября.

Roku 1713, miesiāca septembra 15 dnia, podług starego kalendarza.

My, niżej na podpisach wyrażeni bracia cerkwie Podniesienia Krzyża Świętego y Bractwa przy niey będącego, w miescie jego krolewskiej mosci w Łucku stawropigialnego, podług opisu praw, od oycow patryarchow y monarchow mieyscu temu świętemu nadanych, w dzien dzisieyszy tak dla obrania przewieliebnego oyca ihumena, iako y starszych ichmm. panow braci y prowizorow czterech zgro-

madzeni, zgodnie y iednostaynie na te przełożenstwa, z woli Ducha Świętego, przewielebnego w Bogu imci oycza Jowa Kondzielewicza, ihumena przeszłego tego mieyca, do czasu y dalszey woli naszey, ponieważ ieszcze kalkulacyey nie czynił y obrządkow cerkiewnych y monastyrskich nie zdał, zachowuiemy. A zas urodzonych ichmm. panow Samoela Wyhowskiego, Jana Hulewicza, woyskiego ziemskiego Łuckiego, Daniela Kulikowskiego, miecznika Bracławskiego, Jakuba Hullanickiego, czesznika Połockiego, za starszych bracią y prowizorow mieyscu temu świętemu obralismy, dając zupełną moc pomienionym ichmm. panom starszym braci tym świętym mieyscem y jego dochodami szafowania, dysponowania y porządku iako naylepszego we waszystkim, ku pomnożeniu chwały Boskiej, prowadzenia, podług dawnieyszych praw y constytucy, Bractwu nadanych. Ktorzy ichmm panowie bracia mają, opportuno tempore ziachawszy się, weyrzeć we wszelkie porządki y przychody cerkiewne, registrem one spisac y ze wszelkich prowentow jego mosc oycza ihumena kalkulacyey wysłuchać y we waszystkim należyty porządek uczynić. A iako vrodzony im pan Piotr Skuratowski, horodniczy Kijowski, z affectu swiego dla przysługi mieyscu świętemu swiadcząc, miał w attendenciey interessa tego mieysca świętego, tak aby y w dalszy czas w tym raczył perseverare, upraszamy imc. Na co się rękami podpisuiemy.

Samoel Wyhowski. Jakub Hullanicki m. p.

Jan na Błudowie Hulewicz, woiski ziemski Łucki.

Jan Hulanicki.

XLI.

Жалоба игумена Братскаго монастыря Θεодосія Ульницкаго на президента новоучрежденнаго въ Луцкѣ Тринитарскаго конвента о захватѣ принадлежащихъ Братству усадебныхъ имѣсть. 1723 года. 22 апрѣля.

Manifestacya od przewielebnego w Bogu imci xiędza Teodoze-go Ulnickiego, ihumena monasterza Brackiego Łuckiego, naprzeciwko imci xiędzu Piotrowi Lubienieckiemu, przyzydentowi zakonu Sanctae Trinitatis Łuck., w pewney sprawie.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego trzeciego, miesiąca aprilis dwudziestego wtorego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiej mosci Łuckim, przede mno Franciszkiem Dminskim, komornikiem ziemsk. Bracławskim, namiestnikiem burgrabstwa łuckiego, y xiegami ninieyszemi grodzkimi łuckimi, veniens personaliter przewielebny w Bogu imc ociec Theodozy Ulnicki, ordini divi Basilii Magni humen monasterzu Podwyższenia S. Krzyża, Brackiego Łuckiego, swym y wszystkiew bracie eiusdem monasteru, tudzież ich mosciow panow Bractwa, tak starszego in statu nobili, iako y młodszego, in statu civili zostaiących imieniem, ktory, iak skoro ̇ mogli się przeyrzeć w munimentach rożnych y powynachogzić dokumenta na grunta y place, do cerkwi Podwyższenia S. Krzyża Brackiej Łuckiej należące, tak zaraz, omni praecavendo integritati mieysca świętego, żeby na potym iakowego nie poniosło detrimentum, stosuiąc się do videndi anno praeterito millesimo septingentesimo vigesimo secundo, die vigesima maii, ea in re zapisaney, naprzeciwko przewielebnemu w Bogu imci xiędzu Piotrowi Adalberto Lubienieckiemu, przyzydentowi konwentu nowo założonego Łuckiego, y wszystkiew braci zakonney ejusdem conventus ordinis Ss. Trinitatis de redemptione captivorum, swiadczy y protestuie się in eum modum: iż ichmosc obwinieni, przyszedłszy ad

possessionem cerkwi S. Michała Archaniola, tu, w Łucku, za Głuszcem będącey, ante w szczupłości mieysca zostaiącey, a chcąc tey cerkwi uczynic obszernosc, wprzod po połowie czterech placow, do cerkwi Brackiey zdawna należących, w kupie wedle siebie będących, przodem od goscinca wielkiego, z miasta mimo karczme ichmciow oycow Iezuitow ku kosciółowie ichmciow oycow Bernardinow idąc, leżących, a tyłem od cerkwi S. Michała, bokiem zas iednym od Świętej Gory, antiquitas nazwaney, gdzie cerkiew Rozdestwienska przedtym bywała, a drugim bokiem od miasta, od początku parkanu swego z gory do wrot y daley parkanem ogradzając się, poprzek przyieli y zagrozdili. A potym, chcąc apprehendere et appropriare całe te place, w nocy figurę wystawic przed swemi wrotami, na placu, do Podwyszenia S. Krzyża, cerkwi Brackiey Łuckiey, należącym, kazali, koloryzuią rzecz, że to niby na chwałę Bożą. Teraz zaś ipsa re et effecta place tużey mianowane cztery ze wszystkim sobie przywłaszczywszy, kołki dla delineacyey [prowadzonego muru circum circa pozabiać kazali, y obmurować usiłuią. O co idem comparens suo et aliorum, ut supra, nomine iteratis protestatur, vicibus salvam zachowawszy ich m. panom Bractwu do uczynienia protestacyey inszey, obszyrniejszey, meliorationem. Et in vcrificationem praemissorum superius specificatorum, stanowszy oczywiscie wozny generał. wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Tomasz Kaminski który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam publice libereque ac per expressum recognovit: iż on roku terazniejszego tysiąc siedmset dwudziestego trzeciego, dnia dwudziestego pierwszego aprilis, ad affectationem iuridicamque requisitionem przewielebnego w Bogu imci oycy Theodozego Ulnickiego, ordinis D. Basillii Magni ihumena monastyra Podwyszenia S. Krzyża, Brackiego Łuckiego, y wszystkiey braci zakonney ejusdem monastery, mając przy sobie strone, szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mciow pp. Karola Ciechanowskiego y Eliasza Zaremby, maioris ac videntioris testimonii gratias sibi adhibitos, był na przedmiesciu Łuckim, za Głuszcem, gdzie idąc, widział y prawnie oglądał cztery pla-

ce, do cerkwi Podwyższenia S. Krzyża, Brackiej Łuckiej, zdawna należące, wprzod poprzek po połowie parkanem przez ich mciow oycow Trynitarzow zaiętę, wedle siebie w kupie leżące, y figurę na iednym placu nowo postawiony dla przywłaszczenia sobie dalszego tych placow całych; teraz zas te place kołkami dla delineacyey^e zprowadzonych murow circum circa oznaczone. Co pomieniony wozny widziawszy y prawnie oglądawszy, szlachtą sobie przytomną oswiadczywszy się, z tamtąd odszedł y o tym tę swoją prawdziwą relacyę przede mną, urzędem, uczynił y zeznał, prosząc wraz z protestantem id totum actis connotari; co y otrzymał.—X. Theodozy Ulnicki, zakonu Bazilia Wielkiego ihumen monasterza Brackiego Łuckiego.

Книга городская Луцкая, № 2617, л. 621 обор.

XLII.

Опись документовъ, книгъ и разныхъ вещей, принадлежащихъ Луцкому Братству. 1627—1676 годы.

Реестръ списаня правъ, привилеевъ и справъ Брацкихъ Луцкихъ розныхъ, также книгъ и апаратовъ церковныхъ, в злотѣ и срѣбре оправныхъ, теперъ которіе суть и напотом прибывати будут, до того ж реестру вписованы быти мают. А напрод што ся перед тым около року 1627 набыло ест вписано:

Ориналъ привилею короля его милости на фундованя церкви Брацкое при шпиталю, року 1619, 20 дня февраля. Выписъ з метрики того ж привилею выданный. Вышукати выпис того ж привилею с книгъ земскихъ Луцкихъ.

Посесіа Брацтва Луцкого в шпиталь.

Ориналъ продажи пляцу Кандыбовского от его милости пана Фирлея и малжонки его его милости князю Іюрію Пузыне.

Выписъ тое ж продажи с книгъ вгородскихъ.

Фастикул справъ от участниковъ вгрунту Саковского и запис од потомковъ Богушовыхъ и тестаментъ Солтановский.

Ставропігiонъ патріархи Іерусалимъского на церковь Брацкую.

Списъ ихъ милостей пановъ шляхты, обывателей воеводства Волинского.

Каталогъ брацкiй, в бѣломъ паркгаминѣ интролѣгованный.

Книга брацкая уписанiа в ней справ и порядковъ брацкихъ.

Протокулъ справъ и листовъ розныхъ, в червонной скурѣ.]

Ставропігiонъ патріархи Костанѣинополъского Кирилла.

Порядки брацкіе патріаршіе, на паркгамине, с печатю.

Орииналъ запису даровизны пляцу церковного Брацѣтву од его милости князя Юріа Пузыны, на которомъ церковь, тут же и другіе вливки и записы и посесіе доложоны, которіе суть межи фастикулами в нутрѣной скринце брацѣкой за двѣма ключами.

Апараты церковные:

Антиминсовъ три гатласовыхъ, одинъ чирвонный, другой зеленый, третій лазуровый.

Крестъ серебряный золотистый, а другой крестъ деревянный рѣзанный, кедровый.

Келихъ серебряный золотистый и дискосъ, звезда, ложица серебряные.

Келихъ и дискосъ ценовый, а до нихъ ложица и звѣзда серебряные.

Воздухъ гатласовый вишневыи, з лиштвами гафтоваными.

Воздухъ гатласовый червонный.

Воздухъ китайчаный блокитный.

Воздухъ адамашковый великий чирвонный.

Воздушковъ малыхъ два.

Фелоновъ, то естъ ризъ пятери: першіе буркательовые чирвонные на жолтомъ днѣ, другіе чирвонные, перетыканные срѣбромъ, третіе бленкитные адамашковые, четвертые зеленые аксамитные, в паски перетыканные, пятые черные аксамитные; а подлейшихъ двое: блокитные мухавровые и зеленые китайчаные старіе.

Нараквиць четвери, а петрахилев три.

Елестрахилевъ два адамашковыхъ, одинъ чирвоный, а другой пестрый.

Стихаровъ чотыри, одинъ гатласовый чирвоный діаконский, другой китаичаный старий, третій діаконский брунатный: четвертый злоголову перского пестрый.

Стихариковъ два жолтогорячихъ, а два мухаеровыхъ китаичаныхъ.

Ораровъ діаконскихъ два, одинъ чирвоный адамашковый, другой пестрый, розне претыканый.

Стихаровъ священническихъ 6, одинъ новыи, пестрый, другой камховый, а чтыри полотенныхъ.

Поясовъ чотыри: два едwabные чорные шнуровые, а два китаичаный блокитный и бавелняный пестрый.

Стенгачка китаичаная блокитная, пунталовъ на ней золотыхъ маленькихъ двадцетъ чотыри.

Планица на бѣломъ гатлаѣ, около писмо золотое.

Товалний плотенныхъ рознымъ шитамъ едwabнымъ з бляшками 11.

Хустокъ полотенныхъ шесть и ручниковъ два.

Едwabницъ ровныхъ седмъ.

Запонъ подъ образами полотенныхъ чотыри.

Запона около престола сѣтковая з бляшкою.

Запона у жартовника московская и полотно з едwabемъ.

Голубъ сребрный з ланцушкомъ надъ престоломъ.

Опонъ китаики зеленое двѣ.

Опонъ до престола чотыри: одна аксамиту червоного, другая пстрая едwabная, третія вышиваная едwabемъ.

Гривенокъ двѣ злотистыхъ отъ образовъ з камыками простыми.

Кубокъ мосяжный злотистый.

Келихъ и ложка и дискосъ сребреные, одъ пана Нестора доуживаня данъ.

Кадилица серебряная и другая мозажная.

Крестъ серебряный золотистый.

Крестилница и мѣдница ценовые.

Мисокъ двѣ, а третія малая, ценовые.

Лѣхтаровъ два ценовыхъ, а чотыри мозажныхъ, з ручками, а болшихъ спичастыхъ мозажныхъ два.

Коновокъ маленькихъ ценовыхъ три.

Лѣхтаровъ мозажныхъ великихъ посредъ церкви два складавыхъ, а третій зламанный.

Лѣхтарня московская посредъ церкви.

Килимовъ два, коберцовъ два.

Образы оправные московскіе серебромъ позолотистымъ з гривнами, камнями сажонные, которыхъ ест 16; пять з гривенками только простыми, а два—гривенки с камнями, а одинъ с перлами, Пречистое.

Образовъ малыхъ, на древѣ рѣзанныхъ, серебромъ золотистымъ оправныхъ 3.

Табличка мозажная позолотистая кумъ паркгументъ, с камнями розными, которыхъ ест около 6, а весродку одинъ болший вишневый; нотованныхъ кгузѣковъ серебряныхъ 7.

Над царскими дверми Нерукотвореный образъ, гривенка на немъ одна.

На великомъ образѣ Спасовомъ, што межи слупами, гривенокъ три серебряныхъ.

На намѣсномъ образѣ Пречистое ношеня сѣбръное золотистое з кристаломъ великимъ, около него камѣшковъ 6 розныхъ; тамъ же перстенковъ золотыхъ три: один болший з шмелцемъ и чтырма діамантиками, другой менший з туркусомъ, третій з діамантикомъ бѣлымъ ческимъ.

Табличка сѣбръная золотистая с корунками на трехъ лапцухкохъ; образъ Пречистое на ней нарисовано.

Другая табличка срібрная меншая з образом Пречистое; на том же образѣ крижиковъ серебряныхъ два и гривенка, або мѣсячокъ серебряный, а коралей великихъ 36.

На образѣ празничномъ Воздвиженія честного Креста крестиковъ три срібрныхъ и гривенокъ малыхъ двѣ.

На образѣ святой Троицы гривенка одна срібрная.

Флашка ценовая квартовая, што на вино.

Книги церкви наданные и за грошъ брацкіе купленные, напродъ:

Евангеліе оправное злотистое, писаное, новое.

Евангеліе другое, срібромъ оправное, злотистое.

Евангеліе третіе, старое, без срібра, напрестолное.

Евангеліе четвертое, оправное, старое, Солтановское.

Евангеліе учительное, Виленское, друкованое.

Апостоль друкованный. Трефолой друкованный.

Василей Великий друкованный. Охтай друкованный.

Триод цвѣтная, Московская друкованая.

Уставъ писанный. Псалтыр на полдести, друкованая.

Библия друкованая. Псалтыр дестовая, друкованая.

Тестаментъ Виленский, друкованный, на полдести.

Служебникъ Стратинский, друкованный.

Требникъ Острозский. Часословъ Киевский на полдести.

Триод цвѣтная писаная. Исаакъ Сиринъ писанный.

Ирмолоевъ два, кулизманный и нотованный.

Феофилактъ писанный, на Матѳеевъ столпъ.

Анастасій писанный. Поменикъ брацкій.

Бесѣды апостолскіе трое, друкованные.

Книжка друкованая Брацкая Виленская.

А што в скринце брацкой находится, опрочъ грошей, то што болііе речи вкоротце написаны суть:

Чарокъ двѣ серебряныхъ. Штукъ пять ламанныхъ срібрныхъ отъ шаблѣ.

Лѣхтарь срібрный. Острогъ пара сребрныхъ.

Токо гусарский, оправный сребромъ злотистымъ.

Манелѣ плоскіе, золотые¹⁾. Пуклевъ пара сребрныхъ отъ шаблѣ.

Ложка ламаная сребрная. Шапочка атласовая.

Граматики словенских друкованыхъ чотыри.

По небожчику Павлу книжокъ позосталыхъ розныхъ и партесь:

Партесь церковныхъ пятоголосныхъ двое старихъ.

Партесь шестоголосныхъ трое, одны погребные, а другіе малые.

Термѣны осмоголосные, с тыхъ же ново переписанные не интролѣгкованы.

• Партесы старые осмоголосные.

Шестодневецъ старій, писаный. Диоптра скорописная.

Маргарита часть скорописного. Диалог и другіе секстерны вкупѣ.

Тестаментъ новый латинский; другой тестаментъ грецкій з латинскимъ.

Грамматика грецкая. Грамматика латинская Донатъ.

Листъ Мелетіа патріархи. Вѣта Гонеста латинская с полскимъ.

Катехизмъ латинскій с полскимъ. Дикціонарь латинскій.

Псалтырка латинская.

Реестръ на часы потомные, в которомъ ся будутъ вписовати речи всѣ прибывающіи, яко то: легацие, книги, аппараты церковные и стрѣла на оборону церкви:

С которое в початокъ мушкетъ, среберцемъ оправный, леговал пан Криштофъ Древинский, року 1626.

¹⁾ Эта строка зачеркнута и сбоку отиѣчено: *Выкуплено.*

На образъ намѣсномъ Пречистое таблицъ двѣ серебряныхъ, на одной образъ Пречистое вырисованный, а на другой образъ святого Николы.

Баронѣушъ, зъ легаціи церковныхъ куплений черезъ отца Онофріа.

На образъ намѣсномъ клейнотъ, або ношени серебряное злотистое, съ камнями и съ перлами, то есть меншихъ камней чотири, а пятый весродку болший, и перелъ около.

Латинскіе двѣ книги до казаня, што ихъ зовуть Бессей опера, ни кварто, за злотыхъ 15 купленые.

Поясокъ, обручка серебряная позлотистая, штукъ 24, на образъ Пречистое надала пани Сеникая, року 1628.

Триодъ постная, друкованая, Киевская.

Чара срібренная.

Епитрахилевъ два: аксамитный червонный съ перлами, адамашковый другой червонный.

Нараквицѣ двое червонные адамашковые.

Запона плотенная, чарнымъ едвабемъ шитая, подъ образами.

Запона около жертовника сѣткова, зъ едвабемъ и бляшкою шитая.

Хустка подъ образомъ Пречистое намѣстнымъ, рознымъ едвабемъ и бляшкою вышитая.

Ручникъ плотенный ткацкий.

Крижикъ серебряный московский зъ ланцушкомъ.

Ношени серебряное злотистое московское, зъ чотырма камнями брунатными або вишневыми, а пятый весродку великий хрисолитъ жолтый, а межи ними перелъ чотири.

Стихаръ зеленый мухаеровый изъ ораремъ.

Образъ Пречистое Богородицы оправный, серебряный позлотистый.

Хустка зъ белымъ шитая.

Ланцушокъ серебряный позлотистый, на которомъ огнивецъ 24.

Двѣ таблички серебряные зъ ланцушками.

Крижикъ малый серебряный з ланцушком.

Стихар полотеный священнический.

Три товалнѣ. Китайка вышиваная.

Лѣхтар малый з есиками.

Службеникъ друкованный киевский на десту, купленный за злотыхъ 5.

Панъ Шостаковский Миколай келихъ злодистый надал року 1636, октября 25 дня.

Его милость панъ Лавренътий Древинский книгъ две: одну Василія Великаго, а другую реченую Апокрысисъ надалъ.

Панъ Миrowицкій, в Острозѣ мешкающий, надал мѣдницу мосендзовую.

Року 1638, месяца генваря осмнадцатого дня, его милость панъ Филонъ Еловицъкий надал до церкви Брацкое Луцкое обитѣе буркателовое штукъ десетъ.

Року 1651, месяца марта дванадцатого дня, панъ Стефанъ Рыпъчинский дал до церкви на образ Пресвятое Богородицы табличку серебряную в лотовъ пять.

Року 1654, месяца июня двадцать сегого дня панъ Самуель Соботъкевичъ далъ до церкви Брацкое Луцкое на образъ Пресвятое Богородицы табличку серебряную.

Roku 1675, oktobra pierwszego dnia, dałem membram na złotych sto czasy wiecznymi cerkwi Bożej Bratskiey. Powinien dawać prowizyi Michel żid Kuszner, mieszczanin Łucki; a gdy nie zechce dawać a odda, to inszemu dać, albo na potrzebę cerkwi Bożej obrocic. Bohdan Bratkovsky, skarbnik Brasławsky, sędzia na ten czas kapturowy wojewodstwa Wołyńskiego.

Jejmosc pani Anna Olszańska Hulewiczowa, stolnikowa Wołyńska, wpisała sie do Bractwa Łuckiego y dała przeze mnie do cerkwi Bożej za odpuszczenie grzechow lichtarow parę sribrynych wielkich

w roku 1676, mca marca dnia dziesiątego. Rohdan Bratkowsky, iako prowizor tego mieysca świętego.

Изъ Луцкаго Сборника, хранящагося въ Коммисіи.

XLIII.

Первый листъ Братскаго Помянника. 1618—1748 годы.

„Сія книга, глаголемая *Поменникъ* церкви Брацькое Луцкое, въ року 1618 писати зачатый, а през мене, многогрѣшного іеромонаха Іеремѣю Савицького, законника катедралнаго Луцкаго, с послушанія тут на тот часъ в року 1671 мешкаючого, слово въ слово рукою моею власною за отпущене грѣховъ переписаный“.

На оборотѣ заглавнаго листа Савицкій нарисовалъ посрединѣ въ кругѣ крестъ на полумѣсяцѣ, а сверху и снизу этого герба написалъ слѣдующіе стихи:

Брацтво Луцкое крестъ Христовъ за гербъ маєтъ:

С тымъ живет, жити маєт и умираетъ.

С крестомъ Христа всѣ мають спотѣкати души,

Зде вписани, вгды Христосъ всѣхъ на судъ руши.

Христе Боже, дай намъ Тебе оглядати

На он часъ и одесную Тебе стати.

Боже, ти жъ страшнои години

Не пошли на лѣвицу грѣшного худины,

Але за модлами презъ мене зде вписаных душъ

И всѣхъ святыхъ Твоихъ худину з землѣ в небо рушъ.

Помянникъ распредѣленъ на три части: въ первой помѣщены роды особъ *стану шляхетною*, во второй—особъ *стану духовною*, въ третьей—*стану посполитого*, а въ началѣ поминаній Савицкій приложилъ три указательныхъ *реестра* родовъ, внесенныхъ въ Помянникъ. Неизвѣстный по имени инокъ, соревнуя Савицкому, въ 1748 году тщательнымъ почеркомъ дописалъ какъ въ поминаніяхъ,

такъ и въ реестрахъ продолженіе Помянника, оправилъ его въ новый кожаный переплетъ и въ концѣ реестровъ приложилъ слѣдующіе стихи:

Чителнику побожный и ласкавый!
Хочешъ ли родъ свой найти без забавы,
Реестръ з личною впродѣ писанный читай,
Грѣшнаго Іеремѣю поминай,
Савѣцкаго, законника худину,
В тую жъ читаня твоего годину.

Подлинная рукопись Помянника хранится въ Комиссіи.

XLIV.

„Совѣтованіе о благочестіи“, церковно-литературный памятникъ 1621 года ¹⁾).

Совѣтованіе о благочестіи.

Рада и способъ, яко в народе Російскомъ вѣру и догмата церкви восточней захвати и рости, и абы митрополитове и епископове не уставали.

Напрод, взглядомъ духовного розсудку и поступку, тая есть рада. Церковь наша помнажатися и рости будетъ и митрополитове и епископове не устанутъ, если святителѣ, яко головы, Бога и челоуѣковъ ко себѣ привлекутъ, достойно пред Богомъ и челоуѣки ходячи, по апостолу: „промышляюще добрая не токмо пред Богомъ, но и пред челоуѣки“. А певне привлекутъ, кгда отъ грѣховъ очищатися и оныя искореняти, а добрыя дѣла насажати будутъ,

¹⁾ Хотя этотъ драгоценный памятникъ не имѣетъ прямого отношенія къ исторіи Лудскаго Вратства, но мы не рѣшились исключить его въ виду слишкомъ крупнаго историко-литературнаго его значенія, тѣмъ болѣе, что онъ напечатанъ по списку Лудскаго Сборника, почти одновременно съ составленіемъ самого памятника.

заповѣди Божіи соблюдаючи, и такъ Богъ в нихъ, а они в Богѣ пребывать будутъ, яко Христосъ рекъ: „имѣяй заповѣди Моя и соблюдай я, той естъ любяй Мя, и Отецъ мой возлюбитъ его, и къ нему придетъ и обитель в него сотворитъ“.

А жебы не прийти на мѣстце едино и апостатовъ уважити, ко пересторозѣ, а не ко наследованю, презъ што оныи волѣки, а не пастырѣ, мовлю шниманыи оныи владыки: Михаилъ Рогоза, Кирило Терлецкій, Ипатій Потій, который злая глава и погибелъ, отпали, и презъ што унѣя, рачей незгода и турбация, сталася? 1) презъ глупство ихъ; 2) тайны вѣры и благочестія не знали; 3) непобожне и грѣхопадне жили; 4) не канонне святили, скверному прибытку радуячися; 5) не по канонахъ и не по чину подобающему церковь строили; 6) чести, власти и имѣний прагнули, потымъ пришло до того, же отъ власного пастыра патріарха вселенскаго а архіепископа Константинопольскаго мѣли были судъ и каранье приняты, чого ся обавляючи, удалися до бискуповъ латинскихъ, отъ которыхъ лестною зведени обетницею о подвышѣшеню оныхъ в почести на столки сенаторскіе.

А наши засъ светителѣ противъ тому ити и поступовати мають, и в чомъ Грекомъ и Сербомъ негда полецалисмо, стеречися пилно, абысмо ся в томъ сами не находили, але в боязни и трепетѣ Божомъ правдою и истиною и способами побожными, презъ которые Бога и людъ ко себѣ потягнуть и повабятъ. А тые способности и сродки суть тые:

1) Найпервей отъ самыхъ головъ все доброе початисъ маеть, то естъ, митрополитъ, и епископове, и архимандритове, ігуменове и інокі, и протопопове, священники и іеродіаконы, абы зъ себе самыхъ прѣвѣ всяку злобу и грѣхъ вывергли и очистилися, ведлугъ апостола: „измѣте злаго отъ васъ самѣхъ“, и абы оно было: „вы есте чисты“, а того ни: „но не вси“.

2) Жити светобливе, чистотпе, непорочно а сираведливе, а притомъ и канонне рядити себе самыхъ и церковь и монастырѣ.

Каноны святыхъ отецъ цѣлно читати и розсуждати вѣдлугъ канонъ 1 и 2-го собору сегого.

3) В молитвахъ, в постѣхъ и трезвости, такъже в чтаніи книгъ церкви своее уставичне пребывати, абы през оныхъ Богъ былъ ублаганымъ. А речъ певная, ижъ для архіерейское побожности людови посполитому всѣ неправости будутъ отпущены. Великий гнѣвъ Божій розжарается в духовныхъ и свѣдѣихъ: потреба архіереомъ воскорѣ благати Бога, яко негда з розказаня Мойсеова Ааронъ, з кадилницею вносред люду скочивши, умолилъ Бога.

4) Вѣру церкви востодное и патріарховъ з цѣлого и щирого сердца и душѣ любити, в той толко, а не в иной, самымъ собѣ и всѣмъ збавеніе певное обещаючи, охотными хотѣти умерети, гѣдаючи, же продкове наши христіанъское вѣры кровію набывали.

5) Обрал Христосъ апостоловъ и посмалъ ихъ, и Духъ свѣтый зыйшолъ на нѣ, и не прожновали, але шли и проповедали и свой уряд отпраовали. Подобне и епископове наши проповедати мають правую вѣру, и показаніе, у побожные учинѣки, преходячи дома и мѣста, благородныхъ навежаючи; венцъ и учениковъ своихъ, могучихъ в церквахъ учити, посмлати подобныхъ архідиакону Стефанови прѣвомученикови и Варнавѣ, а не того сподѣватися, абы до нихъ прихожено и кланянося и што приношено, але добыватися землѣ обѣцаной, яко Мойсей и Израиль, мовлю, подвигами духовными доставати престола, яко апостолы обтѣвати города, яковими ся обирали, а не в суетѣ и праздности дни свои провадити. Працующимъ Богъ поможетъ, яко Златоустый на Ефес. бесѣде: „печалющимъ и труждающимся и бдящимъ, а не спящимъ, намъ подаетъ помощникъ Богъ“. Часто собѣ оно апостолское розмышляючи: „горе ж мнѣ, аще не благовѣствую“, уважати и Хризостомовы слова на посланіе ко Титу главы прѣвое. А в той проповѣди такъ сами епископове, яко и от нихъ поставленіи и посмланіи во всѣхъ церквахъ и на кождыхъ мѣстцахъ явне и выразне абы научали, ижъ вѣра церкви востоднее, которую мы нынѣ визнаваемо, есть правдивая и збавеніе в ней певное, а же в костелѣ

латиноримьскомъ и в иныхъ зборахъ, которые з него пошли, якъ правдивои вѣры нѣмашъ, такъ ани збавеня не можно доступити, але во всемъ вѣру, догмата и церемоніи церкви восточней хвалити и залещати, а иніи всѣ гаяти, обличати, духовне еднак и розсудне, не злоречачи, але писмом и важными прикладами и указами^и доносити, тое жъ так и писмомъ освѣдчити. И такъ тымъ способомъ сердца и мысли правовѣрныхъ утвержатися и при насъ сердечне оповедатися, а заблуженицы навертатися до церкви нашее будутъ.

6) Епископове пилю а розсужаючи повинни читати каноны светыхъ отецъ, ведлугъ канону собору сегого.

7) Грѣхъ, несправедливість и всякую нечистоту, фальшъ, злости и нещирость, такъ з духовныхъ, яко и зъ свѣцкихъ выбореняти: бо поки в насъ грѣхи, поты не можна намъ повстати. Манасія, въ покаяніи поднесеный и освобоженный, на царствѣ своемъ сѣлъ.

8) Терпеливе и покорне всѣ уразы такъ от своихъ, яко и от свѣцкихъ зносити, а не отмщеватися а ни словы, а ни клятвами, а ни иными поступками, през якие жъ колвекъ органа.

9) Достойныхъ и разумныхъ и во благочестіи знаменитыхъ ревнателей на іерейство дармо, а не на мздѣ, посвещати, а ни презъ себе самыхъ, а ни презъ поставленики свои якимъ колвекъ покрываломъ и указываніемъ потребъ и недостатковъ не вытягаючи. А если бы кто що далъ, бы динар, влячне приняти, а еднакъ не для того посветити; ктому не дѣти, але лѣта маючихъ, ведлугъ канону, Новокеесаріи канонъ 11 и шестого вселенского собору канонъ 14 и 15. Певная есть речъ: поки ся олтарь Христовъ не очиститъ от нечестія и ересей, и от симоніи, и нечистоты, и от глупства, поты благодати Духа Пресвятого не плодоносити в насъ, и головѣ нашей не поднесть, и врагомъ видимымъ и невидимымъ не одолѣти.

10) Молитвы и постъ нарочито такъ епископове, яко и повсюду христіане единого дня постановити и отправляти, абы преслѣдованье устало, а благочестіе квітнуло.

11) До светого мученичества так себе самых, поминаючи собѣ Христова слова: „Добрый пастырѣ душу свою полагаетъ за овца своя“, яко и сердца людскіе загрѣвати и заправляти, и абы радостно своихъ добрѣ шарпанину и выдержства зносили, и винами през уряды тѣмжежня, теж и вязенѣя терпѣли, наконецъ и смерти всякіи, яко мученици, охотне подымати прикладомъ Господа нашего Іисуса Христа и мучениковъ светыхъ, ведаючи, же вѣра наша кровю ест фундована, и кровю противъ всѣмъ ересемъ заставлялися, ижъ тыи артикулы вѣры и догмата, которыхъ пострегаючи, з костеломъ Римскимъ едночитися не хочемо, суть кровю обляны. Тое у себе нехай народъ Роскый уважаетъ, ижъ року внѣшнего 1621 не унѣятами а ни ихъ благословеніемъ, але кровю и головами правовѣрныхъ Россовъ, мовлю преславутого Запорожского войска, за помочу Божию и за благословеніемъ и молитвами нашихъ епископовъ и всего духовенства, кролевства Польского отъ татаровъ и отъ турковъ оборонили¹⁾. И зажъ намъ не охотнѣй пристонѣти для царства небеснаго и живота вѣчнаго кровъ дати точити и мучениками ся ставати!

12) Книги на оборону благочестия писати и през типографію издавати. Стогналь Василий Великий, же не писали и не обличали ересей и блюзнѣрства еретицкихъ: *et nemo est, qui contradicat*. А на противныхъ отписовати, а особливе тераз на Мороховского и на „Совѣту Вину“²⁾ Бовѣмъ у нашихъ розныи опѣніи, а противныи увѣряются и сердце на насъ злое берутъ. І который книгу яку напишет, теда абы а ни в друкъ не подавалъ, а ни у себе не держалъ, але абы богодуховеннымъ мужомъ далъ оную презрѣти и за зданіемъ оныхъ абы на свѣтъ пустилъ. Зъ апостатами

¹⁾ Здѣсь разумѣется побѣда подъ Хотиномъ, одержанная преимущественно козацкою силою, подъ предводительствомъ славнаго гетмана Петра Конашенкича-Сагайдачнаго.

²⁾ Разумѣется „Sowita wino“ — полемическое сочиненіе, изданное латинско-уніатски въ 1621 году. Оно помѣщено въ 7 т. 1-й части „Архива Югославской Россіи“.

увѣятами не обцовати, а на споведи люд о тое ж упоминати, а наворачтающихся на степен тылко покаянiя приймавати.

13) Абы синоды свои подлугъ каноновъ чинили, где напрод абы себе сами епископове справляли, абы ничего в нихъ блаженнаго не находилося, потомъ, што до клиру духовного и посполитаго люду належитъ, направляли.

14) Проповѣдь в церквахъ абы каждой недѣлѣ и празниковъ была.

15) Школы фундовати по местахъ.

16) Братства фундовати.

17) Одежды и строю и поѣзду, якъ духовнымъ пристонть, заживати ведлугъ канону 16 сегого собору.

18) Епископа во Черкасѣхъ фундовати.

19) Завчасу о достойныхъ и премудрыхъ наступцов старатися, имѣти ихъ готовыхъ, яко за живота Аароноваго Елеазар, за Мойсея Ісусъ Наввинъ, за Саула Давидъ, за того Соломонъ. Богъ през Ілію пророка Іуя на царство Израилское вмѣсто Ахава помазал, и вмѣсто себе Елисея милотем на пророцтво хиротонисовал, поставленіи людови Божему обвѣщени были: (вонимай) Богъ самъ обвѣщаль наступцовъ чинити, и добре ся з народомъ дѣяло, а кому не обвѣстил и котрыи того за живота не чинили, зле ся поводио, яко о томъ библия свѣдчитъ. А канонъ Антиох. 23 розумѣй, абы в приваты албо сородника своего который епископъ за живота не учинил; бо и клирикове, за своими приватами идучи, ладно зезволяли бы владычье волѣ; але нынѣшнихъ часовъ, подѣ часъ гоненiя, за згодою всѣхъ беспечне можетъ обрати и посветити епископа. А неуковъ и писма светого не знающихъ и вонпливыхъ в вѣрѣ не ставити, але книжныхъ и духовное мудрости исплѣненныхъ, и житие свѣдѣтельствовавшее стяжавшихъ на архіерейство возводити, подлугъ апостола Павла (1 Тимое., 3 и Титъ 1) и ведлугъ каноновъ Лаодикійского 12, сегого вселенського 2, Юстиніан. Новвелля 137, Арменопулъ в князь Леона и Копѣстанътина листъ 17, 93; Хрисостомъ на Ефес. 3, правоученіе шестое, и на Тита 1, бесѣда

2 и на Тимофея бесѣда 10, и книга о священствѣ. Караѣмса владыками нѣкоторыми, и Жидичинским архимандритомъ, которые, же безъ нареченныхъ наступцовъ своихъ зошли, светны мѣста в унѣю мусѣли отпасти, з великою шкодою и уймою церкви Божее, а з нашими неизмѣрнымъ сердечнымъ болемъ. Ото жъ отнынѣ, бы стрѣлы, мечѣ, огонь и воды окружѣнства выливано, теды епископове едны по другихъ абы наступали, и чинове церковныи не уставали. Иначеи нѣлзи, под стратю забавена, такъ мти.

20) Не гнѣватися на молодыхъ и низшихъ степенемъ, кгда бы в чомъ архіереовъ и иныхъ предстателей воспоминали и перестерегали, и овшемъ допустити ся упоминати, помятаючи на оно, же и царовъ и патріарховъ перестерегано и обличано. А у патріарховъ особыйи урядникъ на то есть отдѣленный и есть у каталогу патріаршихъ урядниковъ положенный, а называется погрещку он ἸΠΟΜΙΜΝΗΣΚΩΝ ¹⁾, а пословенъску: наказуай, воеже наказовати святителя тайно. Василий Великий в регулахъ іноческихъ кажеът воспоминаати предстателя. Іафоръ, тестъ Мойсея, тестя наставлял. Соломонъ, хот премудрый, заживал порады Захирама въ будованіи церкви. Марія Египтянка през Зосиму ігумена Іоана воспоминула и остерегла. Преподобный Іоанникий патріарху Меѳодіа упоминалъ, мовечи, абы ся еретиками бридили, а сами з собою въ згодѣ и в любви жили.

Нехай не будетъ встыду меньшихъ слухати и от нихъ научатися, але покоритися Апостолови, мовячому: „Аще ли иному отърыется сѣдящу, пръвый да молъчитъ“.

Пресвитера святаго, обаче во богословіи неискусна, діаконъ, иный вѣдѣніе божественныхъ словесъ, остерегъ и сиравилъ в литургіи, которому то пресвитеру рекли Ангели: „Богъ токмо устроилъ есть человѣкомъ человѣки исправляти, ангели же не обличаютъ ни научаютъ никого же“. Потреба и то намъ уважати, ижъ не малыи головнѣ были Потѣй Ипатій и Рогова и инши ихъ едино-

¹⁾ На полѣ противъ этого слова приписано: „воспоминаалъ“.

мысленныи, а предца продкове наши, и многии от нихъ препростыи, дерзали обличати их, не обавлялися; то жъ и всѣмъ правотворнымъ подобаетъ творити.

Не наследовати оного беззбожного папешского канону, о который всеблаженнѣйшій патріархъ Александрийскій Мелетій папежа и его слугъ строфуетъ, ижъ дворъ Римскій смѣлъ такой канонъ утворити: же хотя ж бы тмою за собою папешъ до пекла тягнулъ людей, жаденъ не маєтъ оному речи: стой, што чинишь? Але архіереєве и иньи предстатели, кды любовне допустятъ себѣ воспоминати и творити будутъ все преднаписанное, то отцеве в сынехъ, а сынове в отцехъ пребывати будутъ, и такъ согласіе и привлеченіе люду к себѣ станется.

21) Поневажъ светый Андрей апостол, першій архієпископъ Константинопольскій, патріарха вселенскій и Роскій апостол, и на Киевскихъ горахъ ноги его стали, и Росію очи его видѣли и уста благословили, и сѣмена вѣры у насъ посѣялъ, слушная и побожная речъ празникъ оного хвалебно и нарочито одновити. Воистинну Россія ничимъ не ест от иныхъ народовъ восточныхъ меньшая: мѣла бо вѣмъ и оная Апостола в себѣ проповѣдника.

22) Послати до патріархи Константинопольского по благословеніе, помочъ и раду, и на светую Аѳонскую гору послати, вызвати и припровадити преподобныхъ мужей россовъ, межи иными блаженныхъ Кипріяна и Іоана порекломъ Вишенского и прочіихъ тамо обрѣтающихся, в житіи и богословіи цвѣтущихъ. Потреба естъ духовная, абы и россовъ, маючихся истинно ко житію добродѣтельному, посылати на Аѳонъ, яко въ школу духовную.

23) Если не самыхъ папѣжниковъ или дружину или исцадіе ихъ, сирѣчь аriansовъ, евангеликовъ и лютерановъ наворотати, принамнѣй всѣми силами старатися одысковати тыхъ всѣхъ россовъ, которые церкви восточной и насъ отступили. Повинни то архіереєве под збавеніемъ душевнымъ, бо отступники шляхта барзо намъ шкюдять и блазнятъ невинныхъ.

24) Всею душею во смиренномудріи на светыхъ отцовъ восточныхъ догматахъ и писмахъ, и якъ донинѣ патріархове 4 визнавають, полѣгати, а не на латинскихъ силіогисмахъ, а ни на выкрутне през нѣ перевернутыхъ писмахъ вѣшатися а не обучатися имъ.

А къ всему тому преднаписанному и в прочая самъ Господь Богъ помощію, а Духъ пресвятый радюю, а побудкою и прикладомъ и взоромъ апостолъ Павелъ и святой Аѳанасій, и святой Іоанъ Златоустый и прочіи; а статутъ—Евангелія светны, а практика и практиковѣ—Дѣянія апостольская; конституціи—всѣхъ соборовъ каноны. Таковыми поступками и фѣвглѣ, которыи на насъ выправляютъ, и тираннія, и унѣяты устати мусятъ; еножъ то не словы обносиати, але дѣломъ в правдѣ и щире выконывати. Аминь.

И певна иста, же мы, тыми поступками и способами поступуючи и живучи, народъ такъ мѣстцкій и сельскій, яко и шляхетскій, во себѣ постыгнемо и увѣримо. Теды унѣятове, видячи, же сами zostали, отбѣгнутъ унѣи и ищезнутъ, яко не быти имъ. О Господи, помози намъ! Пресветая Богородице, покрый и заступи насъ! Святыи мученицы, преподобныи, молѣте Бога за нас, да паки воздвигнетъ благочестіе во родѣ нашемъ Російскомъ. Аминь, аминь, аминь!

„Сопѣтованіе о благочестіи“ заимствовано изъ Луцкаго Сборника, куда оно вписано около 1624 года.

